

Japán-USA

Az önkorlátozás módszere

Jó érzékkel időzítette a japán kormány a lassan már megszokottá váló bejelentést, hogy a szigetország idén is „önkéntesen” korlátozza gépkocsixportját az Egyesült Államokba: a japán autógyárak 1987-ben sem szállítanak 2,3 milliónál több kocsit az USA-ba. A bejelentés mindössze néhány nappal előzte meg az amerikai külkereskedelmi mérleg tavalyi alakulásáról szóló adatok közzétételét, s a japánok érezték, hogy lépéselőnyre van szükségük. 1986-ban az Egyesült Államok külkereskedelmi mérleghiánya minden korábbi rekordot megdöntött, s elérte a 170 milliárd dollárt.

Autóexport

Ennek a hatalmas összegnek csaknem egyharmada — 58,6 milliárd — a Japánnal folytatott kereskedelemben keletkezett. Az autóexportőrök számára igencsak meglepő volt, hogy ők 33 milliárd dollárral (!) nagyobb értékben szállítottak gépkocsikat az USA-ba, mint amennyiért onnan vásároltak. A nagy amerikai mérleghiányért a kétoldalú kereskedelemben, tehát elsősorban az autóexportot okolják Washingtonban és Detroitban. Persze, ami deficitet jelent az Egyesült Államoknak, az többletet jelent Japánnak.

Bár a szigetország gazdaságpolitikai és autógyártói nem örülnek felhőtlenül az exportáradatnak: tudják és érzik, hogy az Egyesült Államokban tovább erősödik a protekcionista intézkedéseket követelő nyomása, s végtelen időig nem tartható fenn az exportőzön. Az újabb önkorlátozási bejelentés tehát amerikai piacvédő intézkedések meghozatalát volt hivatott megelőzni, s a jelek szerint az „akció” sikerrel járt. A japán autóexportőrök fellelegezhetnek — legálabbis erre az esztendőre.

Ma már az USA utcáin és autótújain közlekedő gépkocsik közül minden negyedik Japánban készült. Tavaly 458 ezer Hondát, 493 ezer Nissant, 222 ezer Mazdát, 183 ezer Subarut adtak el az Egyesült Államokban, a pálmát azonban a Toyota vitte el 633 ezer gépkocsi értékesítésével. Ezen felül még több mint 200 ezer Isuzu, Suzuki és Mitsubishi talált gazdára. Való igaz, az USA-ban igen népszerűek a japán autók kiváló minőségük és kedvező ár-

fekvésük miatt. Az importvám-mal sújtott japán kocsik átlagára 2—3 ezer dollárral marad el az azonos kategóriájú amerikai kocsik mögött. Pedig Detroit abban reménykedett, hogy a dollár értékvesztése a jennel szemben megállítja a japán kocsik diadalútját.

Két esztendő alatt a jen 58 százalékot erősödött a dollárhoz képest, elvben tehát ennyivel kellett volna drágulniuk a japán autóknak az amerikai piacon. A szigetország exportőrei azonban mindössze 17 százalékkal emelték áraikat, s ezzel versenyképesek maradtak. Az árak alakításánál azért nem követték a jen erősödésének mértékét, mert minden eszközzel meg akarták és akarják tartani piaci részesedésüket az Egyesült Államokban. Inkább lemondtak a profit egy részéről, mozgósították termelékenységüket — mintsem átengedjék a piac akár egy százalékát is az amerikai, vagy a dél-koreai gyártóknak. (Ismeretes, hogy Dél-Korea egyre növekvő mennyiségben szállít Hyundai kocsikat az USA-ba, s versenyképessége azért nem romlik, mert valutájának árfolyama együtt mozog a dolláréval.)

A nagy előretörés

Az amerikai autóiipar részéről egyre nagyobb nyomás nehezedik a kormányzatra a japán autóexport visszaszorítása céljából. Washington azonban a szabadkereskedelem hívének tartja magát, s igyekszik elkerülni a megkorlátozással járó piacvédő intézkedéseket, ráadásul a japánok már hatodik éve korlátozzák „önkéntesen” autókivitelüket.

Természetesen a japán autógyártók sem tudják korlátlan ideig elviselni azokat a veszteségeket, amelyeket az exportárak alacsonyan tartása miatt kénytelenek elszenvedni. A dollár értékének zuhanása miatt a Mazda profitja tavaly 70 százalékkal csökkent, a Nissan pedig veszteséges gazdálkodásról adott számot az első félévben. Az autóiipari háború további mélyülésének elkerülésére, valamint a profitcsökkenés megakadályozására, s nem utolsósorban a protekcionista hangulat leszerelésére kézenfekvő megoldást találtak a japán autóiipar patinás gyártói.

Sorra alapítanak autógyárakat — sok esetben az amerikai

gépkocsiiparral közös vállalkozásban — az Egyesült Államokban, s ezzel „több legyet ütnek egy csapásra”. Egyrészt a gépkocsi árát nem emeli a vámvetel, hiszen a termelés az USA vámhatárain belül történik. Másrészt a gyárak alapításával új munkalehetőségeket teremtenek a 7 százalékos munkanélküliséggel sújtott Egyesült Államokban. S a protekcionizmus hívei sem szólhatnak egy rossz szót sem, hiszen az eladásra kerülő japán kocsik mind nagyobb része készül majd az elkövetkező esztendőben az USA-ban.

1982-ben a Honda, egy évvel később a Nissan, 1984-ben pedig a Toyota alapított termelői vállalatot az USA-ban. Idén nyílik meg Bloomingtonban a Mazda, jövőre a Mitsubishi, 1989-ben pedig az Isuzu üzeme. Érdemes megjegyezni, hogy az amerikai Toyota gyár és a Mitsubishi üzem közös vállalkozás a General Motorsszal, illetve a Chyslerrel. Számítások szerint az évtized végén évi 1,45 millió darab japán kocsit hagyja majd el az amerikai leányvállalatok szerelősza-
lagjait. (Tavaly mintegy félmillió japán kocsit készült az Egyesült Államokban.)

Emellett természetesen fennmarad az autóbehozatal Japánból, de valószínűleg csökken majd a behozott kocsik száma. A japán autóiipar példáját a jelek szerint a délkelet-ázsiai autógyártók is követik.

Kanadában is elkezdik

A Hyundai Kanadában létesít gyártóbázist, s onnan fogja ellátni Kanadát és az Egyesült Államokat a máris népszerű kisautóival. Szó van arról is, hogy a tajvani gépkocsiipar is hídfőállást létesít Amerikában. A japán autóiipar rugalmas termelési-, export- és kereskedelempolitikája következtében sikerült megakadályozni a részesedés-csökkenést az amerikai piacon. A gyártók az ellenléteket kiélézése helyett inkább az együttműködést választották, mert ezzel talán elkerülhetik a piacvédő intézkedések meghozatalát. S egyúttal az is figyelemre méltó, hogy a szigetország igen termelékeny autóiiparának még mindig vannak mozgósítható tartalékai a munkaszervezés és a gépesítés, illetve a költségek lefaragása területén.

Gara Szabolcs

Szaúd-Arábia gazdasága

Szűkösebb esztendők

A nyolcvanas évek elején még az a történet járta a szaúdi olajsejkekről, hogy amikor gépkocsijuk hamutartója megtelt, vásároltak egy új autót. A történet minden bizonnyal túloz, az viszont tény, hogy Rijadban, a „sivatagi királyság” fővárosában mind több a 4—5 éves kocsis és a fiatalok egy része használt autót vásárol. A világ egyik leggazdagabb országa nem jutott koldusbotra, sokkal inkább arról van szó, hogy a petrodollárok elapadása rákényszerítette a szaúdiakat a takarékosagra.

A felét sem

Szaúd-Arábia számára immár az ötödik éve csak csörgedeznek az olajdollárok, tavaly 19 milliárd dollár bevételt eredményezett, 1980-ban viszont 95 milliárd dollárt hozott még az olajkivitel. S miközben az olajbevételek egyötödére csökkentek, az ország bruttó nemzeti terméke 70 milliárd dollárra esett vissza az elmúlt esztendőben. Ez az összeg még a felét sem éri el az 1981-ben mért értéknek.

A hordónként 18 dollár körül stabilizálódó olajár mindenestre nagyobb bevételt hoz az országnak, mint a 9—10 dolláros árapály okozott néhány hónapra keresztül. A szaúdiak nosztalgiával gondolnak azokra az évekre, amikor a kőolaj hordónkénti ára a 35 dollárt is meghaladta. Úgy tűnik, belátható időn belül *nem számíthatnak* a korábban „megszokott” évi mintegy 100 milliárd dollár körüli olajbevételre.

Az „aranykorszakban” a királyság mintegy 300 milliárd dollárt költött az infrastruktúra kiépítésére: korszerű úthálózat, kórházak, iskolák, vízvezeték- és öntözőrendszerek épültek. Szaúd-Arábia *önellátó lett* — sivatagi körülmények között — gabonából, tekintélyes állami támogatás segítségével. Sorra épültek a kőolajfinomítók és a kőolajfeldolgozó üzemek, megteremtették az alumínium- és a vaskohászatot. S mindezzel párhuzamosan fejlett műholdas távközlési hálózat létesült, bevezetve az országot a XX. századba.

De az ország valutatartalékai 140 milliárdról 100 milliárd dollárra csökkentek, a kiadások jóval meghaladták a bevételeket. Ugyanerről tanúskodik a költségvetés alakulása: az elmúlt három év mindegyikében a szaúdi költségvetés 13 milliárd dollár deficitet halmozott fel, s a hiányt a tartalékokból fedezték. Számítások szerint a jelenlegi költségek szint mellett a tartalékok legalább az elkövetkező évtized közepéig képesek fedezni a költségvetés hiányát. De a vezetésnek *nem*

a túlköltekezés, hanem a takarékoság a célja.

A hetvenes évek végén és a nyolcvanas esztendők elején a nagyívű iparosítási és szociális tervek megvalósítására a kormány évi 50 milliárd dollárt költött, évtizedünk közepére ez az összeg 20 milliárd dollárra csökkent. Számos, korábban elhatározott beruházás megvalósítását törölték, illetve elhalasztották. A külföldi vendégmunkások nagyobbik részét hazaküldték, az építési, építkezési tevékenység lelassulásával ugyanis kevesebb munkáskézre van szükség.

Ugyancsak *megváltak a mintegy 30 ezer amerikai mérnök, építésvezető és fejlesztő kétharmadától*. A „békeidőben” ezek az alkalmazottak *negyedévenként ingyen kaptak repülőjegyet* vakációzásra, s fizetésük — amely az Egyesült Államokban sem volt alacsony — csillagászati magasságokat ért el. Ma már mindez a múlté. Szaúd-Arábia a szakembereket nem az USA-ból csalogatja át, hanem a nyugat-európai egyetemeken végzett, *olcsó ázsiai szakemberek* segítségét és tudását veszi igénybe.

Késésben

S az ország külföldi szállítóiinak egy része kénytelen volt megismerkedni egy olyan jelenséggel, amely az elmúlt másfél évtizedben ismeretlen volt a Szaúd-Arábiába exportálók számára. Az ottani cégek és bankok egyre többször *késnek a fizetéssel*, sőt egyes esetekben *nem fizetik ki* az áruk és a szolgáltatások ellenértékét. Csak az amerikai vállalatok egymilliárd dollárjuk után „futnak”, amelynek behajtására egyelőre nincsen sok reményük. Végláthatatlan ideig húzódnak a perek és az ügyvédi költségek összege lassan eléri a követeléseket. Az amerikai cégek véleménye szerint a fizetések nem teljesítése vagy elhúzódása szerves része a szaúdi kormány gazdaságpolitikájának, amely lassítani akarja a költségvetési hiány növekedésének ütemét.

A kormányhivatalok és a vállalatok létszáma mintegy 25 százalékkal csökkent. Több mint 50 százalékkal estek vissza az ingatlanárak az elmúlt öt év során, s újonnan épült házak és lakások ezrei állnak kiadatlanul. A szaúdi gazdaság elemzőinek véleménye szerint az ország minden szempontból „*túlépítkezte*” magát. Kétségtelen, hogy a hajdanvolt mesés olajjévedelmek révén Szaúd-Arábia több korszaknyit fejlődött, de az is tény, hogy lényegében *nem sikerült végrehajtani a nagy tervet* — az ország függetlenségének mérséklését a kőolajtól.

Gara Szabolcs

A vétkeseket felelősségre vonják

Tájékoztató a szennyezett

Keddi számunkban riportot közöltünk arról, hogy az NSZK-ból importált, veszélyes anyagokat tartalmazó olajhulladékot égettek el Pécsen és Beremenden. Az ügy kapcsán szerdán, Pécsen sajtótájékoztatót tartottak az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal, az Egészségügyi Minisztérium és a Baranya Megyei Tanács képviselői.

Az előzmények: egy hulladékkezeléssel foglalkozó NSZK-beli cég ajánlatot tett a Flexico Fejlesztő Vállalatnak, hogy öt éven át, évi száz-ezer tonna olajhulladékot szállít hazánkba, égetésre (kazánokban). A Mineralimpex közvetítésével két alkalommal is érkezett szállítmány az országba, a múlt év augusztusában és novemberében, összesen ötszázötven tonna. Ebből szeptember és december között háromszáznyolcvan tonnát elégettek a Pécsi Hőerőműben és a Cement- és Mészművek Beremendi Gyárában. Az égetést — bár a Flexico ehhez egyetértő szakhatósági állásfoglalást kapott az OKTH dél-dunántúli felügyelőségétől — kezdetben engedély nélkül, majd az első fokú levegőtisztaságvédelmi hatóságok, a helyi tanácsok engedélyével végezték.

Az időközben elvégzett analitikai vizsgálatok kimutatták, hogy az olajhulladék különféle veszélyes anyagokat tartalmaz. Az első szállítmány PCB, poliklorozott bifenil-tartalma vizsgálatának eredményét az OKTH november végén kapta meg a megbízott tudományos intézménytől. Ebben a német

cég által garantált normaérték sokszorosát mutatták ki; a második szállítmányban az előzőnél kevesebb, de még mindig magasabb volt a PCB-tartalom. (A Flexico is készítetett erre vonatkozó szakvéleményt a Budapesti Műszaki Egyetemmel. Ez elhanyagolható mértékű PCB-tartalmat mutatott ki. A sajtótájékoztatón elmondták: ez a szakvélemény rossz. Fiktív határértékhez viszonyítja a mért értékeket. Egyébként is a levegőminőségi határértékek megállapítására az egészségügyi szerveknek van „jogosítványa”).

Az első vizsgálat után az OKTH az égetést leállította és visszavonták a szakhatósági állásfoglalásokat és az engedélyeket is. Az el nem égetett, mintegy százhatvan tonna hulladékot visszaküldték a NSZK-ba. Ezzel egy időben megkezdődött a hibák feltárása, a felelősség megállapítása másrészt megindult az esetleges környezetszennyezés felderítése is.

A mulasztások kiderítésére indított vizsgálat befejeződött. Megállapították: mind a hatósági, mind a nem hatósági szervezetek hibákat, szabályta-

Kecskeméti Tavaszi Napok

A „hírös város” tá

Először Sopron kért részt a fővárosi rendezvénysorozatból — a Budapesti Tavaszi Fesztiválból — majd egyre több vidéki kulturális központ követte példáját. Most a Kecskeméti Tavaszi Napok március 19.—29. között látható képzőművészeti kiállításából állítottunk össze ízelítőt.

— „A festékek, színek mögött könnyebb elrejtőzni; a csupasz vonal, a tollrajz közvetlen, akár a kézírás. S ráadásul mindent gyorsan elárul, azt is, mi az, amit rutinból és mi az, amit ihletből produkál az ember. Éppen ezért csak akkor dolgozhatom, ha valóban úgy érzem, van valami új mondanivalóm e világról, különben óhatatlanul az ismétlés kátyújába esnék...” — vallja Klossy Irén, a rendezvény műsorfüzetében. Tollrajzai, fametszetei és rézkarcai a fekete-fehér leheletfinom árnyalataival tanúskodnak a grafikus világlátásáról, művészi nyelvezetének kifinomultságáról.

— „A letűnt századok művészeire iránt erős a vonzalmam gyermekkorom óta, s ez törvénytelenül érződik kéneimen”

hogy ma egy festő megfelelekezhet saját koráról, az őt körülvevő világról. De e rohanó század csörtető éveit élő emberek életébe belopni egy csöppnyit a korábbi századokra jellemző nyugalomból, harmóniából — számomra ellenállhatatlan csábítás”. Alkotásra inspirálják a zeneművek, költemények, regények. Megkülönböztetett figyelmet érdemelnek például a Liszt Ferenc emléket, művészetét idéző pannói. Úgyis szintén a Krúdy Gyula regényeinek hangulatát, jellemeit megelevenítő sorozata, mely 40 képből áll. Vinczellér Imre kiállítását az SZMT Művelődési Központban tekinthető meg.

— „Én mindig a természetből indulok el. A természet, az élet a festőt kifejezésre kényszerítheti. Amíg a festő a természetben látott formákkal, jelenségekkel nem barátkozott meg, addig azok nem is tudnak a festőhöz igazán szólni. Az emberi figurákra még inkább vonatkozik ez. Mert ha teszem azt, egy freskót vagy mozaikot kell kialakítania, és a felületet figurákkal akarja díszíteni, akkor szüksége van bizonyos fokú anatómiai tudásra. ha az át-

Vége a tisztára mosásnak?

A titokvédelem eróziója

Az elmúlt évben alaposan meglepődhettek azok, akik a svájci bankok hagyományos diszkréciójában bízva kétes eredetű pénzeket helyeztek el az ország pénzügyeinél. A tapasztalatok mindenesetre a jövőben óvatosságra intik azokat, akik adócsalásból származó jövedelmüket akarják itt biztonságba helyezni, kábítószerek-kereskedelemből eredő bevételeiket kívánják „tisztára mosni”, vagy egyszerűen a törvénytelen részvényspekuláció gyümölcsének keresnek megfelelő tárolóhelyet. 1986-ban a berni kormány — igaz, nemzetközi nyomásnak is engedve — több esetben „beleavatkozott” a bankok ügymenetébe, kikényszerítve a kliensek számára kedvezőtlen döntéseket.

A leghíresebb esetnek a megdöntött *Marcos-familia* magánvagyonának kérdése számít. A svájci jog szerint a kormány segítségét egy külföldi kormánynak vagy bíróságnak megfelelő formában kell kérnie, indoklással ellátva és csak ilyen előzmények után képzelhető el a számla befagyasztása. További korlátozás, hogy intézkedés csak olyan esetben képzelhető el, amikor a külföldi kormány által ismertett eset a svájci büntető törvénykönyv szerint is üldözendő. Ez utóbbi megkötés korántsem formális, hisz jelen pillanatban még sem a pénz „tisztára mosása”, sem pedig a belső információk alapján végzett tőzsdei spekuláció nem számít a tételes jog szerint üldözendőnek. Marcosék esetében azonban másról volt szó. A *világközvélemény nyomására* Bern végül is kész volt arra, hogy az új Fülöp-szigeti kormány formális megkeresése nélkül is elrendelje a volt diktátor számláinak befagyasztását, megakadályozva így, hogy a kimenekített vagyont Marcosék ismeretlen, de biztonságos helyre utalhassák át.

A beavatkozásra a jogalapot az adja, hogy a svájci banktörvény harmadik paragrafusát szerint minden pénzügyi tevékenység kötelessége „jó hírnevéről gondoskodni és ennek érdekében a megfelelő üzletmenetet biztosítani”. Láthatóan „gumiparagrafusról” van szó, melyet a hatóságok tetszés szerint vehetnek elő. Erről is van szó. A jogszabály lehetőséget ad arra, hogy szükség esetén az állami érdek a bank és a kliens érdeke elé kerülhessen. Ez történt például Haiti bukott diktátora, Duvalier esetében is. Különbséget jelent a Marcos-esettel szemben persze az, hogy az új kormány a szigeten hamarabb felébredt és volt arklodója magánvagyonára bejelentette igényét. Az is előfordul, hogy a kormány közbelépésére nincs szükség, a gyanúba kevert bank magától

együttműködik a vizsgálatot végző állam illetékes hatóságával. Persze, nem erkölcsi meggyőződésből teszi mindezt, hanem nyomós üzleti érdekek alapján. A svájci bankok sorában hatodik helyen álló Bank Leu például attól tartott, hogy renitens magatartása miatt jelentős üzleteket veszthet el az Egyesült Államokban. Ezek után természetes volt döntése: együttműködött az USA Szövetségi Tőzsde és Értékpapír-bizottságával annak érdekében, hogy a tőzsdespekuláns Dennis Levine számláira mielőbb fény derüljön. A bankra amúgyis rájár a rúd. A svájci Szövetségi Bankbizottság érdeklődik élenken a Guinnesshez fűződő kapcsolatairól. Annyi már kiderült, hogy nemrég a Bank Leu 41 millió részvényét vette meg az angol vállalatnak úgy, hogy a Guinness az esetleges veszteségek megtérítését vállalta. A pénzügyintézet a vizsgálat során azzal védekezett, hogy ez a típusú tranzakció a svájci törvények szerint nem tilos. Ez igaz — így a hatóság válasza —, azonban egy nemzetközi kapcsolatokkal bőven bíró banknak tudnia kellett volna azt is, hogy amit tesz, az angol törvények szerint üldözendő cselekmény.

Úgy tűnik, *átalakulóban van a banktitok rendszere*. A közvélemény és a kormány egyaránt elégedetlen azzal, hogy Svájcot külföldön sokan a kétes pénzek biztos menedékeként, kábítószerek-jövedelmek készletezőjének tartják. Ebben az évben a jelek szerint a szövetségi parlament olyan törvényt hoz, mely Svájcban is törvénytelennek tekintené a belső információk alapján folytatott spekulatív tőzsdeügyleteket. A kétes eredetű pénzek „tisztára mosásának” tilalmát egy másik, előkészítés alatt levő jogszabály mondaná ki. A Szövetségi Bankbizottság pedig azt szorgalmazza, hogy a bankok győződjenek meg klienseik valódi személyazonosságáról. Ma még ugyanis lehetőség van arra, hogy a pénzt valódi tulajdonosa ne saját személyében, hanem ügyvéden keresztül helyezze el, kihasználva így a bankári és ügyvidéki titoktartás védelmét egyaránt. A bankok persze forgalmukat féltik, miközben — némi joggal — a hatóságok azzal érvelnek, hogy a kiletét eltitkoló ügyfélnek alighanem jó oka van a homályban maradásra. Azoknak persze, akik továbbra is teljes biztonságban akarják tudni pénzüket a lefoglaló bírósági végzéssel vagy a kíváncsi nyomozókkal szemben, a jövőben is adódnak lehetőségek. Luxemburg és a Csatorna-szigetek még Európában is rendelkezésre áll...

G. Sz.

KÖZÉLET – DIPLOMÁCIA

Üdvözlő táviratok

Lázár György, a Minisztertanács elnöke táviratban üdvözölte **Umar Musztafa al-Muntaszirt**, a líbiai Legfelsőbb Népi Bizottság főtítkárává történt megválasztása alkalmából.

Várkonyi Péter külügyminiszter táviratban fejezte ki jókívánásait **Thorvald Stoltenbergnek**, a **Norvég Királyság** külügyminiszterévé történt kinevezése alkalmából.

Megbízólevél-átadás

Oláh József, hazánkban a Mafdiv Köztársaságban akkreditált rendkívüli és meghatalmazott nagykövete, átadta megbízólevelét **Maumun Abdul Gajum** köztársasági elnöknek.

Szűrös Mátyás fogadta Paolo Vittorellit

Szűrös Mátyás, az MSZMP Központi Bizottságnak titkára, az országgyűlés külügyi bizottságának elnöke szerdán fogadta **Paolo Vittorellit**, az Olasz Szocialista Párt országos gyűlésének elnökét, a Szocialista Internacionálé leszerelési bizottságának főtítkárát, az olasz Védelmi Kutatások és Tanulmányok Intézetének elnökét, aki a Magyar Külügyi Intézet meghívására tartózkodik Budapesten.

Pál Lénárd Vas megyében

Kétnapos látogatást tett **Vas megyében Pál Lénárd**, az MSZMP KB titkára. Kedden délután Szomathelyen a megyei pártszékházban **Horváth Miklós** első titkár, **Bors Zoltán**, a megyei tanács elnöke fogadta, s tájékoztatta a megye politikai, gazdasági, társadalmi életéről. Szerdán Szomathelyen, a Nyugat-magyarországi Fagazdasági Kombinátban tájékozódott az idén 3,1 milliárd forint termelési értéket előállító nagyüzem munkájáról.

Látogatása befejezéséül **Pál Lénárd** részt vett a megyei pártbizottság székházában rendezett aktívaülésem, ahol a KB 1986. december 28-i ülés határozatából adódó feladatokról tartott tájékoztatást.

Szabó István a Növényolajipari Vállalatnál

Szabó István, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a TOT elnöke szerdán a fővárosban, Rákospalotán a Növényolajipari és Mosószergyártó Vállalatot kereste

fel. A vendéget **Kurucz Józsefné** vezérigazgató és **Kerekes Zoltán**, a vállalati pártbizottság titkára fogadta.

A TOT elnöke délután részt vett a vállalati pártbizottság kibővített taggyűlésén.

Magyar—NDK belkereskedelmi tárgyalások

Juhár Zoltán belkereskedelmi miniszter meghívására március 9-től 11-ig látogatást tett Budapesten **Gerhard Briksa**, az NDK kereskedelmi és ellátásügyi minisztere. A tárgyalásokon megvitták a két ország áruellátásának aktuális kérdéseit, és véleménycserét folytattak a négy milliárd forint értékű belkereskedelmi választékcseré fejlesztésének lehetőségeiről. Az NDK kereskedelmi és ellátásügyi minisztere több korszerű kereskedelmi egységet tekintett meg. **Gerhard Briksát** fogadta **Marjai József** miniszterelnök-helyettes.

Fritz Marsch látogatása hazánkban

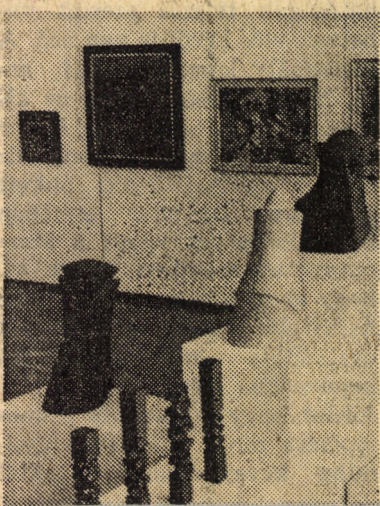
Nádor Györgynek, a Nemzetközi Kulturális Intézet főigazgatójának a meghívására március 8–11. között látogatást tett Budapesten **Fritz Marsch**, az Osztrák–Magyar Egyesület elnöke, az Osztrák Szocialista Párt központi titkára. Megbeszéléseket folytatott vendéglátójával az együttműködés fejlesztésének lehetőségeiről, találkozott a magyar szellemi élet több jeles képviselőjével és előadást tartott a Magyar Külügyi Intézetben Ausztria külpolitikájáról és szerepéről a bécsi utótalálkozón. Hangsúlyozta, hogy az osztrák–magyar kapcsolatok, amelyek még sohasem voltak olyan jók, mint jelenleg, egész Európa számára példamutatók. A vendég találkozott és megbeszéléseket folytatott **Szűrös Mátyással**, az MSZMP KB titkárával, az Országgyűlés külügyi bizottságának elnökével, s fogadta őt **Péter János**, az Országgyűlés alelnöke, **Pozsgay Imre**, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának főtítkára és **Várkonyi Péter** külügyminiszter.

Veress Péter az NSZK-ba utazott

Veress Péter külkereskedelmi miniszter, a Magyar–NSZK Gazdasági, Ipari és Műszaki Együttműködési Vegyes Bizottság társelnöke, a Vegyes Bizottság 9. ülésére szerdán az NSZK-ba utazott.

Komárom a fővárosban

Szerencsére nem először fordul elő Budapest-centrikus képzőművészeti életünkben, hogy egy-egy megye alkotói mutatkozhatnak be a fővárosi közönségnek. Most **Komárom** és vidéke — hivatalos nevén: a **Képző- és Iparművészek Szövetségének Észak-Dunántúli Szervezete** — tárja legfrissebb termését az országos fórum elé a **Vörösmarty téren**, a **Csontváry teremben**. Olajfestmény és sokszorosított grafika, kispasztika és iparművészeti dísz tárgy, érem és bélyegterv bizonyítja az országrész szépségteremtőinek sokoldalúságát — technikai tematikái téren egyaránt

FILMEL OKTATOTT FŐNÖKÖK

Zaklatás és románc

Félmillió dollár kártérítést volt kénytelen egy bírósági döntés nyomán kifizetni az Egyesült Államok egyik vezető televíziós társasága, az ABC, egyébként magas fizetésű női munkatársának, Cecily Collemannak. A hölgy ugyanis munkahelyén egyre-másra hátrányba került azért, mert panaszt tett főnöke felére nem érthető ajánlatai miatt. Ez a példa csak egy a sok ezerből, amely ma egyre több munkát ad az amerikai bíróságoknak a „munkahelyi szexuális zaklatások” terjedése kapcsán.

Sok nő panaszkodik

A nők valóságos forradalmat hajtottak végre az USA gazdasági életében, tömeges munkába állásuk jelentősen átforgatta a foglalkoztatottak összetételét. 1970-ben a dolgozók 38, tavaly pedig már csaknem 50 százaléka volt nő. A „gyengébb nem” térhódítását az amerikai munkahelyeken jól jellemzi, hogy az ország 250 legnagyobb jogi irodájában ma már a foglalkoztatottak több mint egyharmada nő, s tavaly a kiosztott felsőfokú diplomák egyharmada is női kezbe került. A nők számának növekedésével párhuzamosan a munkahelyeken — elsősorban az irodákban

és a bankoknál — gyarapszik a szexuális zaklatások száma is.

Az amerikai nők nemzeti szervezetének véleménye szerint a dolgozó nők fele panaszlik a férfikollégái ajánlatai, zaklatásai miatt. A 294 ezer női kormányhivatalnok 42 százaléka nyilatkozott úgy, hogy munkahelyén „nemcsak a dolgozót látják benne”. A zaklatásoknak kitétt hölgyeknek csak egy elenyésző százaléka fordul bírósághoz, a többség nem tesz panaszt, vagy munkahelyén igyekszik orvosoltatni sérelmét. Ezzel együtt növekedett a bíróságok ilyen jellegű ügyeinek száma: 1981-ben 4200, tavaly pedig már 7200 esetben kellett ítéletet hozniuk.

Nem egyértelműen tisztázott azonban az a kérdés, mi is tartozik az Egyesült Államokban a szexuális zaklatás fogalomkörébe. A nyilvánvaló esetek mellett a munkahelyeken vagy a bíróságokon panaszt lehet tenni illetlen megjegyzésekért, pornóképek mutogatásáért és más országokban esetleg „sima ügynek” minősülő kifejezésekért, cselekedetekért. Mindenesetre abban nemzetközi vonatkozásban nincs lényeges eltérés, hogy a felmérések tanúsága szerint a zaklatások 90 százaléka a férfi munkatársaktól indul ki. Ezen belül különösen magas a férfi főnökök „aktivitása”. (Az eseteknek csak jóval kisebb részében kezdeményező felek a hölgyek.)

Tanfolyam a bankban

Az amerikai munkahelyeken újabban nagyon komolyan veszik a két nem „békés egymás mellett élésének” kérdését, ugyanis a cégeknek az utóbbi években jelentős összegű kártérítést kellett kifizetniük a kollektív nyugalma és egyensúlyának fenntartása érdekében. A Chase Manhattan Bank például kötelezte vezetőit egy kétórás tanfolyam elvégzésére, ahol alapvető „oktatást” kaptak a helyes viselkedésre, valamint az olyan magatartásra, amely a szexuális zaklatás gondolatát is kizárja. A beosztottaknak ugyanakkor a bank azt tanácsolta, hogy a félreértések elkerülése érdekében még véletlenül se érintsék meg egymást.

Az AT and T. telefontársaság kollektív szerződése tételesen felsorolja azokat a magatartásformákat, amelyeket alkalmazottjainak kerülniük kell a másik nemi való munkahelyi együttlét idején. Az Atlantic Richfield olajtársaság dolgozóit kötelesek végignézni egy filmet és elolvasni néhány kiadványt munkába lépésükkor a helyes és követendő munkahelyi nő—férfi kapcsolatáról. Az amerikai vállalatoknál nemrégiben kampány indult a „nők védelme” érdekében. A felmérések szerint elsősorban a férfi főnököknek van mit tanulniuk a munkahelyi illedelmesség viselkedés tárgyában, mert igen csak gyakran élnek vissza, vagy próbálnak visszaélni beosztásukkal. (Érdemes megjegyezni, hogy csak a visszautasított kísérlet „számít” zaklatásnak.)

Nem lelkesednek az amerikai vállalatok a munkahelyeken kibontakozó szerelmi vagy alkalmi szexuális kapcsolatokról. Ezek az „ügyek” az ame-

rikai munkahelyeken sem maradnak titokban, s a vezetés is hamar tudomást szerez a folyosói hírekről. (A vállalatvezetés szempontjából különösen kényelmetlen, ha a pár egyik fele az egyik vezető dolgozó.) A cégek véleménye szerint a munkahelyi szerelmi vagy más kapcsolatok lazítják a munkafegyelmet, gyengítik a termelékenységét, és sok, a munkától elvonó beszélgetésre, pletykára adnak okot. Nem egy esetben a pár egyik tagjának el kell hagynia a munkahelyét, s ha a szerelem még ekkor is tart, általában az alacsonyabb fizetésű és beosztású távozik. Különösen nem szeretik, ha a partnerek egyike otthagyná a céget a konkurenciánál vállalást, s a szerelmi kapcsolatot továbbra is fennmarad.

Perelik az IBM-et

Az IBM egyik nagy jövő elé néző munkatársnője, Virginia Rulon-Miller hivatali karrierje akkor tört meg, amikor beleszeretett egyik kollégájába. A férfi hamarosan egy másik számítástechnikai vállalatnál helyezkedett el, mire az IBM vezetése válaszul elé állította Virginiát: vagy a cég, vagy a versenytársnál dolgozó szerelem. Az IBM véleménye szerint az ilyen jellegű magánkapcsolat ütközik a cég érdekeivel. (Más kérdés, hogy a hölgy beperelte az IBM-et a választásra való kényszerítése és lelki életébe való beavatkozás miatt — s a bíróság 300 ezer dollár kártérítést ítelt meg számára.)

Az amerikai munkajogi törvények, vagy a vállalatok nem tiltják a házaspárok munkáját egyazon cégnél. Ha a férj és a feleség más-más részlegen dolgozik, általában nincs is kifogás a vezetés részéről. Engedélyre van viszont szükség a felső vezetés részéről a házaspárok azonos részlegen történő foglalkoztatásakor. De még a megadott engedélyek is sok megszorítást tartalmaznak. A Bell telefontársaság például nem engedélyezi a házastársak számára a munkahelyi főnök-beosztott viszonyt ugyanazon a részlegen. Különösen a bankok idegenkednek a házaspárok egyazon részlegen vagy bankfiókban való foglalkoztatásától, hiszen ezzel növekszik az összejárás, a kevésbé ellenőrizhetőség veszélye.

A vállalatok egy részének viszont nincsen kifogása a „szív és a munkahely” keveredése miatt. Az USA egyik legnagyobb gyógyszergyára, a Merck például kifejezetten támogatja a házaspárok együttes munkáját a kutatólaboratóriumokban, mert ez — a cég véleménye szerint — növeli a kreativitást és elősegíti az eredményességet.

Az amerikai társadalomkutatók arra számítanak, hogy az ezredfordulókig folytatódik a nők tömeges munkába állása, s a jelenlegi — az óceán túlsó partján viszonylag újkeletű — munkahelyi gondok akkor enyhülnek majd, amikor a foglalkoztatottak és a vezetők körében még nagyobb lesz a nők aránya.

(— asz —)

Esti Hírlap 5

1987. március 3., kedd

A NAP PROGRAMJÁBÓL

RÁDÍÓ

Figyelem! A Magyar Rádió új központi telefonszáma 1987. március 8-ától 338-338. A többi telefonszám változásáról a posta telefonközpont magnetofonról ad tájékoztatást, a régi szám hívásakor.

Március 3., kedd

KOSSUTH:

14.00: Hírek, Időjárás. —
14.10: Magyarán szólván. —
14.25: Orvosi tanácsok. —
14.30: Dzsesszmelódiák. —
15.00: Elő világirodalom. Az NSZK irodalma. — 15.20: Mánás Miska. — 16.00: Hírek, Időjárás. — 16.05: Versforgó. Irodalmi vetélkedő Vörösmarty Mihályról. — 16.30: Képek és jelképek. — 17.00: Tér-idő. — 17.30: Beszélni nehéz. — 17.42: Reklám. — 17.45: A Szabó család. — 18.15: Hol volt, hol nem volt... — 18.25: Könyvújdonságok (X). — 18.30: Esti Magazin. — 19.15: Gondolat. — 20.00: Szabálytalan portré Darázs Árpád karnagyáról. — 20.48: Farkas Ferenc népzenei feldolgozásából. — 21.30: Változtatni — de kivel? — 22.00: Hírek, Időjárás, Sport. — 22.20: Tíz perc külpolitika. — 22.30: Schubert: A-dúr szonáta. — 22.51: Tízszert tíz perc a turizmusról. — 23.01: Operast. — 24.00: Hírek, Időjárás. — 0.15—4.20: Éjjel után.

PETŐFI:

14.00: Gólok, méterek, történetek. — 15.00: Hírek, Időjárás, Útközben. — 15.05: Horváth Eszter énekel. — 15.20: Könyvről könyvért. — 15.30: Csúszforgalom. — Közben 16.55: Reklám. Műsorismertetés. — 17.00: Hírek, Időjárás, Kommentár. Útközben. — 17.30: Válasz. Ifjúsági kulturális körkép. — 18.30: Talpalálvány. — 19.00: Hírek, Időjárás, Útközben. — 19.05: Csak fiataloknak! — 20.00: Operettstoriák. — 20.52: Filmzene. — 21.00: Hírek, Időjárás, Útközben. — 21.06: Thyl Ulenspiegel. — 21.37: Népdalkörök pódiuma. — 22.02: Zene-közben a hallgatók. — Közben 23.00: Hírek, Időjárás, Sport. — 0.15—4.20: Éjjel után.

3. MŰSOR:

14.00: Magyar zeneszerzők. — 14.38: Zenekari muzsika. — 15.25: Zenei tükör. — 16.00: Operarészletek. — 17.00: Iskolarádió. — 17.30: Cziffra György és a Cziffra Alapítvány ösztöndíjasainak hangversenye. — 18.30: Na matern-jem jeziku. A Magyar Rádió szerbhorvát nyelvű nemzetiségi műsora Pécsről. — 19.00: Hírek, Időjárás. — 19.05: In der Muttersprache. A Magyar Rádió német nyelvű nemzetiségi műsora Pécsről. — 19.35: Szenthegyi Miklós hegedűestje. — Kb. 20.15: „En azt csinálom, amit szeretek...” Be-széletés Babesán Józseffel, az MSZMP Nagykatali Pártbizottsága első titkárával. — Kb. 21.25: Népszerű zongoramuzsika. — 21.51: Enek Phaidráért. — 23.30: Hírek, Időjárás.

Március 4., szerda

KOSSUTH:

4.30—7.50: Jó reggelt! — 8.00: Hírek, Időjárás. — Kb. 8.15: Mai programok (x). — 8.20: Eco-mix. — 8.50: Kis magyar néprajz. — 8.55: Nóta. — 9.37: Beszélni nehéz. — 9.42: Elefántmuzsika gyerekeknek. — 10.00: Hírek, Időjárás. — 10.05: Vár egy új világ... — 10.35: Madarász Iván kórusából. — 10.48: Evszázadok mesterművei. Arturo Toscanini vezényli az NBC szimfonikus zenekarát. — 11.41: Liszt Gulyás László hangsz.: II. magyar rapszódia. — 11.54: Reklám. — 12.00: Déli Krónika. — 12.30: Ki nyer ma? — 12.40: Reklám. — 12.45: Törvénykönyv. Földön járó jog... — 13.00: Romantikus kamaramuzsika.

PETŐFI:

4.30—7.50: Reggeli zenés műsor. — 6.05: Reggeli csúcs. — 7.35: Slágerek mindenkinek. — 8.00: Hírek, Időjárás. — 8.05: Idősebbek hullámhosszán. — 8.50: Tíz perc külpolitika. — 9.00: Hírek, Időjárás, Útközben. — 9.05: Napközben. Zenés délelőtt. — 12.00: Hírek németül, oroszul és angolul. — 12.10: Slavko Avsenik fűvősgyűjtése saját felvételeiből játszik. — 12.25: Útikalauz üdülőeknek. — 12.30: Postabontás. — 13.00: Hírek, Útközben. — 13.05: A tegnap slágereiből. — 13.45: Időjárás- és vízállásjelentés.

3. MŰSOR:

6.00: Hírek, Időjárás, Útközben. — 6.05: Muzsikáló reggel. — Közben 7.00: Hírek, Időjárás, Útközben. — 8.00: Hírek, Időjárás. — 8.07: Időszaki kiállítások (x). — 8.12: Monteverdi: A könyörtelenek bálja. Egyfelvonásos opera. — 8.57: Zenekari muzsika. — 10.12: Schubert: A-dúr szonáta. — 10.35: Túltsón egy órát kedvenceivel. — 11.35: Pillanatkép. — 11.40: Massenot operából. — 12.22: Kalmár László műveiből. — 13.00: Hírek, Időjárás. —

13.05: Kicsoda ön? — Brósz Róbert. — 13.25: Muzsikáló Magyarország. Látogatóban Mangoné Dudás Juliánál Galgácsán. — 13.55: Nikola Gjuzelev operáriákat énekel.

TELEVÍZIO

KEDD

17.00: Hírek. — 17.05: Három nap tévéműsora. — 17.10: Mikszáth Kálmán: A Sipsirica Tévéfilm II./1. rész (ism.). — 18.00: Kalendárium 1987. — 18.50: Képűjság. — 18.55: Reklám. — 19.05: Mini-Stúdió '87. — 19.10: Esti mese. — 19.20: Reklám. — 19.30: Híradó 1. — 20.00: Reklám. — 20.05: Mentők. Cseh-szlovák tévéfilmsorozat XI/10. rész. — 21.05: Stúdió '87. A Televízió kulturális hetilapja. — 22.05: Gyorsítás földközben. Riportfilm. — 22.20: Híradó 3.

2. MŰSOR:

17.55: Képűjság. — 18.00: Angol nyelvelcke. Follow Me! 17. Buying things. 18. Why do you like it? — 18.30: Eteni kertek. Francia rövidfilmsorozat. XIII/9. rész: Romantikus séták (ism.). — 18.55: Tévétorna. — 19.00: Dél-alföldi Magazin. A Szegedi Körzeti Stúdió műsora. — 20.00: Mutató. Gazdasági szemle. — 20.45: Betűrek-lám. — 20.50: Ungvár — ma. Szovjet rövidfilm. — 21.05: Híradó 2. — 21.20: Nem megfelelő csatornák. Kanadai tévéfilm. — 22.50: Képűjság.

SZERDA DELELŐTT

9.00: Tévétorna nyugdíjasoknak. — 9.05: Augusztusi időjárás. Szovjet tévéfilm. — 10.15: Az ABBA története. Holland film (ism.). — 11.00: Képűjság.

SZÍNHÁZ

Operaház: Apollo; C-dúr Szimfónia; Szerenád (Harangzó bérl. 5. ea. 7) — Erkel Színház: Alarcosbál (1. bérl. 5. ea. 7) — Zeneakadémia: A Magyar Posta szimfonikus zenekara (Postás bérl. 8. fél 8) — Pesti Vigadó: Szenthegyi Miklós hegedűestje (Szenthegyi Miklós két hangy. 2. fél 8) — Nemzeti Színház: Olympia (7) — Várszínház: Swajda Gy.: Mari (a Pécsi Nemzeti Színház vendégjátéka, 7) — Kátolna József Színház: Galóca (7) — Madách Színház: Szent Bertalan nappal (7) — Madách Kamara: Romantikus komédia (7) — József Attila Színház: Meztőláb a parkban (D/3. bérl. 7) — Téblábolás a porondon — Eleess Béla előadójestje (Stúdiószínpad, fél 8) — Józsefvárosi Színház: Colombe (7) — Víz-színház: Játssz újra, Sam! (8) — Pesti Színház: Vak Béla király (7) — Fővárosi Operett-színház: Carousel (7); A szel-hámoskirály (Zsebszínház, fél 8) — Thália Színház: Családi ágy (7) — Thália Stúdió: Lel-ki-klinika (fél 8) — Radnóti Miklós Színpad: Valódi vadnyugat (7) — Egyetem Szín-pad: Hamlet (7) — Mikroszkóp Színpad: Az állam is felkoppik... (fél 8) — Vidám Szín-pad: Kabos-show (7) — Kis Színház: Szín-Házibuli — Sol-tész R. (fél 8) — Szkéné Szín-ház: Rózengüldék huntzásárai, avagy Dromlet Drák királyfi. A Hold Színház vendégjátéka (8) — Játékszín: Macskajáték (7) — Arany János Színház: Oliver! (6) — A színházi előadások részletes szereposztása, rövid tartalma és bérleti előrel-jelzése a Pesti Műsorban!

KÖZLEMÉNYEK

Esküvőre, alkalmakra, bálokra csodálatos külföldi ruhák, férfiakkal franciábrásonybol is, Szmokingok, frakkok, pelerinek, Frost ruha-kölcsönzőnél. Majakovszkij u. 92. Tel.: 429-070. (x)

Videofelvétel készítenk eseményről, fényképről, diáról. **Még megmentheti** mozifilmjeit, ha idejében átesszük videokazettára. Amerikai NTSC felvételeit hazai rendszerre tesszük át. Hangosítás. Közül-letnek is. **Videofam** 21-66-75. (x)

Tanuljon vitorlázni a legtapasztaltabbaktól! Egyéni tudásszint szerinti tanfolyamok, válogatott versenyzők, tengerésztiiztek irányításával. Bootagat Gmk. 118-750. hétfő, szerda, péntek 12—18 óra között. (x)

Azonnal elkészülnek (1 perc alatt) útlevél-, vízum, igazol-ványképei. **Fotó-Katóna!** Budapest VIII., Somogyi Béla u. 18. A Corvin Aruházól egy percre. (x)

Lelkisegély-szolgálat levélben. Problémájában segítünk, tanácsot adunk! Teljes díszk-ráció mellett egy hónapon keresztül levelezünk önnel 100 Ft ellenében, melyet kérünk az első levéllel postára adni. **Címünk:** „Verba” 1780 Budapest, Pf. 52. (x)

Gépirásoktatás a Blahán! Legrövidebb idő alatt a „Har-kály” Gmk-nál! 420-887 du. 3—7 óráig. (x)

Végleges szörtelenítés. A Gabi kozmetikában, VII., Lenin krt. 30. I. 1. 426-244. (x)

Belváros központjában helyiségek kiadók a délutáni órákban tartandó csoportos nyelvtanfolyam, vagy más csendes tevékenység folytatá-sára Bérleti díj megegyezés szerint. Telefon: 181-145, 171-870. Erdőkémia Vállalat igazga-tási osztály. (x)

Elveszett a Fővárosi II. Ker. Ingatlankezelő Vállalat 6. sz., háromszög alakú anyagátvevő bélyegzője. Használata érvény-telen. (x)

A Kip-kop gmk-nál megtanulhat gép- és gyorsírnit! Bp., Almos vezér u. 61. 1141 Tel.: 630-354. (x)

A Csemege Kereskedelmi Vállalat R 233 658 számú, cég-szerűen aláírt és bélyegzett 95 000 Ft-ra kiállított elszámolási utalványát elvesztett. Az utalvány érvénytelen. (x)

Az Észak-pesti Vendéglátó Vállalat értesíti a szerződéses pályázatok iránt érdeklődőket, hogy az 1987. március 25-i ver-senytárgyalásra meghirdetett 14 121. sz. Légi felgyalozó III. oszt. (Bp. XIV., Állatkerti út 8.) üzlet hirtetését techni-kai okok miatt visszavonja. (x)

Megjelent Andai György Az élet szép, kösz. megvagyunk című kötete. A könyv ripo-rtokat tartalmaz gyerekekről, nőkről, pénzről, családról, munkáról. Kapható könyves-boltokban és az újságárusok-nál. Magyar Média. (x)

Gitlison Hangszerszaküzle-temben megtalál mindent egy helyen. Pengetős, vonós hangszerek javítása, és a megrendelő kívánása szerinti készítése, garanciával. **Gibson, Fender, Ibanez** stb. gitárok és egyéb hangszerekészletek fo-lyamatos biztosítása. Állandó kiállítás, vétel, csere eladás. Turcsák Tibor. Bp. IX., Fe-renc tér 9. sz. Tel.: 132-526, 9—17 óráig. (x)

Az Express Ifjúsági és Diák Utazási Iroda ajánlataiból! **Tengerparti nyaralás Albenán** (3 nap, 7 éjszaka), időpont: V. 10.—X. 25. Elhelyezés: szálló-dai 2 ágyas, zuhanyozós szo-bákban, teljes ellátás. Részvé-telt díj közlekedés nélkül: 2900—6530 Ft-ig. Indulási idő-ponttól függően. A részvételi díjból 12 éves korig gyer-mekkedvezményt adunk. Ké-résre a közlekedést is bizto-sítjuk. **Hétvégi kirándulás Lál-lafüreden keresztül Kassára.** Utazás: autóbusszal. Elhelye-

Megfordult a szél

A békés hadművelet

Gazdasági gyarmatosítás?

Pearl Harbor japán szótól hangos: a felkelő Nap országának egy beruházói vállalata hatalmas üdülőközpontot, amolyan turistaparadicsomot épít a hajdani világháborús hadszíntéren. A Mitsui-csoport a tengerparton értékes földterületet vásárolt meg, ahol gőzerővel folyik a luxusszállók és egyéb turistalétesítmények alapozása. A japán tulajdonban levő üdülőközpont haterkez munkahelyet teremt a helyi lakosságnak és elkészülte után évi 24 millió dollár adóval gazdagítja majd a költségvetést. A Pearl Harbor-i „békés hadművelet” csak egy példa a sok száz közül, amelyek azt bizonyítják, hogy a külföldi tőke mind jelentősebb pozíciókra tesz szert az Egyesült Államokban. A tőkebeáramlás fokozódása kapcsán a gazdasági szakemberek egy része már-már Amerika kiárusításának rémképét idézi fel.

Tőkeinvázió

A második világháborút követő három évtizedben az amerikai tőke lepte el a nyugati világot, a multinacionális vállalatok ekkor építették ki világméretű hálózatukat. Az USA-ból kiáramló működő és spekulációs tőke mennyisége jóval meghaladta az óceán túlsó partjára érkező és érvényesülést kereső tőke mennyiségét. 1980-ban a tőkeáramlás egyenlege még 100 millió dollár aktívumot mutatott az Egyesült Államok javára. Az elmúlt hat évben azonban gyökeresen megváltozott a helyzet: a külföldi cégek és kormányok amerikai tőkebefektetéseknek az összege jócskán meghaladja a tengerentúltra irányuló amerikai beruházásokat. Nagy ütemben vásárolják a külföldi beruházók az amerikai ingatlanokat, földterületeket, egyre több amerikai cégrészvény kerül idegen tulajdonba, s gomba módra szaporodnak az USA-ban az országon kívüli tőkével alapított vállalatok.

A korántsem pontos kimutatások szerint a külföldi tőke részese az Egyesült Államokban eléri az 1900 milliárd dollárt. Ebből az összegből 280 milliárdra tehető a külföldi kormányok és vállalatok tulajdonában levő amerikai kincstárjegyek és kormánykötvények értéke. Mintegy 200 milliárd dollár értékű amerikai cégrészvény került az elmúlt években nyugat-európai és japán beruházók kezébe és 180 milliárd dollárt ért el a termelőberuházások összege. Több mint 400 milliárd dollárra teszik a külföldiek által vásárolt amerikai földek és épületek, valamint a bankokban

elhelyezett betétek összegét. Ezek a számok is azt bizonyítják, hogy évtizedünkben divatossá és főleg kifizetődóvé vált a külföldi tőke számára az érvényesülés útjainak keresése az USA-ban.

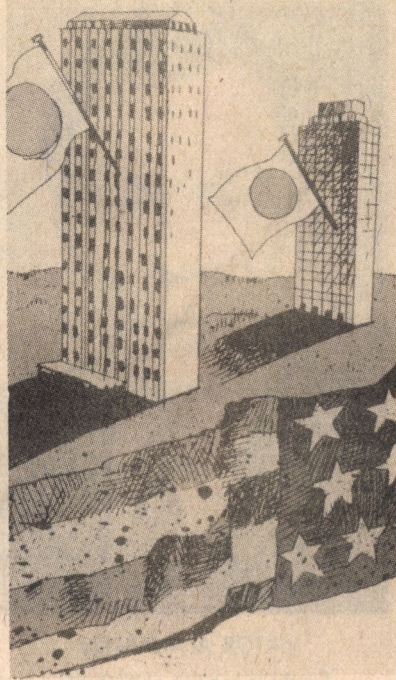
Az amerikai gazdasági szakemberek megdöbbenve figyelik az idegen tőke invázióját, a világgazdaság és az USA jelenlegi helyzete azonban pontos magyarázattal szolgál e korábban nem tapasztalt jelenségre. (Érdemes megjegyezni, hogy az amerikai gazdasági lapok — miközben megkongatják a vészharangokat a tőkebeáramlás miatt — kiemelik annak kedvező hatásait: a termelőberuházások révén bővül az amerikai bruttó társadalmi termék, csökken a munkanélküliség, növekednek az adóbevételek, stb.)

Az Egyesült Államok külkereskedelmi mérlegének növekvő hiánya (1986-ban a deficit meghaladta a 173 milliárd dollárt) miatt évről évre nagyobb pénzüsszegek halmozódnak fel külföldön, amelyek az USA-ban keresnek kamatot és lehetőséget. Japán például tavaly mintegy 60 milliárd dollárral több árut szállított az Egyesült Államokba, mint amennyit onnan vásárolt, az aktívumot tehát valahol „le kell vezetni”. A dollár értékvesztése is kedvez a külföldi pénzek „parkoltatásának” az USA-ban, ráadásul az amerikai szövetségi államok egy része kifejezetten kedvező lehetőségeket — adókedvezmény, infrastrukturális beruházások, stb. — nyújt a külföldi tőke becsalogatására.

Kuvaiti milliárdok

Milyen méreteket is ölt a 80-as években — amerikai szóhasználatlaltal élve — az USA „gazdasági gyarmatosítása”? Az amerikai ingatlanok és mezőgazdasági földterületek 1 százaléka van jelenleg külföldi kézben, s a vállalati jövedelmeknek pedig 5 százaléka gyarapítja az országon kívüli beruházók vagyonát. De miközben a külföldi részvénytulajdonosok évről évre növekvő nagyságú profitokat utalnak haza, a fizetéseket amerikai dolgozók kapják, a megtermelt érték vagy szolgáltatás elsősorban az amerikai nemzeti vagyon gyarapítja. A statisztikák tanúsága szerint a külföldi érdekeltségű vállalatok az USA-ban 3 millió dolgozót foglalkoztatnak, a nagyobb cégek száma pedig meghaladja a háromezretet. Jól jellemzi a külföldi tőke jelenlétét, hogy Georgia államban 900, Texasban pedig 600 teljesen vagy részben külföldi tulajdonban levő vállalat működik. Alaszkában a japán tőke ellenőrzése alá került a halászat és a feldolgozó ipar.

A washingtoni kereskedelmi minisztérium adatai szerint az évtized közepén a feldolgozóiparban 61, a kőolajbányászatban 28, a

JAPANOK AMERIKÁBAN

Nagyobb versenyre kényszerít

nagykereskedelemben 27, a bank- és biztosítási ágazatban 23 milliárd dollár értékű külföldi tőke tevékenykedik. A működő, más szóval termelő tőke beruházóinak sorát Nagy-Britannia vezeti 44 milliárd dolláros investícióval. (A szigetország tavaly 19,5 milliárd dollárt ruházott be külföldön, ebből 6 milliárd az USA-ba irányult.) A holland vállalatok — elsősorban a Shell — amerikai beruházásainak az értéke meghaladja a 36 milliárd dollárt, Japán részesedése 19, Kanadéé 16,7, az NSZK-é pedig 14,4 milliárd dollár. Figyelemre méltó, hogy mind több pénz áramlik az USA-ba az olajtermelő arab országokból: Kuvait például 1980-ban 300 millió dollárt „működtetett” az Egyesült Államokban, tavaly a beruházások összege elérte a 4 milliárd dollárt.

Japán terjeszkedés

A legnagyobb mértékben a japán vállalatok terjeszkednek az Egyesült Államokban. Miután a szigetország exportját mind több amerikai protekcionista intézkedés nehezíti, a japán cégek számára jövedelmező a termelés egy részének áthelyezése az USA-ba. Az autógyárak, az elektronikai termékeket előállító vállalatok sorra alapítanak leányvállalatokat amerikai földön: ezzel egyrészt kifogják a protekcionizmus vitorlájából a szelet, másrészt kiküldik a vámhatárokat, ráadásul új munkalehetőségeket is teremtenek. A legújabb adatok szerint japán cégek több mint 400 vállalattal rendelkeznek az USA-ban, illetve ezek részvényeinek több mint 50 százalékát tartják kezükben. A japán tőke azonban nemcsak a termelésben keres érvényesülési lehetőséget, hiszen negyvenötmilliárd dollárért vásároltak az elmúlt években jól jövedelmező kincstárjegyeket, kötvényeket és részvényeket. Egyre több nagyvárosi felhőkarcoló, tengerparti üdülőközpont kerül japán kézbe, a szigetország tőkéje mind nagyobb figyelmet fordít az ingatlanüzletre.

A demokrata többségű törvényhozás a hazai termelők és piac védelmében várhatóan idén több protekcionista intézkedést hoz majd, s ez az irányzat újabb lökést adhat a külföldi cégek amerikai letelepedésének. A japán

autógyárak és elektronikai cégek, a nyugatnémet vegyipari konsernek és a többiek mellett újabban megjelentek a dél-koreai vállalatok is az Egyesült Államokban.

A januárban életbe lépett új adótörvény is kedvez a külföldi tőke beáramlásának. A vállalati profitadó 1988-ra 34 százalékra csökken, ez a legalacsonyabb a fejlett tőkés államok közül. További vonzerőt jelent a fejlett amerikai technika és technológia, valamint a magas színvonalú termelési kultúra. (Más kérdés, hogy a magas amerikai munkabérek jelentős terheket jelentenek, ez viszont ellensúlyozható a termelékenység fokozásával és a vám nélküli értékesítési lehetőségekkel.) A nyugatnémet Siemens amerikai leányvállalata tavaly 750 millió dollár többletbevétellel tett szert annak következtében, hogy közel került a letelepedéssel a fogyasztókhoz, valamint a vámhatáron belül folytatott termelést. A külföldi cégek csak tavaly 2,3 milliárd dollárt fektettek be az Egyesült Államok úgynevezett high-tech ágazataiba, arra számítva, hogy a beruházások mind az anyavállalat, mind pedig a leánycégek exportjában többszörösen megtérülnek.

Kikötő és verseny

A hatvanas években Nyugat-Európában divat volt emlegetni az amerikai kihívást, amellyel az amerikai tőke szűnni nem akaró beáramlását jellemezték. Évtizedünkkel viszont a kihívás iránya megfordult, most a külföldi tőke igyekszik minél nagyobb mértékben kihasználni a kedvező érvényesülési lehetőségeket az Egyesült Államokban. Ehhez nem kis mértékben járul hozzá, hogy az ország hatalmas külföldi adósságai, a költségvetés és a külkereskedelmi mérleg hiánya valósággal vonzzák a külföldi befektetéseket. Mágnesként hat a 240 milliós fogyasztói piac is, ahol mindig biztos vevőre számíthatnak az USA-ban meglepedett vagy részvényt szerzett külföldi cégek.

„Amerika kiárusítása” az átlag-amerikai számára akkor érzékelhető igazán, amikor a lapok nagy összegű cégfelvásárlásokról tudósítanak. Erre pedig bőséggel akadt példa 1986-ban is. A kanadai Campeau 3,2 milliárd dollárért vásárolta meg az USA egyik legnagyobb kereskedelmi vállalatát, az Allied Stores-t, a nyugatnémet Hoechst 2,8 milliárd dollárért kebelezte be a Celanese vegyipari céget. A svéd Elektrolux 743 millió dollárt fizetett a White Consolidated részvényeiért, s a példákat még hosszasan lehetne sorolni.

A külföldi tőke inváziója az előrejelzések szerint a következő öt évben sem fog csillapodni, az Egyesült Államok továbbra is kedvenc „kikötője” marad a gyarapodásra váró beruházható, illetve megforgatható vagyonoknak. Végső soron a külföldi pénzekkel az USA sem jár rosszul, gazdaságát élénkíti a dollárbeáramlás. Az ország kiárusításáról, vagy a külföldi tőke gazdasági gyarmatosítói tevékenységéről szóló cikkek és nyilatkozatok jó adag túlzással ecsetelik a „szél megfordulását”, de azt elismerik, hogy az idegen pénzek beáramlása nagyobb versenyre, kevésbé kényelmes magatartásra kényszeríti a hazai vállalatokat. Különösen szükség van erre 1987-ben, amikor az előrejelzések szerint folytatódik az amerikai gazdaság lanyha teljesítménye.

GARA SZABOLCS

A Szovjetunió Újságíróinak Szövetsége most tartotta fennállása óta VI. kongresszusát, de a jelen voltak véleménye szerint csakúgy, mint a moszkvai politikai közvélemény szerint is, ez volt történetének legfontosabb kongresszusa. Soha ilyen pezsgő, alkotó vitát, soha ilyen igazán döntő jelentőségű állásfoglalást a politikai vonal mellett, soha ilyen kritikus és önkritikus hangvételt a szakmai és társadalmi kérdések elemzésében...

A sajtó szerepe

Mindez természetesen annak a következménye, hogy az SZKP és Mihail Gorbacsov által meghirdetett átalakításban rendkívüli szerep jut a sajtónak. A televízió, a rádió és a lapok igen gyorsan és hatásosan tudják a tömegek tudomására hozni a változtatás központi szándékát, mozgósítani a valóban történelmi jelentőségű átalakításra, ismertetni az elért eredményeket és bírálni a „peresztrojka” ellenzőit. A kongresszus külföldi vendége abból is megállapíthatja, mekkora érdeklődést tanúsít a sajtó iránt a pártvezetés, mennyire szövetségesének tekintik, hogy a kongresszuson az SZKP több vezetője vett részt, a Politikai Bizottság tagjai közül Alijev, Ligacsov, Rizskov, Scsebrikov, Sevardnadze, Szolomencev, Zajkov. Jegor Ligacsov végig figyelemmel hallgatta a kongresszuson elhangzottakat, a megválasztott vezetőségtől pontos, teljes beszámolót kért az ott felvetett javaslatokról, a bíráló megjegyzésekről. Néhány kérdésben — úgy hírlétt — máris intézkedés történt!

A szocialista országok újságírószövetségei valamennyien képviselték magukat, de — az idők jele ez is — a vendéglátók nem igényelték, hogy a külföldi küldöttek szót kérjenek közöttük beszédek elmondására. Ez munkakongresszus volt a javából! Viszont az is méltónak bizonyult a figyelemre, hogy a kínai újságírószövetség táviratban üdvözölte a szovjet újságíró-kongresszust. (Még ha nem is küldött delegációt Moszkvába.) A Nemzetközi Újságíró Szervezet finn elnöke, Kaarle Nordenstreng professzor volt az egyetlen, aki az egész külföldi vendégsereg nevében is szólott, amikor kijelentette: a teremben érezhető friss levegőből elvissz a nemzetközi életbe is!

Általánosságban elmondható, hogy a több mint 85 000 (!) szovjet újságíró képviselő 761 küldött hitet tett az átalakítás politikájá mellett. A 73 szövegre jelentkező közül 42-en kaptak szót, három nap sem lehetett elég arra, hogy mindenki meghallgasson a kongresszus. (Szóadás szerint írásban benyújthaták felszólalásuk tervezett szövegét azok is, akiket nem szólított a szónoki emelvényre az ülés elnöke.) Akadtak, persze, még olyanok, akik a régi gyakorlatra emlékeztető sablonokhoz folyamodtak felszólalásukban, de a végén „letapsolták” őket. Viszont minden olyan kijelentés elismerő visszhangot váltott ki, amely valami olyasmit fejezett ki, hogy a demokrácia kiszélesítése teremti meg a legbiztosabb alapot az átalakítás-hoz.

A sajtó szakmai fejlesztésének igénye mellett annak kritikai küldetését hangsúlyozták a legtöbben, s az önkritikus hangok sem hiányoztak mind a múltra vonatkozóan, mind pedig a jelenbeli kapcsolatban. Mert alapkérdésnek tekintik a szovjet sajtó,

VIKTOR AFANASZJEV

Készül a szovjet sajtótörvény

hogy a negatívumokról és a pozitívumokról egyformán írjon, s csak az okoz gondot, hogy a hibákról, gondokról, netán bűnökről színesebben és gyakran szinte szenzációs formában számolnak be az újságírók, az eredményeket, a sikereket viszont színtelenül, erőtlően találják.

Az őszinte hangot várta is, üdvözölte is a kongresszus, amelynek munkájához az alaphangot már Viktor Afanaszjev, a szövetség elnöke, a Pravda főszerkesztője adta meg referátumában. Ő is bőven adagolta a bíráló megjegyzéseket, egészen odáig menően, hogy ne legyenek a sajtó számára „tiltott területek”. Említést tett például arról, hogy az úrhajósok hősie teljesítményeiről nem írt a sajtó, amikor a technikában hibák adódtak. Ehelyett csak szokványos közlemények jelentek meg... Afanaszjev bejelentette, hogy készül a szovjet sajtótörvény, amely nagyobb szabadságot, kiterjedtebb védelmet ad majd az újságíróknak, ám cserébe felelősségüket is megnöveli. Kijelentésbe helyezte az újságírók anyagi körülményeinek javítását. (Úgy tudni, hogy legalább 15 százalékos fizetésemelés lehet a sajtóban.)

Viktor Afanaszjev is kiemelte, mint ahogyan igen sok más lapszerkesztő, hogy az utóbbi két évben ugrásszerűen megnőtt a szerkesztőségekbe érkező levelek száma. A Pravda tavaly 600 000 olvasójától kapott levelet, tele fontos, politikailag értékelendő megjegyzésekkel. A sajtó ma már egyre jobban ismeri a közvélemény alakulását.

Persze, vannak, akiknek nem tetszik a nyíltság és az átalakítás. A kongresszuson idézték azt a levelet, amelyet az Izvesztija okulás végett adott közre. A levél írója „az 50-es évek stílusában feljelentésnek szánta”: ebben egy ismert külpolitikus újságíró, Vlagyimir Pozner tévényilatkozata ellen emelt szót. Az Izvesztija „okos kommentárt” fűzött az egyébként teljes névvel, címmel aláírt levélhez, állapította meg a szónoki emelvényen éppen a televízió egyik vezetője, Kravcsenko.

A legnagyobb sikert a 75 esztendő Jevgenyij Rabcsenko aratta, aki az újságíró-szövetség valamennyi kongresszusán küldött volt. (Nem számított a legidősebb résztvevőnek, hiszen az egyik delegátus már a Téli Palota osztrómánál is ott volt!) A sajtó lenini felfogásához való visszatérést sürgette Rabcsenko, s a nyílt-

Szovjetunió

Újságírók számvetése

Az átalakítás, a nyíltság mellett

Pezsgő, alkotó vita volt

ság szellemében szólított fel a tabukkal való számolásra. Példái közül a legnagyobb derűtséget az keltette, amikor a zagorszki tüzet említette. Az egyik egyházi épületben esett kár felől érdeklődő újságírótól a helyi egyházi vezetők egyike nyomban azt kérdezte: „Es egyeztetete már a Központi Bizottságban, hogy írhat a tűzről?”

A jereváni rádió...

A humor egyébként nem hiányzott a kongresszusról. A folyosón a legnevesebb karikatúristák alkalmi kiállítása volt látható. Központi témájkul a kritika elnyomásának kísérleteit válsztották. A felszólalók legtöbbje derűtséget keltő példákkal fűszerezte mondandóját. Az örmény újságíró-szövetség elnöke a jereváni rádió „legfrissebb hírével” szolgált. Megkérdezték, hogy mi a különbség egy gyárigazgató és egy légy között? Semmi, mert mindkettőt az újsággal üldözik!

A Krokogyil főszerkesztője is „légyhasonlaltal” élt, mondván, hogy egyesek a humoristát keletlennek légynek tekintik, akit el kell hessegetni. Szerinte különben épp az átalakítás érdekében lenne szükség most Szaltikov-Scsedri-nekre, viszont ő a szatirát válságban levőnek érzi. A Szovjetunióban 20 szatirikus lap jelenik meg, tizmillió példányban, mondanivalójuknak tehát megvan a hatása.

Érdekes politikai, ugyanakkor pedig a mindennapok újságírói gyakorlatát érintő kérdést vetett fel Alekszandr Bovin, az Izvesztija ismert szemleírója. A külpolitikai újságírók írassák meg egyéni véleményüket, úgy, hogy mögötte senki se keresse „a Kreml állásfoglalását”. Mert ha az eddigi gyakorlatot folytatják, akkor egész sor „tabutéma” marad, akár a szocialista országok helyzetét, egymás közti viszonyát illetően, akár a harmadik világ fejlődésének elemzésében.

Sajtótörténeti adaléknak is volt minősíthető, amikor négy évtized neves külpolitikai kommentátora, Jurij Zsukov azt idézte fel, hogyan szervezték meg 1946-ban „a szemleírók csoportját”. „Nekünk is Walter Lippmannokra van szükségünk!” — adták ki legfelsőbb helyen a jelszót. Zsukov ma: „Sajnos, nálunk nem voltak Lippmannok.” Az idős szemleíró kevesli ma a szovjet sajtóban a külpolitikai híreket, cikkeket, tudósításokat, kommentárokat. A teret elveszik előlük a hosszú közös közlemények. A megoldás: legyen egy hivatalos lap, amely szó szerint közli ezeket éppúgy, mint a beszédeket vagy a kommunikéket. Ezekre ugyanis legfeljebb százazrek kíváncsiak a sok-sok milliós olvasó közül. Így marad-

na a több hely a Pravda és az Izvesztija hasábjain a külpolitikára.

A felszólalók közül többen hangsúlyozták: a különböző nézetek kifejtése csak erősíti a demokráciát. Egy szellemes megállapítást érdemes erről a témáról idézni: eddig a vitákban azt lehetett hallani, hogy csak két nézet van, „az enyém és a hibás nézet...” Ma már olyan helyzet alakult ki, hogy akár még egy Pravdában közölt írás sem jelentheti a vita végét, kivéve, ha az szerkesztőségi cikk vagy párt-határozat. A nyílt vita láthatóan megnövelte az újságok iránti érdeklődést, a kulturális kérdésekkel foglalkozó hetilapnak egyszerűen 20 százalékkal nőtt az előfizetői tábora.

A szovjet újságírók kongresszusán szót kaptak a köztársasági újságíró-szövetségek képviselői is, akik a maguk területén jelentkező problémákról szölkak. A jakut szövetség küldötte például jakut nyelven író és arra fordítani képes fiatalok hiányáról beszélt, az üzbég szövetség egyik vezetője kevesellte a központi segítséget a „peresztrojka” feladatainak megismertetésében, egy Alma-Atából érkezett fiatal újságíró a drámai események okairól szölkak.

Az újságíróképzés természetesen szintén a fontos feladatok között szerepelt, s e téren sem találtak mindent rendben levőnek a felszólalók. „Vizsgáztatni megtanultunk, de nem tanultuk meg, hogyan kell tanítani” — hangzott egyikük tömör megjegyzése. Zsuzsuzskij professzor, a moszkvai újságíró-fakultás dékánja nagy tapstól kísértén azt a javaslatot terjesztette elő, hogy a neves, tapasztalt újságírók tudományos képesítés nélkül is lehessenek oktatók az egyetemen.

A választás

A Szovjetunió Újságírói Szövetségének VI. kongresszusa azokban a napokban a politikai élet legrangosabb eseményévé lépett elő. A vitákról nagy terjedelemben számoltak be a lapok és a rádió, televízió híradásai. A szövetség eddigi munkájának elismerését is jelenthette, hogy a titkos szavazás során vezetőit újra megválasztották. Elnök továbbra is Viktor Afanaszjev, az első elnökhelyettes pedig Ivan Alekszejevics Zubkov. Mindkettőjüket jól ismeri a magyar újságíró-társadalom, sokat tettek a két ország újságíró-szövetségei közötti kapcsolatok fejlesztéséért.

PÁLFY JÓZSEF

86. márc. 24.

Vállalati élet Nyugat-Európában

Ki fizeti a hiányt?

Évtizedünk eddig eltelt időszakában a nyugat-európai állami vállalatok egy része nem tudott kellő rugalmassággal alkalmazkodni a gyorsan változó piaci igényekhez és gazdálkodási követelményekhez. Ezeknek az állami cégeknek a veszteségei az amúgy is *deficités költségvetést* terhelték. A halmozódó veszteségeket az állami költségvetések hajlandóak voltak egy ideig fedezni, az évtized közepén azonban több kormány határozott úgy, hogy megszabadul a tartósan veszteséggel működő állami vállalatoktól.

Majd a reprivatizálás eldönti, képesek-e ezek a cégek nyereséssé tenni gazdálkodásukat, illetve hajlandó-e finanszírozni a magánszektor az esetleges veszteségeket.

Magánkézbe!

Nyugat-Európán reprivatizálási hullám söpört végig 1986-ban, amelynek mintájául Thatcher miniszterelnök 1979-ben meghirdetett programja szolgált mindenhol. A brit kormányfő nem sokkal hatalomra kerülése után hozzálátott a veszteséggel működő állami vállalatok kiárusításához. A szigetország kincstára tizenhárom jelentős állami vállalat denacionalizálásával húszhárommilliárd dollár bevételhez jutott, amely hozzájárult a brit költségvetési hiány mérsékléséhez. Magánkézbe került többek között a British Telecom távközlési óriásvállalat, az állami olajcég, a Britoil, valamint a repülőgépgyártásáról világszerte ismert British Aerospace. Az állami légitársaság, a British Airways részvényei 1,4 milliárd dollárért találtak gazdára. Négy és fél millióan vásároltak — csaknem nyolcmilliárd dollár értékben — a British Gas részvényeiből, s a tervek szerint az évtized végéig reprivatizálják a Rolls-Royce céget!

A brit állami vállalatok magánkézbe adásának filozófiája az volt, hogy minél többet vásároljanak a felkínált részvényekből, tehát minél több résztulajdonos viselje szívén a vállalat gazdálkodásának alakulását.

Hasonló gazdasági és ideológiai célok vezették a francia kormányt a nagyszabású reprivatizálási program meghirdetésékor. Az első lépéseként az elmúlt év végén megkezdődött az üvegipari óriásvállalat, a Saint Gobain kiárusítása. Másfél millió francia vásárolt összesen 1,9 milliárd dollár értékben részvényeket: ezzel a kétszeresére emelkedett Franciaországban a részvénytulajdonosok száma. Mind a brit, mind pedig a francia kormány elsősorban a „kisemberek” részvényvásárlását támogatja, illetve részesíti előnyben, s ügyelnek arra, hogy a részvényeknek csak egy töredék része kerüljön külföldi kézbe. Együttal azt is igyekeznek elkerülni, hogy egy-egy pénzügyi, vagy beruházó csoport megszerezze a részvények jelentős részét. A francia kormány 1991-ig hatvanöt állami vállalatot is intézményt szándékozik reprivatizálni, s a programtól negyvenötmilliárd dollár bevételt vár a költségvetés számára.

Többek között átadólistára került az Elf Aquitaine állami olajvállalat, a TF-1 televíziós hálózat, valamint a Crédit Lyonnais, a Société Générale bank is. Szó van arról is, hogy átadják a magánszektornak a francia állami ipar büszkeségét, a Renault autógyárat. A Renault reprivatizálására a tervek szerint a kilencvenes évek elején kerülne sor, a vállalat addig „próbaidőt” kapott veszteséges gazdálkodásának felszámolására.

Saab-részvények is

A nyugat-európai kormányok — érthető módon — a nyereségesen gazdálkodó állami vállalatokat „szeretik”, s sorra igyekeznek megszabadulni a költségvetési deficit „csinálótól”. Nem sokat teketóriázott ebben a kérdésben a spanyol kormány sem: tavaly hatszázmillió dollárért adta el a Volkswagennek a veszteségesen működő SEAT autógyárat. Azóta már magánkézbe került a Campsa állami olajcég is.

Svédországban is csökkenteni kívánja az állam részvételét a gazdaságban. A tervek

szerint az egyik vezető állami vállalat, a SAAB részvényeinek harminc százalékát bocsátják áruba. Folytatódik a reprivatizálás Olaszországban. Az IRI nevű nagy állami holding vállalat úgy szabadult meg veszteségeitől, hogy az elmúlt évben húsz cégét adta el a magánszektornak. A veszteségelhalmazásban élen járó Alfa Romeo autógyárat például a Fiat vásárolta meg az IRI-től. A holdingnak sikerült veszteségeit azzal is csökkenteni, hogy eladta kisebbségi részesedését több vállalatban: ezzel az akcióval 3,6 milliárd dollár bevételhez jutott. (Az IRI többek között „kiszált” az Alitalia légitársaságból, amelyben az állam továbbra is többségi részesedéssel rendelkezik.)

Józan okok

Ma még korai lenne megítélni, hogy milyen gazdasági eredményeket hozott és hoz a reprivatizálási hullám Nyugat-Európába. Több évre van szükség a veszteséges gazdálkodás felszámolásához — ha egyáltalán sikerül ez a magánszektor. A kormányok és a részvényesek számára azonban vannak már biztató jelek, elsősorban a kisebb vállalatok esetében. Három esztendő alatt a korábban állami tulajdonban levő brit Jaguar autógyár száznyolcvenkét százalékkal növelte profitját, amely tavaly összességében elérte a százhetvenhárommillió dollárt. Ugyancsak eredményesen működik magánkézben a Cable and Wireless távközlési vállalat a szigetországban.

A nyugat-európai kormányok „nagy kísérletnek” tartják a reprivatizálási akciót, amellyel korántsem biztos, hogy talpra állnak az érintett vállalatok. Közülük ugyanis számos volt már korábban magántulajdonban, s a veszteséges gazdálkodás, vagy más ok miatt került sor államosításukra. Most éppen a denacionalizálás a „divat”, mégpedig józan költségvetési és gazdálkodási okokból. S persze az sem mellékes, hogy a vállalatok kiárusításával a vásárlóerő egy része új befektetési csatornákat, formákat talál magának.

Gara Szabolcs

Vaszi fesztiválon

Új darabját Prospero címmel. Fel-
ő Iván Fotó: Bánkúti András

közönség utánpótlásának figye-
lémét. Emellett kevés azoknak a
zenekaroknak a száma is, ame-
lyeknek feladatai közé tartozik a
komoly zene iránti érdeklődés fel-
keltése, a klasszikus művek nép-
szerűsítése. Ezért az ifjú nemze-
dek zenei fejlődésének előmozdí-
tása érdekében is kezdeményez-
te a Szovjetunió Kulturális Mi-
niszteriuma az Állami Kis Szim-
fonikus Zenekar életre hívását.

(MTI)

Gazdaságokban

nikai eszközök műszaki állapotá-
nak fenntartására, a gépjavítás
minőségének fokozására. Tavaly
12 állami gazdaságban újították
fel a javítóműhelyeket; újakra
csereálták ki a régi esztergapado-
kat, a maró- és a köszörűgépe-
ket. Öt gazdaságban láttak hoz-
zá új javítóműhely kialakításá-
hoz. A Pécsi Állami Gazdaságban
ipari tanulók képzéséhez tanmü-
helyt is létrehoztak.

(MTI)

Ötletesség ülése

Élővíz vízminősége

a strandokon és az ételmezőbol-
tokban. A csatornázás hiánya, il-
letve nem kielégítő volta már-
már veszélyezteti a másfél évtize-
des munkával elért vízvédelmi
eredményeket.

A hetedik ötéves tervidőszak-
ban éppen ezért a legfontosabb
tennivaló a tó vizének védelmét,
minőségének óvását, illetve javí-
tásának beruházások meg-

Vác

Magyar—szovjet barátsági hét

Magyar—szovjet ifjúsági bará-
tsági hét kezdődött hétfőn Vácott.
A péntekig tartó rendezvénysoro-
zatot Kiss Jenő, a KISZ Pest Me-
gyei Bizottságának első titkára és
Nyikolaj Kosztyucsenko, a Szov-
jet Kultúra és Tudomány Házá-
nak igazgatója nyitotta meg.

A programok sorát a budapesti
Radnóti Színház művészei és a
városi KISZ-kórus műsora vezet-
te be, majd politikai vitaforumon
vettek részt a fiatalok. Ugyancsak
hétfőn A szovjet ifjúság élete
címmel fotókiállítás nyílt.

(MTI)

Csak szeretet kell hozzá

Játékos beszédnevelés

Ezen a héten kerül a köny-
vesboltokba Murayné Szy Éva
kaposvári pedagógus *Játékos
beszédnevelés* című könyve,
amelyet a Műzsák Közművelő-
dési Kiadó jelentetett meg, s
melyet jó szívvvel ajánlok min-
den kisgyerekes szülőnek, de
különösen azoknak, akik két-
három éves gyerekek beszédfej-
lődésében akár a legminimáli-
sabb rendellenességet tapasztal-
ják.

Szy Éva több évtizedes ta-
pasztalatait — több ezer beszéd-
hibás gyerek sikeres „gyógyi-
tásának tanulságait” — foglal-
ta rendszerbe azzal a szándék-
kal, hogy széles körben nyújt-
sor segítséget a korosztály be-
szédfejlődésének javításához.
Figyelmeztetve arra is, hogy a
beszédzavarok nagyrészt a sta-
bil anya-csecsemő viszony hiá-
nyára, az elhibázott korai neve-
lésre utalnak, s nem csak azért
fontos óvodás korban korrigál-
ni őket, mert akkor még vi-
szonylag könnyebb, hanem
ezért is, mert az iskolaérettség
egyik döntő feltétele a gyermek
beszédének fejlettsége. — Szo-
morú, és sorsrontó lehet, ha csak
az iskolaérettségi vizsgálatokon
derül ki a rendellenesség.

Nem állítja Szy Éva, hogy
szakember (logopédus), diagnó-

zisa, tanácsai nélkül is dolgoz-
hat könyvből a szülő. Segéd-
könyvről van szó, amely a be-
szédhibák javításának elenged-
hetetlen gyakorlásához nyújt
segítséget.

A könyvet a napokban mu-
tatta be a kiadó és a szerző a
budapesti Tankönyvcentrum-
ban, óvodás gyerekek közremű-
ködésével, akik ott találkoztak
először Szy Évával. A „produk-
ció” magával ragadó és lenyű-
göző volt: másodpercek múltán
felszabadultán énekeltek az
óvodások, ismételték az artiku-
lációs, hangképző gyakorlato-
kat rejtő mondókákat. Észre
se vették a beszédjavító „keze-
lést”, az egyszerű kesztyűs báb-
bal teremtett szituációba bele-
élték magukat, figyelmük a já-
tékos, ritmikós mozgásra, a báb
utánzására, és persze a felnőt-
teket is elbűvölő, szuggesztív
játékvezetőre, Szy Évára irá-
nyult.

Beszédfejlesztő-javító gya-
korlatok sokaságát tartalmaz-
za a kötet, amelyeket óvónők,
szülők egyaránt sikerrel hasz-
nálhatnak, hasznosíthatnak,
„csak” gyerekszeretettel kell hoz-
zá. Annak eredménye Szy Éva
fáradhatatlan munkássága és
könyve is.

—medve—

A MAGYAR NEMZETI BANK HIVATALOS DEVIZAÁRFOLYAMAI ÉRVÉNYBEN: 1987. MÁRCIUS 24.

Devizanem	Vételi árfolyam	Közép 100 egységre	Eladási forintban
Angol font	7680,48	7688,17	7695,86
Ausztrál dollár	3275,49	3278,77	3282,05
Belga frank	126,30	126,43	126,56
Dán korona	695,25	695,95	696,65
Finn márka	1066,53	1067,60	1068,67
Francia frank	785,97	786,76	787,55
Hollandi forint	2317,22	2319,54	2321,86
Ír font	6995,89	7002,89	7009,89
Japán ven (1000)	316,45	316,77	317,09

Digitális örület és a piac

Dél-Korea Japán ellen

A hagyományos Las Vegas-i elektronikai kiállításon idén több mint 100 ezer kiállító, gyártó és kereskedő vett részt az Egyesült Államokból és a legfontosabb exportőr országokból. A szórakoztatóelektronika e szokásos éves szemléjén „mindenki ott volt aki él és számít a szakmában”, s a résztvevők kénytelenek voltak egybehangzóan megállapítani, hogy az USA 240 milliós piaca ezen a területen *gyakorlatilag az ázsiai szállítók kezébe került.*

Az amerikai vállalatok sorra hagynak fel a videomagnók, a hifi-tornyok, a lemezjátszók, a videokamerák, a szupermagnetofonok, egyszerűen az audio-és videoelektronikai cikkek gyártásával. A szórakoztatóelektronikai termékeket áruló boltok zsúfolt kirakataiban *csak elvétve látni egy-egy General Electric, RCA vagy más patinás amerikai vállalat videomagnóját, kompakt lemezjátszóját, vagy bármilyen egyéb „menő” cikkét.* Ezzel szemben a szakszereket az áruházakat és a házhöz küldött katalógusokat a Sony, a Sanyo, Matsushita, a Fisher, az Akai, a Panasonic stb. márkák hihet-

újdomsággal; több száz típusban kaphatók például a Walkman-jellegű „utcai” rádiósmagnók, de a zsebtévék száma, illetve típusválasztéka is meghaladja a *negyvenet.*

Ezek a készülékek — árúknak megfelelően — mást-mást „tudnak”. Gyakorlatilag ez a japán exportőrök „titka”: egy-egy márká legyen mindenki számára elérhető szerényebb és luxus minőségben illetve árban. Az elmúlt két esztendőben *a jen több mint 50 százalékos erősödött a dollárhoz képest, s az Egyesült Államokban arra számítottak, hogy a japán valuta izmosodása véget vet majd a szigetország szórakoztatóelektronikai ipara export-sikereinek.* A japán gyártók és exportőrök azonban nem voltak hajlandók feladni megszerzett hatalmas piaci részesedésüket az amerikai piacon. Termékeik árát mindössze 10–15 százalékkal emelték.

Lecserélik

Az amerikai fogyasztók anynyira megkedvelték a japán termékeket, hogy még a magasabb árat is hajlandók „szó nél-

ez a közel évi 20 milliárd dolláros piac, amelynek több mint kétharmadát uralják. Ezért a piaci részesedésért már érdemes hosszabb távon is árárdozatokat hozni... Az Egyesült Államokban a japán szórakoztatóelektronikai cikkek ára mintegy 30-40 százalékkal alacsonyabb, mint a szigetországban, de olcsóbbak a készülékek Nyugat-Európánál is. Nem véletlen tehát, hogy az USA-ba látogató üzletemberek és turisták ritkán hagyják el az országot videomagnó, autórádió, személyi számítógép vagy rádiómagnó nélkül. Érdemes megjegyezni, hogy a személyi számítógépek amerikai piacát a hazai vállalatok uralják, a japán PC-k részesedése meglehetősen alacsony. Az IBM, az Apple, a McIntosh és a többiek egyelőre „tartják a frontot”.

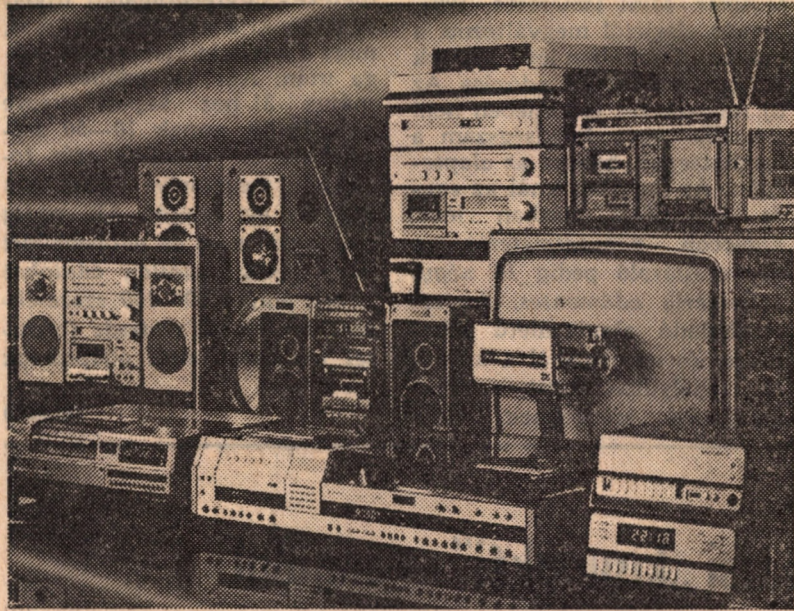
Saját fegyverével

Az év slágere azonban a CD-lemezjátszó. A könyv nagyságú hordozható lemezjátszók keresletét a japán gyártók alig győzik kielégíteni, pedig a CD-lemezek nem olcsók. Átlagosan 14–16 dollárba kerülnek, ez mintegy kétszerese a hagyományos lemezártnak. A CD-lemezjátszók ma már beépítve is kaphatók a hifi-tornyokba: a torony tetején ott a hagyományos lemezjátszó, s a két-kazettás átjátszó magnó mellett ott „szerénykedik” a CD is.

A naponta több tíz újdomságot kínáló piacon megjelentek a különféle minőségű és árú lézerlemezjátszók, digitális tévékészülékek is, népszerűek a hordozható színes televíziós készülékek, valamint a nagy választékban kapható camcordek is, a videokamera és a képmagnó egybeépített, miniatűrített változata.

Az amerikai vállalatok ma már meg sem kísérik felvenni a versenyt a japán szórakoztatóelektronikai cégekkel. Helyettük viszont „ringbe szálltak” a dél-koreai elektronikai cégek. A Goldstar, a Samsung és a többi dél-koreai márka má még szerényen húzódik meg a patinás japán márkák árnyékában. Árú *alacsonyabb*, mint a japán termékeké, de minőségük nem sokban marad el azokétól. S az eladási statisztikák tanúsága szerint egyre több dél-koreai szórakoztatóelektronikai termék talál gazdára az Egyesült Államokban. Néhány év múlva már számottevő *konkurenciát* jelentenek a Sonyék, JVC-ék és a többiek számára. Karrierjük ugyanis kísértetiesen hasonlít a japán szórakoztatóelektronikai cikkek amerikai pályafutására: két évtizeddel ezelőtt még igencsak kevesen ismerték és értékelték az Egyesült Államokban (és máshol a világon) a ma népszerű és keresett japán márkákat...

Gara Szabolcs

lenül széles kínálata tölti meg. Az elmúlt 10 esztendő során a japán gyártók szinte teljesen bekebelezték az amerikai szórakoztatóelektronikai piacot.

Árárdozattal

Hódítási stratégiájuk! a kiváló minőség és igen széles választék. A Sanyo hifi-tornyok például 160 és 800 dollár közötti ársávban kaphatók, így gyakorlatilag *mindenki igénye és anyagi lehetősége szerint tud válogatni.* S ugyanez a széles ársávú kínálat jellemzi a szórakoztatóelektronikai kínálat más termékeit is. A japán sikerek fontos tényezője az ár, valamint a kiváló szerviztevékenység. Fontos szerepet játszik a szigetország „tarolásában” az is hogy szinte naponta rukkol ki valamiféle technikai

kül” megfizetni megszokott márkáikért. A statisztikai kimutatások tanúsága szerint — az amerikai vásárlók igencsak fogékonyak a műszaki újdomságokra, átlagosan 2-3 évenként lecserélik egész video és audio arzenáljukat. Az amerikai háztartások 98 százaléka rendelkezik két vagy több rádiókészülékkel, s ugyanez az arány a színes televíziók területén is. A családok 88 százaléka rendelkezik hifi-toronnyal, 30 százaléka pedig videomagnóval. Tavaly 11,6 milliárd dollárért vásároltak az amerikaiak video-cikkeket (televíziós készülékeket, videomagnókat, falra vetítő-tévéket stb.), 7 milliárd dollárt költöttek audioberendezésekre. Ez utóbbiak közül főleg hifi-tornyokat és autóaudio-cikkeket vásároltak. Japán számára tehát korántsem mellékes

Ülést tartott a Fővárosi Tanács V. B.

Olof Palme sétány Budapesten

Felhívás a házadó bevallására

Az újpesti városközpont, ahol 1990-ig új áruház épül

Fotó: Sárközy György

Az újpesti városközpont építésének második üteme 1980-ban kezdődött el, s a VI. öt-éves terv végére a csaknem 6700 lakás zömét át is adták az építők. A kereskedelmi és szolgáltatási létesítmények többsége viszont még ma is hiányzik, ezért a Fővárosi Tanács Végrehajtó Bizottsága tegnapi ülésén elfogadta a Sugár Újpest Áruház beruházási programját. A csaknem 6100 négyzetméter eladótérrel rendelkező üzletközpont az Árpád út és a Tito utca találkozásánál lévő üres telken épül fel, az átadást 1990 áprilisára tervezik.

Az áruház felépítésére kiírt pályázatra nyolc ajánlat érkezett, ezek közül a 23. számú Állami Építőipari Vállalat volt a legkedvezőbb.

A végrehajtó bizottság döntött arról, hogy Olof Palméról, a tavaly merénylet áldozatául

esett svéd miniszterelnökről közterületet neveznek el Budapesten. Eszerint a közeli hetekben a Népstadion út városligeti részét — az Ajtósi Dürer sor és a Hősök tere közötti szakaszt — Olof Palme sétánynak nevezik el.

Ugyancsak a testület elé került a házadó bevallására szóló felhívás. Mint ismeretes, 1987. január elsejétől megváltozott a magántulajdonban lévő lakások és gépjárműtárolók adózása. Az új rendelkezés értelmében nem a szoba- vagy helyiségszám a meghatározó, hanem az alapterület. Az ingatlanoknál az egy- és kétlakásos házban lévő, nyolcvan négyzetméterig, a gépkocsitároló pedig 16 négyzetméterig adómentes. Az ezt meghaladó alapterületű lakásokról és garázsokról a korábbi szabályozás miatt, a szakigazgatási szerveknek nincs

nyilvántartásuk. A rendelet tehát csak úgy érvényesülhet, ha a lakosság eleget tesz a végrehajtó bizottság által kimondott általános adóbevallási kötelezettségének.

Aki valamilyen oknál fogva április 30-ig nem kapná meg az adóbevallási nyilatkozat nyomtatványokat, az keresse fel az illetékes ügyfélszolgálati irodát és töltsse ki a nyomtatványokat, mert a késés büntetést von maga után. Aki az adóbevallást május 31-hez képest késve nyújtja be, annak 10–50 százalékkal, de legalább száz forinttal megemelve állapítják meg az évi adóját. Aki pedig egyáltalán nem ad adóbevallást vagy pedig valótlan adatokat közöl, annak 50–100 százalékkal, de legalább ötszáz forinttal magasabb adót állapítanak meg.

(braun)

Bohócok és skót szoknyák

Lakner bácsi „kisunokái” — angolul

Silly show — hirdette a plakát a tréfásnak ígért kétnyelvű gyermekműsor vasárnapi bemutatóját a Marczbányi téri Művelődési Házban. Am a program nem volt látványosság a show értelmében, és nem volt bolondos, sőt még hóbortos sem, ami a „sillyt” illeti. Viszont — és ez nem kis szó egy „ilyen-még-sosem-volt” gyerekvállalkozás esetén —; kellemsen tanító — gyermekeim szavait idézve — „okosító” szóra-kozás volt.

— Miért kapta ezt a „hóbortos” címet ez az igényes válogatás? — kérdeztük Lakner Liviától, a műsor összeállítójától és rendezőjétől.

— Az az érzésem, hogy kultúrát csak ostyába csomagolva lehet és szabad adagolni! A gyerekeknek meg még egy kis látványt: bohócokat, skótszoknyát, és oxfordi cilindert is „illik” tálalni a komoly témák: A...

gyar műfordítást — és zongoraszóra énekeket adunk elő — valami könnyen kiejthető angol címet kerestünk. Manapság különben is olyan divatos ez a fajta címadás.

— Sokakban talán éppen ezért ébreszt ellenérzést az idegen szó — és ez, a program ismeretében — igazán kár volna. Ennek a mozgalmas és élvezetes angol „tanórának” igazán helye lehetne a képernyőn is akár, egy-egy tévés nyelvsorozatot felpezsdítő záróadásaként. Mégis, fennáll az a veszély, hogy csak nagyon szűk réteget „mozgat” meg majd.

— Úgy vettem észre, hogy igen nagy az érdeklődés az angol iránt, és talán beül megnézni a show-nkat olyan is, aki csak most kezd el nyelvet tanulni. Különben meg ezzel az összeállítással nem száz előadásos sorozatot tervezünk, a Magyar Média egyelőre mindössze négy alkalomra kötötte le a

— Hogyan sikerült a táncművészet kutatókritikusát a kulturális diplomata Diénes Gedont megnyerni a szereplésre?

— Unokáját kísérte egy angolórára és látszódtott rajta, nagyon jól érzi magát a gyerekek között, azonnal fölcsapott színésznek.

— Honnan verbuválódtak az angolul tudó gyerekek?

— Részben tanítványaim voltak, részben hirdetésre jelentkeztek. A legtalpraesettebb kislány Morber Krisztián éveket élt Amerikában, neki tehát nem esik nehezére, hogy szép kiejtéssel, folyékony beszéddel vonja be a közönséget is a közös éneklésbe. A közönségen nem is érződött az elfogódottság, legföljebb én voltam ideges a színpalank mögött, mivel a próbaterem megfizethetlensége, és a felnőtt résztvevők külföldi útjai miatt nagyon keveset tudtunk próbálni. A gyerekekkel jóformán a lakáson gyako-

Az USA pénzügyei

Adósságproblémák

Az Egyesült Államok a nyugati világ első számú gazdasági hatalma az adós országok listáján az első helyet foglalja el. Az USA külföldi tartozásai meghaladják a kétszázmilliárd dollárt, míg az adósok listáján második helyet elfoglaló Brazília tartozásait száznyolcmilliárd dollárra teszi. Természetesen nem hasonlítható össze a két ország gazdaságának ereje és teljesítőképessége, az USA-ban azonban egyre nagyobb aggodalmat vált ki a gazdasági körökben a megállíthatatlannak tűnő bel- és külföldi eladósodás. A csaknem hatvan hónapja tartó fellendülés ára a hatalmas adóssághegy, amely előbb-utóbb a gazdasági növekedés fékezőjévé válik.

Az évről évre növekvő külkereskedelmi mérleghiány tavaly a deficit már elérte a százhetvenmilliárd dollárt — finanszírozása elsősorban külföldi pénzekből történik, tehát az importáradat és az USA-hagyományokhoz képest elégtelen exportteljesítmény adósságnövelő tényező. Ugyancsak külföldi pénzforrásokból fedezik a költségvetés évenként rekordot döntő hiányát, amely a tavalyi pénzügyi esztendőben kétszázhuszonegymilliárd dollárra rúgott. Összességében az Egyesült Államok szövetségi tartozásai elérik a kétezer-egyszázmilliárd (!) dollárt, másképpen kifejezve, a bruttó nemzeti termék ötvenhárom százalékát.

Még kezelhetően

S az adósságtenger ezzel még nem ért véget. A szövetségi adósságállományhoz még hozzájön kétezer-kétszázmilliárd dollár lakossági tartozás. A lakosság adósságállománya 1980 óta negyven százalékkal növekedett, miközben a személyi jövedelmek bővülése huszonkét százalékos volt. Az amerikaiak a legtöbb kölcsönt ingatlanvásárlásra és lakásépítésre veszik fel, de jelentős összeget tesznek ki az áruvásárlásra igénybe vett hitel is. A statisztikák tanúsága szerint tizenötmillió amerikai háztartás a jövedelmének több mint ötven százalékát fordítja az adósságok törlesztésére.

Az amerikai közgazdászok többségének véleménye szerint az ország bel- és külföldi adósságállománya, valamint a lakossági és a vállalati tartozások „még kezelhető állapotban” vannak, de már igen nagy veszélyeket rejtene magukban. A kétszázmilliárd dolláros államadósság kialakulása azzal van összefüggésben, hogy az Egyesült Államok huzamosabb ideje tovább nyújtózik, mint ameddig a takarója ér, s ezt a túlköltekezést kölcsönökből kénytelen fedezni. A gazdaság ugyan növekedik, s tavaly az infláció igen csak alacsony volt (1,1 százalék), az ipari termelés azonban alig bővült, a mezőgazdaság túltermelési és pénzügyi válsággal küszködik. 1986-ban az export mindössze 1,9 százalékkal növekedett, miközben a behozatal — a dollár értékvesztése ellenére — bővülése elérte a hét százalékot. A lanyha gazdasági tevékenység nem indokolja tehát azt az állami és magánköltekezést, amelyet egyre nagyobb aggodalommal szemlélnek az Egye-

sült Államokban. (Érdemes megjegyezni, hogy a költségvetési hiány számottevően mérsékelhető lenne a katonai kiadások csökkentésével.) Az adósságállomány mérséklésének egyik módja a külkereskedelmi deficit csökkentése. Az előrejelzések szerint idén harminc-negyvenmilliárd dolláros hiánycsökkenést várnak. S néhány éven belül a deficit nem fogja meghaladni a kilencvenmilliárd dollárt. Ennek ellenére növekedni fognak az USA külföldi adósságai.

Fogyókúra

Valamelyest enyhítené az adósságterheken, ha az Egyesült Államok erőteljesebben „lennyomná” a dollár értékét a vezető nyugati valutákhoz, elsősorban a nyugatnémet márkához és a jenhez képest. Erre azonban nincsen mód, hiszen az USA számára sem mindegy szövetségesi gazdasági teljesítményének alakulása. A dollár további értékvesztése ugyanis már komoly zavarokat idézne elő az NSZK és Japán gazdaságában, s ennek súlyos következményei lennének az amerikai gazdaságra is.

Sok vita folyik arról az amerikai közgazdászok körében, miként lehetne viszonylag fájdalommentesen megállítani az adósságnövekedés folyamatát, s ezután miként lehetne megfordítani az irányzatot. Biztos receptet egyelőre senki sem tud adni, ugyanis minden javasolt gyógymódnak nemkívánatos mellékhatásai vannak. Ha például különböző eszközökkel lelassítanák a külföldi tőke beáramlását — amely a „főkönyvben” adósságként jelentkezik — a költségvetési deficit felhajtaná a kamatlábakat, s ez viszont kedvezőtlen a beruházási tevékenységre.

Egyelőre két megoldás kínálkozik kézenfekvőnek a külföldi adósságok növekedésének a megállítására: a külkereskedelmi mérleg- és a költségvetési hiányának fokozatos csökkentése. Elméletileg mindkét deficit lefaragása jótékonyan hatna az adósságállomány alakulására, kérdés azonban, sikerül-e, s ha igen, mikorra a „fogyókúra”?

Árnyékos oldal

Bármilyen erős az amerikai gazdaság, az adósságok halmozódása elérhet egy olyan kritikus pontot, amikor veszélybe kerül a stabilitás. Szakemberek véleménye szerint ez a pont igen közel van, s a felelőtlen költekezés folytatása hamarosan megbosszulhatja magát. Minél többet kell ugyanis a tartozások és a kamatok fizetésére fordítani, annál kevesebb marad beruházásra és fejlesztésre. A csökkenő beruházási és fejlesztési tevékenység pedig előbb-utóbb érezteti hatását az életszínvonal alakulásában is. Nem véletlen tehát, hogy az Egyesült Államokban mind többet foglalkoznak az adóssághegy kérdéseivel, hiszen a csaknem öt esztendeje tartó fellendülés — amely bizonyos fokig az adósságok növekedéséből is táplálkozott — korábban elkendőzte ezt az árnyékos oldalt.

Gara Szabolcs

Szabadáras színházjegyek?

Nem mindenre való gyógyír

(Folytatás az 1. oldalról)

el. Egyébként meggyőződés, hogy a gyermekszínházban a látogatottság nem függvénye a helyáraknak.

— Arra céloz, hogy a szülők a drágább színházjegyeket is megvennék?

— Kétségtelen, hogy Budapesten bármely gyerekelőadást — helyártól és művészi színvonaltól függetlenül — telt ház előtt játszanak. Másrészt kultúrpolitikai megfontolás, hogy színházunkban a jegyárak alacsonyak legyenek. Nos, ha az államnak ez csakugyan fontos, akkor támogassa megfelelően a színházat. Mérje föl, mekkorák manapság a színházak évi költségnövekedései. A díszletek, a jelmezek árai az évig nőnek — saját műhelyeink nincsenek. A gyermekszínházi műfaj viszont megköveteli, hogy ne jelzésszerű díszleteink s jelmezeink legyenek, s hogy a színpadon maga a csoda jelenjen meg. Csakhogy a színházi csodához pénz kell. Kiszámítottam, ha a helyárakat egységesen öt forinttal megemelnénk, akkor a színház egy év alatt 1 millió forintnyi többletbevételhez jutna.

— A színházaknak — mondja Lampl Lajos — pillanatnyilag az a gondjuk, hogy az állami dotáció ugyan évről évre növekszik —, de nem a hivatalosan elismert áremelkedés arányában. A díszletek előállításához szükséges eszközök s a költségek általában az átlag áremelkedést meghaladóan növekednek — s az állami dotáció mértéke ezt nem követi. Az állam nem háríthatja el magáról a felelősséget.

— A lényeg az — mondja dr. Lázár György, a Madách Színház ügyvezető igazgatója —, hogy a színház művészeti és nem gazdálkodó intézmény.

— A Madách Színház a tanácstól kért esetenkénti külön engedélyekkel eddig is fölemelhette egyes előadásainak helyárait. Tavaly hány ilyen különengedélyt kértek?

— Sokat. És mindegyiket meg is kaptuk. Mert a fölemelt helyárakból befolyó pénzösszeg arra kell, hogy a színház egyáltalán fönntarthassa magát. Az állami támogatás jobbára csak a dolgozóink bérére elegendő. A többit, a rezsit, a díszlet, a jelmez árát nekünk, magunknak kell megtermelnünk. De egyedül a takarékossgal nem lehet biztosítani az előadások díszleteinek és jelmezeinek megfelelő színvonalát. Többletbevétel kell!

— A Színházi Dolgozók Szakszervezete a színészek s a színházak érdekeit képviseli. De ki védi a közönséget? Amennyiben szabadárasak lesznek a színházjegyek, ki garantálja, hogy igazodva az évenkénti inflációhoz, a színházak nem emelik majd újból és újból a helyárakat?

— Senki — mondja Lampl Lajos. — Persze a színházvezetőnek nemcsak az áremelés, hanem az árcsökkenés is jogában áll, ha úgy látja, egyik-másik bemutató nem került olyan sokba, vagy kevésbé sikeres, tehát nem adható el drágábban. A színházaknak tulajdonképpen az a dolguk, hogy a jegyeket a fizetőképes kereslet szintjén hozzák forgalomba.

— A szabadár nem azt jelenti, hogy a csillagos ég a felső határ — mondja dr. Lázár György. — A szabad helyárakkal mindössze a megnövekedett költségeinket óhajtjuk ellensúlyozni. Színházunk számára rendkívül fontos taktikai és stratégiai kérdés, hogy a közönségünk még meg tudja venni a jegyeinket.

— Előfordulhat-e, hogy a helyárak emelkedésével a társadalom bizonyos rétegei kizsorzódnak a színházból?

— Sajnos igen, — válaszolja Lampl Lajos. — De az egyes közönségrétegek preferálása nem a színházak, hanem az állami irányítás feladata. Még egy problémáról kell szólnunk: a szabadhelyár-megállapítási jog a vidéki színházaknak lényeges javulást nem hoz. Ahogy az egész gazdasági mechanizmus reformja sem jelentett javulást a számukra. A vidéki színházak különben sem emelhetik meg a helyáraikat olyan mértékben, mint a fővárosiak.

— Mert akkor az emberek egyszerűen nem mennek színházba? Mi történik hát a vidéki színházakkal?

— Egyre rosszabb lesz az anyagi helyzetük.

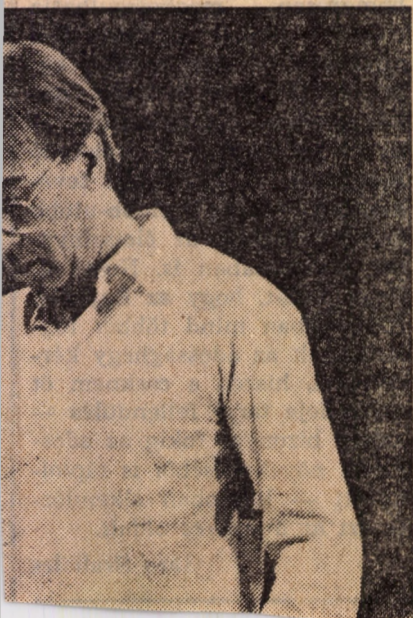
— Megvalósíthatatlan, hogy az állami dotációból a vidéki színházak jobban részesüljenek?

— Indokolt és szükséges lenne. Csakhogy az államirányítás decentralizált, s a vidéki színházak állami dotációját nem a minisztérium, hanem a megyei, illetve városi tanács adja.

— Az a színház a szerencsésebb, amelyik gazdagabb megyében működik?

— Amelyik gazdagabb és színházszeretőbb megyében működik. Ugyanis a tanács szuverén joga, mennyit áldoz a színházára.

Scipiadés Erzsébet

érdekeltsége van; célja az, hogy az élvonal minél többet lépjen föl magyar színpadon.

— Ez valóban így van, s az egyeztetési gond a miénk. A két fél között lavírozva, igyekszünk minél többet elérni, de azért azt gondolom, hogy a Magyar Operaház rangját is emeli, ha magánénekesei mondjuk a Metropolitanban, a Covent Gardenben vagy a Scálában énekelnek.

— Ha Ön maszek lenne, és impresszárióként Magyarországon dolgozna, mit csinálna másként?

— Ez természetesen fikció, de megpróbálok válaszolni. Mindenekelőtt jóval kevesebb művésszel foglalkoznék; olyanokkal, akik csakis bennem bíznak meg. A menedzser és

Légtornászok a játékasztal felett

Kaszinók és pénztárcák

Több száz autóbussz teljesít éjjel-nappal ingajaratot New York és az Egyesült Államok keleti partvidékének „kaszinófővárosa”, Atlantic City között. A nagy amerikai metropolistól mindössze háromórányi autóra fekvő szerencsejáték-paradicsom kaszinóba ontják az autóbusszokat a nyerni vágyókat, de a parkolási nehézségek ellenére, sokan saját gépkocsival zárandokolnak el a rulettasztalok és a „félkarú rablók” birodalmába. Nehéz ellenállni a csábításnak: a több ezer szobás szállodákban működő kaszinók „áldozataik” oda-csalogatására nem keveset áldoznak.

A „fővárosok” vetélkedése

A New York—Atlantic City útvonalra az autóbusszjegy ára oda-vissza 18 dollár. Ebből 10 dollárért pedigetont, 8 dollárért pedig étkezési jegyet kapnak az utasok, a közlekedés tehát végül is ingyenes. Ezt a — évente több tízmillió dollárra rúgó — befektetést vállalniuk kell a tengerparti város játékbarlangjainak, hiszen az „idősebb testvér”, Las Vegas sem hagyja kihasználatlanul a csábítás trükkjeit.

Az Egyesült Államok két kaszinóvárosa, a nagy hagyományokkal rendelkező Las Vegas és a mindössze egy évtizedes múltra visszatekintő Atlantic City ádáz küzdelmet folytat

egymással a bevételek növeléséért, valamint egymás törzsközönségének elhódításáért. S a tét ez esetben sem csekély: tavaly a két város kaszinóit 56 millióan keresték fel, s onnan 5,8 milliárd dollárral „könnyebben” távoztak. Más szavakkal ez annyit jelent, hogy a két város kaszinóbirodalmai összesen 5,8 milliárd dollár nyereséggel zárták az 1986-os esztendő.

A hatalmas luxusszállodák, a nappali világosságot árasztó fényreklámok, a 24 órás nyitva tartás, a sztárparádé, a sok-sok (látszat)kedvezmény, s mindenekezt az emberek olthatatlan nyerési vágya mágnesként vonzza a játékosokat a két „mesevárosba”. A hotelek szívesen veszik a több napot is ott időző vendégeket, akik számára igen alacsony áron kínálják a szobákat, s étkezésük is szinte ingyenes. Las Vegasban például a reggeli és az ebéd alig haladja meg a két és fél dollárt, s a vacsora sem drágább 4 dollárnál. (Összehasonlításképpen: az

USA-ban egy hamburger ára a gyorsbúfékban csaknem egy dollár.) Tavaly négy millióan vették igénybe az olcsó étkezési lehetőséget, s a rossz nyelvek szerint a helyi lakosság is a hotelkaszinókba jár játék ürügyén ebédelni vagy vacsorázni. A kaszinók természetesen sokat vesztenek az olcsó étkeztetésen, de véleményük szerint ez a pénz megtérül: a vendég ugyanis nem mozdul ki a szállodából, több ideje van a nyerésre, illetve a statisztikák tanúsága szerint a vesztesé-

re. Ugyanis napról napra érezhető hatását az üzletmenetben: miközben a játékosok száma nem növekedik számottevő mértékben, Atlantic City „kaszinókapitánya” csak idén 30 százalékkal bővül. Hasonló a helyzet a nevadai Las Vegasban is. Igaz, a látogatók áradata a hét egyetlen napján sem csökken, ám döntő többségük kispénzű nyugdíjas, akik mindössze 20-50 dollárral próbálnak szerencsét, s a biztonság kedvéért nem is hoznak több pénzt magukkal. Jól „tejelnek” viszont a külföldiek, akik „ki tudja, mikor jutunk ide el még egyszer” alapon szélesre nyitják pénztárcájukat. A legnagyobb biznissz azonban a megszállott szerencsejátékosok és az unatkozó milliommosok jelentik. Megszokott dolog a kaszinókban, hogy egy-egy játékos zsebéből — s ilyen naponta szép számmal akad — dollármihiók vándorolnak a kasszába.

Maffiák, bűnözés

S ahol szerencsejáték, ott a bűnözés sem marad távol. Mindkét városban az amerikai átlagot meghaladóan magas a bűnözés, a rablás, a gyilkosság és természetesen a maffiák által kavart ügyek. Las Vegas és Atlantic City rendőrségének létszáma vetekszik az amerikai nagyvárosokéval, s a rendőrök nem panaszkodhatnak munkanélküliségre...

A két város vetélkedéséből ez idáig Las Vegas — a korábbi egyeduralgoló — került ki győztesen. Kaszinói tavaly 3,2 milliárd dollár nyereségre tettek szert, Atlantic City pedig 2,6 milliárdot aratott. A gyorsan fejlődő keleti parti kaszinóváros egy szempontból jelentős hátrányban van Las Vegaszal szemben: nincsen repülőtere, csak gépjárművel és hajóval közelíthető meg. Ezt a hátrányt azonban igyekeznek a város különféle kedvezményeinek és attrakcióinak nyújtásával „ledolgozni”. Persze Las Vegas sem tétlen. Némrégiben nyílt meg például a Circus nevű kaszinó, amelynek óriási játéktermében a rulettasztalok és a szerencsemasinák fölött trapéz feszül, ahol éjjel-nappal légtornászok fokozzák az izgalmakat. Las Vegasnak azért kell mindent „bedobnia”, mert egyrészt Atlantic City festvérparága gyorsabban fejlődik, másrészt pedig a tengerparti városnak túl nagy a vonzáskörzete. Ez utóbbi annyit jelent, hogy 37 millió amerikai lakik egy tankolásnyi távolságra a fényes várostól.

Az Egyesült Államokban a kaszinók működését, adózását és rendjét igen szigorú törvények szabályozzák. Ennek ellenére mind több vállalat szeretne részt venni ebben a jól jövedelmező üzletágban, hiszen a kaszinóbiznissz nem tartozik a válságiparágak sorába. Több város tervezi kaszinónegyedek nyitását, többek között Miami, Galveston és a New York környéki üdülőparadicsom, Catskill. A szerencsejáték-biznisszben a kaszinónál csak a lotó jó jövedelmezőbb: tavaly hatmilliárd dollárt nyert rajta a kincstár. A lotó viszont állam monopólium, a magáncégek számára tiltott „vadászterület”.

Félkarú rablók

Az elmúlt három évben a két város kaszinói 6-9 százalékos profitrátaival üzemeltek, ami nem kis nyereséget jelent ekkora forgalom mellett. Tény, hogy a „kaszinóiparágba” sokat és rendszeresen kell befektetni. Magasak az üzemelési költségek, nagy az adó, de a játékbarlangokat üzemeltető vállalatbirodalmaknak bőséggel marad mit tejbe aprítani. Számítások szerint a legtöbb nyereséget nem az asztali játékok (rulett, baccarat, black jack stb.), hanem a játékautomaták biztosítják üzemeltetőiknek. 1986-ban az amerikai kaszinók a játékautomatákból 3,2, az asztali szerencsejátékokból pedig 2,6 milliárd dollár profitra tettek szert. Jól jellemzi a gépek jövedelmezőségét Atlantic City egyik legnagyobb kaszinója, a Golden Nugget példája. A hatalmas szállóban 1230 „félkarú rabló” működik, beszerzési áruk egyenként ötezer dollár. A géphadserg csak tavaly 124 millió dollár bevételt hozott, egy masina tehát több mint százezer dollárt „keresett” gazdájának.

A kaszinóipar nem panaszkodhat kedvezőtlen üzletmenetre az Egyesült Államokban, ennek ellenére megszorodott a csődök száma. Szakemberek véleménye szerint minden harmadik kaszinó súlyos anyagi gondokkal küszködik, s ezt elsősorban a nem megfelelő vezetésnek és a versenyharc növekedésének köszönhetik a „megroggyant” játékbarlangok. A konkurencia

A NAP PROGRAMJÁBÓL

RÁDIO

Március 12., csütörtök

KOSSUTH:

14.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 14.10: A magyar széppróza százada. — 14.25: Zenei tükör. — 15.00: Családi szóttes. — 15.30: Népdalok. — 16.00: Hírek. Időjárás. — 16.05: Révkalauz. — 16.45: Beszélgetésünk. — 17.00: Ovasókör. — 17.30: „Régi szokás szerént...” — 18.15: Hol volt, hol nem volt... — 18.30: Esti Magazin. — 19.15: Lottósorsolás. — 19.20: Killátó. A Rádió világirodalmi folyóirata. — 20.05: Karmesterek — zeneszerző „álarcban”. — 20.35: Osváth Júlia és Szabó Miklós operettfelvételeiből. — 21.00: Hubay Jenő csárdajeleneteiből. — 21.30: Vátozatok — a politológiára. Politika és gazdaság. — 22.00: Hírek. Időjárás. Lottó. Sport. — 22.20: Tíz perc külpolitika. — 22.30: Rádiószínház. Szalodaház. Vathy Zsuzsa hangjátéka. — 23.11: Hangszerek, hangszínek. — 24.00: Hírek. Időjárás. — 0.15—4.20: Éjféli után.

PETŐFI:

14.00: Nappali menedékhely. avagy: 20 éves a Nemzeti Színház stúdiója. — 15.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 15.05: Néhány perc tudomány. — 15.10: Operalágerek. — 15.45: Törvénykönyv. A gazdaságoktatás színtere. — 16.00: Találkozás a stúdióban. — 17.00: Hírek. Időjárás. Kommentár. Útközben. — 17.05: Dzsessz. — 17.30: Tanakodó. — 18.30: Slágerlista. — 19.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 19.05: Operettkedvelőknek. — 20.00: A Poptarisznya dalából. — 21.00: Hírek. Időjárás. Lottó. Útközben. — 21.05: Rádiószínház. A mi utcánk. 6 be szep. — 21.57: Moszkvából érkezett. — 22.27: Könnvözene esti hangulatban. — 23.00: Hírek. Időjárás. Lottó. Sport. — 23.20: Forró pillanatok. — 0.15—4.20: Éjféli után.

3. MŰSOR:

13.35: Szimfonikus zene. — 15.00: Pophullám. — 16.00: A fegyverkovács. — 17.00: Diákfőlöra. — 17.30: A Beaux Arts trió felvételeiből. — 18.30: In limba materna. A Magyar Rádió román nyelvű nemzetiségi műsora Szolnokról. — 19.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 19.05: Rádióhangversenyekről. — 19.35: A Magyar Állami Hangversenyzenekar hangversenye. — Kb. 20.15: Petőfi, a politikus. — Kb. 21.35: Operakettősök. — 22.00: Kamaramuzsika. — 23.02: Napjaink zenéje. — 23.30: Hírek. Időjárás.

Március 13., péntek

KOSSUTH:

4.30—7.50: Jó reggelt! — 8.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — Kb. 8.15: Mai programok (x). — 8.20: Környezetünk hálójában: az evolúció. — 8.50: Az Állami Népi Együttes felvételeiből. — 9.40: Játsszunk. lányok játsszunk...! — 10.00: Hírek. Időjárás. — 10.05: Száz alakba... Petőfi Sándor versei. — 10.10: Kamarazene. — 11.00: Gondolat. — 11.45: Filmzene. — 12.00: Déli Krónika. — 12.30: Ki nyer ma? — Százhalombattán. — 12.40: Reklám. — 12.45: Jászi Oszkár: A nemzeti államok kialakulása és a nemzetiségi kérdés. — 12.55: A zene is összeköt. Válogatás az OIRT-rádiók műsoraiból.

PETŐFI:

4.30—7.50: Reggeli zenés műsor. — 6.05: Reggeli csúcs. Zene — szóval. — 7.35: Slágerek mindenkinék. — 8.00: Hírek. Időjárás. — 8.05: Az Izraelita felekezet negyedórása. — 8.20: Erich Kunz operettfelvételeiből. — 8.50: Tíz perc külpolitika. — 9.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 9.05: Naoközben. Zenés délelőtt. — 12.00: Hírek németül, oroszul és angolul. — 12.10: Filmzene. fűvészenekarra. — 12.26: Édes anyanyelvünk. — 12.31: Népi muzsika. — 13.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 13.05: Popzene sztereóban. — 13.45: Időjárás- és vízállásjelentés.

3. MŰSOR:

6.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 6.05: Muzsikáló reggel. — Közben 7.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 8.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 8.07: Időszaki kiállítások (x). — 8.12: Az MRT szimfonikus zenekara játszik. — 9.25: Az alyajáró — részletek Bellini operájából. — 10.10: Csak fiataloknak! — 11.05: Zenekari muzsika. — 12.20: Énekeljenek a népek. — 13.00: Hírek. Időjárás. — 13.05: Vörösbe borult ég. Magyar önkéntesek a spanyol polgárháborúban. Dokumentumjáték.

TELEVÍZIO

CSÜTÖRTÖK

16.40: Hírek. — 16.45: Titkolódzás. NSZK tévéfilm. — 17.30: Tévébörze. — 17.40: Ev-századok slágerei 1. rész. — 18.10: Képűtség. — 18.15: Telesport. — 18.40: Reklám. — 18.50: A rózsaszín párdue. Amerikai rajzfilmsorozat XV/2. rész: Az átkelés. — 19.05: Esti mese. — 19.15: Lottósorsolás. — 19.20: Reklám. — 19.30: Híradó 1. — 20.00: Reklám. — 20.05: Juanita. Spanyol tévéfilmsorozat III/3. rész. — 21.00: A hét műtárgya. Borsos József: Nemzetőr. (Magyar Nemzeti Múzeum) — 21.05: Hírbátér. Nézetek, vélemények közérdekű kérdésekről. — 21.50: „Amiben hiszel, az van...” Pécsi Sándor emlékest. — 22.55: Híradó 3.

2. MŰSOR:

16.50: Képűség. — 16.55: Kolozsvári Grandpierre Emil: Csillagszemű. Tévéfilm gyerekeknek II/2. rész (ism.). — 18.00: Pannon Krónika. — 19.00: Hogy volt? Hogy volt?! Pillanatképek a Linda című filmsorozat forgatásáról (ism.). — 19.25: Tévétna. — 19.30: Mahler: V. szimfónia. Az amszterdami Concertgebouw Zenekart Bernard Haitink vezényli. — 21.00: Híradó 2. — 21.15: Betűreklám. — 21.20: Műkoresolyázó-világbajnokság. A párosok szabadkoresolyázása. Közvetítés Cincinnából. felvételtől. — 22.50: Képűség.

PÉNTEK DÉLELŐTT

9.00: Tévétna nyugdíjasoknak. — 9.05: Egy szélhómos karrierje. Lengyel filmsorozat VII/4. rész (ism.). — 10.00: Mozgató. Tévétna mozgáskorlátozottaknak. — 10.10: Képűség.

SZÍNHÁZ

Operaház: Anyegin (C. bérl. 4. ea. 7) — Erkel Színház: Turandot (7) — Zeneakadémia: Magyar Állami Hangversenyzenekar (Tavaszi bérl. B/1. fél 8) — Pesti Vigadó: Varsányi László zongoraestje (fél 8) — Budapest Sportcsarnok: Shakin' Stevens (du fél 6, este 9) — Pesti Vigadó Kamaraterem: W. Gibson: Libikóka (nyilvános próba, de 11) — Nemzeti Színház: Advent a Hargitán (7) — Várszínház: II. Richárd (7) — Katona József Színház: Csirkefej (7) — Víg Színház: Jézus Krisztus Szupersztár (Boeck Színház ea. 7) — Pesti Színház: Arzen és levendula (XFX. bérl. 2. ea. 7) — Madách Színház: Cseresnyéskert (7) — Madách Kamara: Várj, míg sötét lesz (7); Hofélia (este fél 11) — József Attila Színház: Meztitub a parkban (H/3. 7) — Józsefvárosi Színház: Colombe (7) — Fővárosi Operettszínház: Carousel (7); A szélmoskirály (Zsebszínház, fél 8) — Thália Színház: Pinokkio (a nyíregyházi Móréc Zsigmond Színház vendégjátéka, du fél 3, fél 6) — Radnóti Miklós Színház: Az élet álom (7) — Egyetemi Színház: Egyetemi filmtárlat „Kafka köpenyéből” (du fél 6) — Mikroszkóp Színház: Vesszük a lapot (fél 8) — Vidám Színház: Ki van odafenn? (7) — Kis Színház: Kellems hűsvéti ünnepeket! (fél 8) — Játékszín: Csodák és furcsaságok (du fél 3); Spon-tán-Psota (8) — Arany János Színház: Emil és a detektívok (du 3) — Lézerszínház: Pink Floyd (6) — Állami Bábszínház: A fából faragott királyfi — Petruska (Népköztársaság útja 69., du 3) — Fővárosi Nagycirkusz: Halló, itt elefánt...! (du fél 4, este fél 8) — A színházi előadások részletes szereposztása, rövid tartalma és bérleti előjelezése a Pesti Műsorban!

KÖZLEMÉNYEK

Modern táncanfolyam és tréning (american jazz) a Vasas Művész Együttesben kezdőknek is. Jelentkezés minden szombaton 9—13. ig. VIII., Köfaragó u. 12. (x)

Az Ybl Miklós Építőipari technikumban 1962-ben végzetek részére (osztályfőnök: Simonfay Irénke) 25 éves érettségi talákozót szerveztünk Budapesten, 1987. május 22-én, vacsorával. Jelentkezést vár: Várlaki Erzsébet, Budapest, Zsolt utca 8. 1123. Üzenet: 480-456, este 7 óráig. Petik Zoltáné, Zeisel Márta, Budapest, Tárogtató út 36. 1021. (x)

Modern Táncok Iskolájában kezdő tanfolyam márc. 17-én fél 6-kor, Majakovszkij u. 58. Tel.: 351-027, 138-716, 423-615. (x)

A Budapesti Tavasz Fesztivál rendezvényei a Mátyás-templomban: március 22.: Ella István orgonaestje, 24.: A Budapesti Madrigalkórus és Budapesti Vonósok hangversenye. 28.: A Soproni Liszt Ferenc kórus és a Soproni Szimfonikus Zenekar hangversenye. Jegyek válthatók a fesztivál jegyirodájában (V., Vigadó tér 2.), az Országos Filharmoniai. Rendezi az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat. (x)

Teljes balatoni idényre! Diszkós táncrevüprogramot kínál! Közel 10 éves szakmai gyakorlattal! Profi színvonalon! Erdeklődni: 112-914 telefonon, de 7—11 óra között. (x)

Magas-Túra — alacsony áron Start gmk tavaszi ajánlata sioktatás, sieles kítúró körülmények között. Síkölcsonzés, síszerviz. Ár: 3350 Ft. Gyermekek és diákkedvezmény. Felvilágosítás esténként 841-074. Jelentkezés: Mávtours, Bp. VI., Népköztársaság útja 45. Tel.: 228-275, vidéki irodánkban is. (x)

A „Kati” bárban márciusban Bontovics Kati és Kósa Zsuzsa énekel. Tel.: 134-499. (x)

A MAE Pest megyei szervezete és az Örökzöld- és Egzotikus növényekkel tanulmányutat szervez május 1—4. között Kassa-Eperjes-Kisszeben-Bártfa-Rozsnyó útvonalon. A résztvevők a fenti városok megtekintése mellett megismerkedhetnek a Kassai Botanikus Kert őshonos és egzotikus növényeivel, a zborói Rákóczi-várral és Bártfafürdővel, ahol termálfürdőésre nyílik lehetőség. Jelentkezni lehet, illetve további felvilágosítással szolgál: Kapitány Katalin a 667-622-es telefonszámon, vagy levélben: TIT Termesztudományi Stúdió, 1113 Budapest, Boescai út 37. (x)

A Kiosz Oktatási és Szakmafejlesztési Központja magánépítkezések részére Csináld magad címmel az alábbi 4—32 óras tanfolyamokat szervezi: épületek utólagos hőszigetelése, fa- és fém szerkezetek védelme, kandallóépítés, műanyag csöves padlófűtés, csatlakozás, korszerű cserépfedések, építési és lakhatási engedélyeztetési eljárás. Részvételi díj: 300—2500 Ft. Műszeresek 250 óras számítástechnikai műszerész felnőtt szakmunkásvizgára felkészítő tanfolyamon vehetnek részt. Részvételi díj: 6—7000 Ft. Jelentkezni levélben lehet: Kiosz Oktatási és Szakmafejlesztési Központ, Budapest, 1536. Pf. 352. (x)

Svéd halnapok a Főrumban! Március 18—22. között Silhouette éttermünkben esténként (19.00—24.00) svéd halköltönlegességekkel várjuk kedves vendégeinket. Asztalfoglalás: 177-168 vagy 179-111. (x)

A Pannónia Szálloda és Vendéglátó Vállalat Volga Őnálló Igazgatósága szerződéses üzemeltetésbe adja a velencei Fürösmary Prsház melegkonyhas üzletét. A versenytárgyalás ideje: 1987. április 15. 15 óra. A versenytárgyalás helye: a Volga Szálló különterme. A pályázatokat a Volga Szálloda főkönyvelőjére kell benyújtani, s ugyanitt szereshető be a tájékoztató anyag is. (x)

Az OPEC ismét erősödik

Március utolsó harmadában a szabadpiaci olajárak hirtelen melledni kezdtek. Bár a drágulás hordónként csupán tízszonöt centet tett ki, a szakértők figyelme ismét az olajac felé fordult. Annak ellenére, hogy a szabadpiaci árak még indig elmaradnak a tizenhárom termelő országot tömörítő ervezet által deklaráltaktól, egyre gyakrabban esik szó az PEC „újraéledéséről”, s az olajimportőr fejlett tőkés orszákat közléptávon fenyegető veszélyekről.

Az áremelkedések magyarátaként gyakran az OPEC etében eddig meg nem szott belső fegyelemre, a tagok olidarítására hivatkoznak a akértők. A múltban többször őfordult, hogy az érvényes PEC-határozatokat — vonatzzanak bár a temelés korlázására vagy az árakra — maik az érintettek nem tartotk be, devizabevételeiket malmalizálandó, önkényesen nöálték a kibocsátást, illetve kíáltak versenytársaik alá. Most inden másként van. A decemeri tanácskozason meghatároott napi 15,8 millió hordós kibocsátást — a plafon 1987 első lére szól — nem csupán bertják, de „alul” is teljesítik tagok. Jelenleg ugyanis — ha het hinni a hírt bejelentő kuiti szakminiszternek — a terelés naponta csupán 13,4 millió hordó, vagyis az OPEC tutosan napi 2,4 millió hordóal csökkenti a piaci kínálatot. A szervezet szempontjából az bátorító, hogy a decemberen számára kiszabott kvótát kkor el nem fogadó Irak a jek szerint mégis „paríroz”, és tartja kontingensét. Ilyen kölmények között az OPEC-nek y sikerült szilárdítania az akat, hogy maguk a vevők emritkán készleteiket építik napi átlagosan 3,5 millió hordós értékben annak érdekében, gy a magas árakat elkerülk. Könnyen lehet persze, gy kicsit később ismét rányyszerülnek raktáraik feltöl-

tésére, és ekkor a visszafogott OPEC-kibocsátás némi áremelkedést is eredményezhet.

A fenti, rövid távon ható tényezőknél talán jelentősebbek azok az elemzések, amelyeket a közelmúltban egymástól függetlenül tett közzé az USA energiaügyi minisztériuma, a Nemzetközi Energiaügynökség és az Exxon vállalat. Következtetésük egybevág: ha a jelenlegi tendenciák folytatódna, úgy az évszázad végére várható a Nyugat olajfüggségének erősödése, s ezzel együtt egy újabb olajárrobbanás.

Bár 1985-höz képest az átlagos olajárak 1986-ra 27,50 dollár/hordós szintről 15,50 dollárra csökkentek, e folyamatnak negatív következményei is jelentkeztek. Visszaesett a kutatómunka, napi 1,6 millió hordóval mérséklődött az Egyesült Államok olajkibocsátása. A fogyasztás viszont az olcsóbb árak által ösztönözve, ismét felfelé indult, az USA-ban például tavaly 2,5 százalékkal bővült. Ha a jelenlegi trend folytatódik, úgy 1990-re az Egyesült Államok importálni lesz kénytelen olajfelhasználása mintegy felét. Még aggasztóbb talán, hogy a prognózisok szerint a jelenlegi fogyasztás mellett az USA olajtartalékai 11 év alatt merülnének ki, és a századfordulóra az északi-tengeri olajból sem maradna sok. Ez pedig azt jelentené, hogy ismét felértékelődne a tartalékok

többsége felett ellenőrzést gyakorló OPEC.

Egy évtized múlva tehát az olajexportálók helyzete anyagilag lényegesen jobb lesz valószínűleg, mint ma. Ez jó hír azon vállalatok számára, akik a hetvenes évek során, a nyolcvanas évek elején az OPEC-országokban megvalósuló projektekből szereztek sok profitot. Csak győzzék kivárni. Az olajimportőrök viszont nem fogadják örömmel a hírt, miszerint a kőolajexportálók szervezete világpiaci részesedése a jelenlegi mintegy egyharmadról 1995-re 45-60 százalék közöttire fog emelkedni. Aligha lehet ez másként, ha a nem-OPEC olajtermelők továbbra is napi 20-25 millió hordónyt használnak a nyersanyagból el, miközben a felfedezett új készletek értéke mindössze napi 10-15 millió hordó lehet.

Hogyan kerülhető el az újabb olajárrobbanás, s a vele valószínűleg együttjáró stafláció és emelkedő munkanélküliség? A szakértők véleménye szerint az egyedüli kiút a takarékoság és az alternatív energiahordozók együttes fejlesztése. A legolcsóbb olaj továbbra is az marad, amit nem kell elfogyasztani. A megtakarítás ösztönzésének pedig továbbra is a leghatékonyabb módja az árpolitika, az energia- és a benzinárak kellően magas szinten tartása. Az újabb energiaváltság elkerülésében kulcsszerepe lehet a nukleáris energiának. E szempontból mindenesetre aggasztó, hogy az USA-ban 1973 óta új reaktort nem rendeltek, és az elektromos társaságok sem készülnek fel megfelelően a kilencvenes évekre prognosztizált energiahányra. 1973—74 tanulságait pedig még korai volna elfelejteni...

Gara Szabolcs

szonnal működő, illetve ráfizetéses ágazatokat felszámoljuk, illetve a lehetséges méretekre visszazsorítjuk. Az utóbbit választottuk. Eleinte megpróbálkoztunk az állami támogatással is, amiről úgy véltük, helyes: pénzt adtunk az átalakításokra. Rá kellett jönnünk — ez nem a helyes út. Inkább a kemény, következetes, szelektív adópolitika, valamint az ezzel kombinált valutaleértékelés. Az utóbbról: a koronát kétszer értékeltük le, 1981—82-ben összesen 25 százalékkal. Ennek hatására természetesen a svéd ipar export-versenyképessége nagyot javult, s ez mozgásba hozta a fejlesztési, beruházási kedvet is. A második drasztikus leértékelés lökést adott s az átalakulási folyamat két év alatt — 1981 és 82-ben — 150 ezer emberrel csökkentette a válságágazatok létszámát. A híres acéliparban felére, a textiliparban negyven százalékra mérséklődött a létszám. A bányászat lényegében megszűnt, alig maradt ott több mint ezer ember, holott korábban 50 ezer embert foglalkoztatott.

— Nem váltott ki elégedetlenséget az intézkedéssorozat a svéd társadalomban?

— Kemény vitákat váltott ki, hiszen a reáljövedelmek jelentősen csökkentek és ez egy jóléti társadalomban igazán komoly probléma. De be kellett látniuk az embereknek — végül is a szakszervezetek is ezt az álláspontot foglalták el —, ha a kemény fogyókúrát nem hajtjuk végre néhány esztendő alatt —, akár a reáljövedelmek több mint 10 százalékos csökkenése dacára is! —, akkor lépést veszünk a nemzetközi versenyképességben és behozhatatlan hátrányba kerülünk. Ez végső soron hosszabb távon ugyan, de a gazdaság, a társadalom biztos elszegényedéséhez vezet. Ezt az alternatívát józan ésszel nem lehet választani. A

és ismét elindult a reáljövedelmek emelkedése. Elmesélni talán könnyű mindezt, de higgye el, nem volt egyszerű folyamat.

Adórendszer, svéd módra

— A gazdasági érdekeltség és a magas progresszivitással működő svéd adózási rendszer között nincs ellentmondás?

— Van. Egy bizonyos szinten felül nem szabad a progresszivitást növelni. Az adórendszer korszerűsítésével most foglalkozunk.

— Miniszter úr, talán nem tartozik szorosan a témához, de hadd kérdezzem meg, Svédország, versenyképességének, gazdasági szerepének növelése érdekében nem kívánja elérni a közös piaci tagságot? Ez a harmadik legnagyobb téma ma Svédországban...

— Érzékeny kérdés. A Közös Piachoz fűződő viszonyunk nem fog megváltozni a jövőben, ezt a svéd semlegesség nem engedi. Szabadkereskedelmi megállapodásunk van az EGK-val, ebben működünk együtt. Ugyanakkor nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy Svédország kereskedelmének

kenység mellett, am európai nagyhatalom, f eszközök kereskedelmélesztette ki, biotechnológatásokkal korszerű felcós eljárásokat dolgozó „beszállt” a szupermodedabútorok előállításában. Jacob Bonnier, a család szern egyik tulajdonost mondta — gyártanak r gépeket, festékeket, akc ket, mozik tulajdonos cél itt is az, mint a tö né — elosztani a ri minden perspektivikus ten, ahol a tőke a leg hasznos produktója —, csinálni! Ez vezet el hogy a nagy márkanev klasszikus tevékenység gött néha egészen külön katlan foglalatosságok nak meg. De hát nem a tos, hogy ragaszkodja ősi elhatározásokhoz és mányokhoz, hanem a n a prosperitás. A svéd zetátalakítási hullám le is ezt hozta felszínre.

S még valamit: Svéd nemcsak új tevékeny hanem új partnereket magyar—svéd gazdasácsolatoknak nem cseké, vációja ez napjainkba napi, befejező cikkünkről lesz szó.

(Folytatjuk) **MATKÓ**

Biztonságtechnika a mezőgazdaságban

Munkatársunktól.

Jóllehet az utóbbi években egyre csökken a mezőgazdaságban bekövetkező üzemi balesetek száma, az ezer fizikai dolgozóra jutó arányszám még mindig magasabb, mint más népgazdasági ágakban — hallhattuk tegnap délelőtt az MTESZ-ben megtartott sajtótájékoztatón, amelyen az egy hét múlva, Harkányban sorra kerülő XXIV. országos mezőgazdasági gépesítési tanácskozás szervezői számoltak be a biztonságtechnika és az üzemegészségügy aktuális problémáiról a mezőgazdaságban.

Mint elmondták, a viz szerint a balesetek hátte legtöbb esetben emberi m hanyagság lelhető fel, d vetkeztükben közrejátszik hogy a mezőgazdaságban gépek viszonylag elavul hogy az üzemeken belüli zés sem áll a feladata m tán. A munkafelvételek ja ra évi több mint hatmillió tot költ a mezőgazdaság mányzat, de, mint elmondta guk a gazdaságok is kivesz szüket — évente több, min millió forinttal — a munka mi kutatásokból és fejlesz ből.

Amerikai autóalkatrész-piac

Vigyázat, hamisítvány!

Miközben az egész világot elárasztják a főleg Délkelet-Azsiából származó hamis Gucci órák, Adidas sportöltözékek, Pierre Cardin textíliák és egyéb „koppintott” áruk, az amerikai autóalkatrész-piacon is mind nagyobb részesedésre tesznek szert az illegálisan gyártott „eredeti” termékek. A nagy autógyárak — General Motors, Ford, Chrysler — magánnyomozói nem kis meglepetéssel állapították meg, hogy a detroiti cégek márkanévén forgalmazott alkatrészek többségét nem Szingapúrban, Dél-Koreában, vagy Mexikóban, hanem az Egyesült Államokban gyártották...

Karosszériaelemek, motoralkatrészek, akkumulátorok, műszerfalak és szinte minden egyéb autóalkatrész nagy tömegben és választékban kapható a szakkereskedésekben és a szervizekben az Egyesült Államokban. Mégpedig *kétféle minőségben és árban*. Az egyik fajtát valóban az amerikai autógyárak állítják elő, s ennek megfelelően árfekvésük is meglehetősen magas. A kínálat másik oldala viszont közönséges hamisítvány, amely a „megszólalásig” azonos az eredetivel. Legalábbis ami a külalakot, a csomagolást és a márkajelzést illeti. Ha például két, dobozba csomagolt General Motors önindítót helyeznek egymás mellé, igen nehéz megállapítani, melyik is a hamisítvány.

Az illegális másolók ugyanis *egy az egyben lekoppintják* az eredetit, gatlás nélkül használják a terméken a márkajelzést, s a doboz színe, grafikája, cégjelzése is azonos. *Csak hát a minőség...* A hamisítványról a használat során rövid időn belül kiderül, hogy silány minősége mögött nem a General Motors, vagy a többi autógyár, hanem valamelyik kisebb műhely húzódik meg.

De miután az alkatrészkereskedők és a szervizek *nem csinálnak titkot* abból, hogy kétféle „eredeti” árulnak, az árból a vásárló tudja, mire számíthat. Sokan veszik meg a lemásolt, silány minőségű alkatrészt, pénztárcájuknak, költségvetésüknek ugyanis ez kisebb megterhelést jelent — legalábbis rövid távon. Az autógyárak természetesen tiltakoznak a kereskedőknél és a szer-

zők százai próbálják megtalálni a „forrást”, nem sok sikerrel. Ha lebukik az egyik hamisító, azonnal kettő lép helyébe, mert az *illegális másolás igen jó üzlet*. Miért is tartják raktáraikban a kereskedők és az autószervezetek a „helyettesítő” alkatrészeket?

Bármilyen meglepő is, de a válasz az, hogy a biztosítók *hozzájárulnak* a hamisítványok terjedéséhez. Az amerikai biztosítótársaságok évente több milliárd dollárt fizetnek ki a gépkocsikárok rendezésére. Kiadásaiik csökkenése és nyereségük növelése érdekében újabban meglehetősen *alacsonyán állapítják meg a kárértéket*. Ez az összeg általában csak akkor fedezi a javítás tényleges költségeit, ha a szervizek nem eredeti alkatrészek felhasználásával végzik el a javítást. Ha a károsult ragaszkodik ahhoz, hogy a javításnál kizárólag eredeti alkatrészekkel dolgozzon a szerviz, akkor jócskán a zsebébe kell nyúlnia, ebben az esetben ugyanis a számla végösszegét nem fedezi a megállapított kártérítési összeg. Hallgatólagosan tehát a biztosítók is tudomásul vették az „eredeti” hamisítványok használatát.

Számítások szerint a törvénytelenül lekoppintott alkatrészek beépítése révén a *biztosítók évi másfél milliárd dollár kiadást takarítanak meg*. Egy eredeti 1983-as Dodge Omni motorháztető például 282 dollárba kerül, „ugyanaz” viszont 235 dollárért elérhető a „fekete áruk” kínálatában. Az árkülönbség példáit még hosszasan lehetne sorolni, de a biztosítók számára az a lényeg, hogy a „helyettesítő” ára 10–30 szá-

ve, a szerkezetek hamar meghibásodnak, a silány karosszériaelemek pedig gyorsan rozsdásodnak, s balesetnél könnyen „gyűrődnek”, benyomódnak. Nincsen különösebb baj addig, amíg nem történik komolyabb sérülés vagy halálos baleset. Ebben az esetben a károsult igyekszik a nagy autógyárakat felelősségre vonatni a gyenge minőség miatt s a cégeknek maguknak kell bebizonyítaniuk, hogy a felhasznált alkatrész a megtévesztő hasonlóság ellenére, nem tőlük származik.

Az eredeti autóalkatrészeket előállító autógyárak vagy azok beszállítói az illegális hamisítványok miatt *jelentős erkölcsi kárt szenvednek el*, amikor nekik tulajdonítják a gyenge minőséget — hiszen a dobozon, vagy az alkatrészen az ő nevük szerepel. Az erkölcsi, presztizsvesztés mellett nem jelentéktelen az *anyagi veszteség* sem.

Számítások szerint az elmúlt két évben a hamisítványok népszerűségének növekedése és terjedése miatt az eredeti alkatrészeket gyártó vállalatok forgalma 8,8 százalékkal esett vissza. Mielőtt a lemásolt termékek megjelentek, az alkatrészgyártás *jó üzletnek bizonyult*: az előállítók eladásai korábban még évi 10–11 százalékkal gyarapodtak.

Tajvanról, Brazíliából és a többi „olcsó országból” nagy mennyiségben kerülnek be az USA-ba az „eredeti” alkatrészek, a bővülő hazai termelés kiegészítéseként. Egyelőre feltartóztathatatlan a hamisítványözön mind belföldről, mind pedig külföldről. A „világ műhelyeiben” ugyanis ma már a jövedelmező üzletet elsősorban a gépkocsialkatrészek „utánérése”, s nem a parfümök, órák, táskák hamisítása jelenti.

Európa egyelőre többé-kevésbé mentes a hamisított autóalkatrészekről, de hírek szerint a kontinensen is számolni kell a koppintások tömeges megjelenésével. A jól jövedel-

Poul Schlüter elutazott hazánkából

A dán kormányfő sajtóértekezlete

(Folytatás az 1. oldalról)

sági rendszerű országok között oly fontos párbeszédre, együttműködésre. A magyar vezetőkkel folytatott tárgyalásait értékelve a dán kormányfő tartalmasnak és realitásnak minősítette őket.

Elsőként korunk legégetőbb nemzetközi problémájának, a rakétaleszerelésnek a dániai megítéléséről kérdezték Poul Schlütert.

— Nagyon fontosnak tartom azt, hogy a következő időszakban tárgyalásokra kerüljön sor mind a közepes, mind a rövid hatótávolságú fegyverek, mind pedig a hagyományos fegyverek témakörében — hangoztatta a dán miniszterelnök. Véleménye szerint a hagyományos erők és fegyverzet tekintetében a Varsói Szerződés fölényben van. A tradicionális katonai erők kérdéséről, a csökkentésről — szerinte — csakis a NATO és a VSZ közvetlen tárgyalásain érhető el gyors haladás. — A helyzetet reálisan szemlélve föl kell ismerni: szükségünk van arra, hogy eredmények szülessenek és megállapodás jöjjön létre a csökkentésről mindhárom kategóriában. Nagyon szeretném, ha felszámolásról beszélhetnénk a rakéták esetében, és jelentős csökkenés menne végbe a hagyományos erők területén. Ebben az összefüggésben nagyon értékesnek és pozitívnak tartom Gorbacsov úr legújabb javaslatait. Bizonyos vagyok abban, hogy az SZKP főtájkára az említett eredmények eléréseért munkálkodik. És bizonyos vagyok abban is, hogy a nyugati fél ezt felismerte. Föl kell tehát használnunk, ki kell aknáznunk azt a lendületet, amelyet ez a felismerés adhat a tárgyalásoknak.

A Magyar Hírlap munkatársa megkérdezte: szó volt-e a kormányfői megbeszéléseken azokról a konkrét gazdasági-műszaki együttműködési javaslatokról, amelyeket néhány héttel ezelőtt a magyar fél terjesztett elő a dán

partnereknek? Ha igen, mi várható a közeli jövőben?

— Mintegy három héttel az ideérkezésem előtt került sor Budapesten a magyar—dán vegyes bizottság ülésére. Ez az a testület, amelyen a két ország szakértői megvitatják az exportot és az importot érintő kérdéseket. A bizottság rendszeresen és jól dolgozik. Felfogásunk az, hogy a következő időszakokban nem szabad csupán arra korlátozni a tevékenységünket és együttműködésünket, hogy csak a hagyományos kapcsolatokat ápoljuk, azaz az árucere-jellegűeket, hanem alaposan meg kell vizsgálni az olyan lehetőségeket is, mint pl. a közös vállalatok alapítása. Meg kell találnunk azokat a területeket — és ezek fellelhetők! —, amelyekben Dánia és Magyarország is termelési együttműködést alakíthat ki vállalatai között. Azokat az ágazatokat, amelyekben Magyarország vagy szakértő vagy specialista-vá válás folyamatában van, és persze, amelyekben Dánia is szakértőnek számít. Így például Dániában közismerten fejlett a mezőgazdasági gépgyártás. Nagyon korszerű, hatékony, drága és ésszerű gépeket állítunk elő. Magyarország ugyanakkor mestere az ugyanezen gépekhez szükséges sebességváltók előállításának. Elképzelhető például egy ilyesfajta termelési együttműködés. Mindenképpen jó az, hogy a két fél műszaki szakemberei találkozhatnak egymással, hogy még jobban megértsék és megismerjék egymás igényeit, aminek az eredményeképpen kialakítható a gyümölcsöző együttműködés a mezőgazdasági gépek gyártásában.

— Ugyanakkor törekedni kell arra is — folytatta választát a dán kormányfő a Magyar Hírlap kérdésére —, hogy keressük, s megtaláljuk az együttműködés új területeit, amelyekben a termelés szintjén is együtt dolgozhatnánk. Csak néhány ilyet említék: termelési eljárások, tehát technológiák, tudományos eredmények, vívmányok közös hasznosítása, és persze a két ország gazdasági sa-

játosságainak kölcsönösen előnyös kiaknázása. Dánia például igen erősen mezőgazdasági ország volt, most is az, hiszen mezőgazdasági termelésének kétharmadát exportálja. Magyarország szintén jelentős élelmiszer-termelő. Ugyanakkor mindkettő különösen érdekelt ipari fejlesztésekben. Ez is lehetséges területe tehát a kooperációnak — mondotta Poul Schlüter.

Szó volt még a tegnapi sajtókonferencián arról is, hogy a második félétől Dánia képviselője, személyesen Poul Schlüter kormányfő veszi át az Európai Gazdasági Közösség Tanácsának elnöki tisztségét. Lehetséges, hogy éppen ebben az időszakban megkezdődnek az EGK és Magyarország kereskedelmi tárgyalásai. A dán kormányfő leszögezte: „Dánia arra törekszik, hogy mielőbb közvetlen tárgyalásokra kerülhessen sor a Közös Piac és Magyarország között, azért, hogy az oda irányuló export és import feltételei javuljanak. Azt szeretném tehát, ha mielőbb sor kerülne a tárgyalási mandátum kidolgozására.”

★

Poul Schlüter, a Dán Királyság miniszterelnöke — aki Lázár Györgynek, a Minisztertanács elnökének meghívására hivatalos látogatáson tartózkodott hazánkban — szerdán hazautazott Budapestről. A dán kormányfőt magyarországi útjára elkísérte felesége is.

A dán és magyar nemzeti lobogókkal díszített Ferihegyi repülőtéren Lázár György és felesége, valamint Várkonyi Péter külügyminiszter — katonai tiszteletadás mellett — búcsúztatta a magas rangú vendéget és feleségét. Poul Schlüter vendéglátója társaságában fogadta a felsorakozott díszszázad tisztelgését, majd a két nemzeti himnusz elhangzása után a vendégek és a házigazdák elbúcsúztak, s a dán kormányfő repülőgépre szállt.

Poul Schlüter búcsúztatásán jelen volt Hans Kühne Dánia budapesti és Király Andrásné hazánk koppenhágai nagykövete. (MTI)

Elnapolt döntések

Az acélipar fogyókúrája

Március 19-én a Közös Piac ipari minisztereinek napirendjén örökzöld téma szerepelt. Az acélipar jövőjéről szóló vita nem csupán a közosság vállalatait és intézményeit érintette, hanem *kimenetele harmadik országok cégei számára sem lehetett közömbös.*

A brüsszeli bizottság előzetes elképzelései között ugyanis szerepelt a kvóták eltörlése, az acélpiac liberalizálása is. Ez pedig azt jelenthette volna, hogy a külső szállítók ismét versenyképességük szerint, *korlátozó-soktól mentesen* adhattak volna el az EGK-piacon. Nem meglepő, hogy a nyugat-európai acélipar számára e megoldás cseppet sem tűnt rokonszenvesnek, ők a védelem *további fenntartását* szorgalmazták.

Kapacitáscsökkentés

Az ágazat a Davignon-terv 1980-as bevezetése óta részeseül különleges elbánásban. A szabályozás a piaci viszonyokat *minimális árak* és szállítási kvóták segítségével kívánta stabilizálni, az importversenyt pedig ugyancsak kontingensek szorították korlátok közé. Az acélipari kapacitás akkor *évi 171 millió tonnát* tett ki, ezt az ösztönzés és kényszerítés eszközeivel tavaly 31 millió tonnával sikerült mérsékelni. Elvesztett ennek kapcsán 250 ezer *munkahely* és az egész folyamat a tagországok kormányainak 30 milliárd elszámolási egységbe (ez csaknem 35 milliárd dollár) került. Az évtized elején az integráció vezetői úgy vélték, hogy a struktúraátalakítás és kapacitáscsökkentés révén az acélipar *rendbe jön és állami védelem nélkül* is megáll a talpán. A jelek szerint ez nem következett be. Legalábbis a közös piaci termelés 60 százalékát adó nagyvállalatok esetében nem. Tavalyi mérlegük sokuknál ismét veszteséget mutat. (Érdekes, a kisebb méretű, ócskavasból elektromos ívkemencék segítségével dolgozó üzemek anyagi helyzete sokkal kedvezőbb.)

A bizottság abból indult ki, hogy az acélipari nagyvállalatok túlságosan hosszú ideig voltak az állami védőernyő alatt, gondjaikért nagymértékben már ők maguk a felelősek. Az apparátus alighanem egy kicsit „be is akart tartani” az iparnak akkor, amikor a kvóták felszámolását javasolta. Az ágazat persze minden követ megmozgatott annak érdekében, hogy e szerintük alapvetően hibás döntés meghozatalára ne kerüljön sor. A helyzet súlyosságát mutatja, hogy a vállalatok *újabb kapacitáscsökkentési programot ajánlottak fel*, 15 millió tonnás szinten. Ezen az úton kívánják ugyanis a kapacitás és a termelés közötti eltérést szűkíteni, nyereségességüket fokozni. Jelenleg ugyanis az ágazat kapacitásának átlagosan mindössze 70 százalékát tudja kihasználni, miközben számítások szerint csak a 80 százalékos szintnél várható profit. (Eltérőek persze a vélemények arról, hogy mi is az alacsony arány oka. Az ipar szerint az exporteladások *viszsaesése* alapvetően a fejlődő országok és Japán vállalatai árversenyének következménye, míg a bizottság inkább a nem kielégítő exportmunkát tartja felelősnek.)

Foglalkoztatási gondokkal

A 15 millió tonnás visszafogás részletei természetesen még *nincsenek kidolgozva*, az azonban már most is világos, hogy a nagyvállalatok aligha maguk kívánják a csökkentés fő terheit viselni. A 15 millió tonnából 3,9 millió olyan termékcsoportot érint (rúdidozomok), ahol a független kisüzemek súlya jelentős. Azt a területet viszont — melegen hengerelt tekercsek —, ahol a túltermelés a legjelentősebb, a javaslat nem is érinti. Érthető, hisz itt minden tonna visszavágás a nagy acélművek kibocsátását érinti. A végrehajtás során persze mindenképpen *gondot okoz majd, hogy az acélművek termelésé-*

nek csökkentése körülhatárolható régiók foglalkoztatási gondjait növeli. A Nápoly közelében fekvő bagnoli üzem például a következő racionalizálási fordulóban minden bizonytalansággal bezárásra kerülne, hisz már most is csak kapacitásának felét tudja kihasználni. Igen ám, de a munkanélküliségi ráta a város körzetében amúgy is magasabb az átlagnál.

Nem tudják garantálni

A gyárak ezen ok miatt nagy valószínűséggel számíthatnak a *helyi kormányzatok* támogatására is. E tényező valószínűleg megmenti a nyugatnémet Saarsstahl és a bajor kormány is feltehetően harcolni fog a Klöckner-Werke Maxhütte-üzeméért. E cég egyébként szinte ideális példája a gazdasági érvek és a politikai megfontolások összeütközésének. Kibocsátással 1,3 millió tonna nyersacél lenne az építőipar számára, a felhasználók azonban előnyben részesítik a sokkal hatékonyabb olasz konkurencia termékeit. A 15 millió tonnas javaslat az ágazat részéről végső soron *minimum 22 ezer munkahely megszűnését jelentette volna...*

A döntés — mint ilyen kérdésekben szokásos — kompromisszumot hozott. A bizottság a 15 millió tonnás csökkentést elégtelennek tartotta, 1990-ig a kibocsátás 30 millió tonnával történő mérséklése volt számára *elengedhetetlen.* Mivel ez már a vállalatoknak volt sok, a döntést *júniusig elnapolták*, további vizsgálatokat előírva. Ami pedig a kvóták megszüntetését illeti, itt a bizottság 1988 végeig történő fenntartásukba egyezett bele.

Mindez persze *nem jelenti azt, hogy akkor a korlátozó-sokkat meg is fogják szüntetni.* Az alapvető gond azonban megmarad: *senki sem tudja garantálni, hogy a nyugat-európai acélipar még egyszer tartósan nyereségessé tehető.*

Gara Szabolcs

Hol van Magyarország?

Földrajzi, történelmi vagy politikai kérdés

Vagy pontosabban fogalmazva a címbeli kérdést: történelme során mikor, hol volt? Nem földrajzilag, hiszen idestova ezeregyszáz éve a Kárpát-medence ad — többször megszükkült — otthont Magyarországnak. A Kárpát-medence pedig ma is ugyanott van, mint a honfoglalás idején, Európa közepén. Közép-Európában lenne tehát Magyarország? Földrajzilag igen, a történész számára azonban — bár jobb híján ő is földrajzi fogalmakat használ Európa történelmi régióinak felvázolásakor — nem ilyen egyszerű a válasz.

Talán egy történelmi-terminológiai vita sem tartott annyi ideje, mint ez, s ez már sejteni: nem pusztán elnevezésről van szó, hanem Magyarország — sokkal általánosabb értelemben vett — elhelyezkedéséről, Nyugathoz, Kelethez való viszonyáról. Ennek megfelelően általában nem szaktudományos, sokkal inkább politikai szempontok húzódtak meg az állásfoglalások mögött, pontosabban ezek sajátos, e szakmára mindig is jellemző keveredése. A történetírás így sokáig „Nyugat védőbástyájának” nevezte az országot, azaz a fejlett Nyugat-Európa keleti peremének. 1948 után kapott kifejezetten aktuálpolitikai töltést a kérdés, mikor Magyarország egy kelet-európai centrumú szövetségi, gazdasági integrációba került, s a tényleges hatalmi viszonyokhoz igazodó történetírás visszamenően is egyértelműen Kelet-Európát mondott. A szakmai eredmények azonban ezt nem látszottak kétséget kizáróan igazolni. A hatvanas években, a politikai elvárások lazulásával így alakult ki a Kelet-Európa alrégiójaként értelmezett Kelet-Középvagy Közép-Kelet-Európa fogalma. E terminusok elméleti tisztázatlansága miatt azonban jószerivel még egy évtizedig nem tudományos, hanem politikai állásfoglalásnak számított, hogy valaki a „Kelet”-re vagy a „Közép”-re helyezte-e a hangsúlyt.

A szakmai tisztázás igénye-
lén fel Szűcs Jenő és Hanák

ti régió mibenléte a gazdaság-szerkezet, a társadalomszerkezet, a politikai struktúra és a kulturális szféra jellegzetességeinek rokonságában rejlik. Minthogy azon az európai történelmet a folytonos változás, a dinamika jellemzi, „a régiók egymáshoz való viszonyában eleve aligha remélhető valami konstans, változatlan képlet” — írja Szűcs Jenő.

A X—XII. században Magyarország csak hatalmi-intézményi szinten hasonlított, strukturális tekintetben azonban élesen különbözött a feudalizmus „klasszikus” fejlődéstípusától, Nyugat-Európától, s államszerkezeti vonásai a cseh, lengyel és a kijevei állammal, Kelettel rokonítják. Gazdasági téren is egységet képezett ez a terület, s sok a közös vonás a társadalomszerkezet és a kulturális szférában is. A XIII. század elejétől azonban gyökeresen átrendeződtek a regionális határok. Ez mindenekelőtt gazdasági téren zajlott le, egyrészt a nyugati feudalizmus gazdasági expanzivitása következményeként, s másrészt ugyanakkor a mongol hódítás elvágtá Európától az orosz civilizációt. Így — írja Szűcs — „Magyarország a XIII. század közepe óta a középkor végéig (s tovább is, az újkorban) a nyugati gazdasági világ integráns részévé vált”. Mindez nem jelenti azt, hogy Magyarország Nyugattá vált volna, de társadalma, kultúrája olyan nyugati eredetű vonásokkal töltődött fel, amelyek határozottan elkülönítették Kelet-Európától.

A feudalizmus új formái azonban „többnyire hiányokkal, felszínesen vagy éppen torzultan szerveültek bele egy eredendően «kelet-európai» infrastruktúrába”. Szűcs Jenő szerint a XVI. századtól a „kelet-európai” fejlődés közös jellemzőjének tartott „második jobbágság” Magyarországon azért következett be, mert „ez a térség a nyugati gazdaság integráns része, de annak eleve gyengébb gazdaságszerkezetű periferiája volt”, Oroszországban pedig „a politikai expanzió és sajátos gazdasági fellendülés jegyében, sőt függvénye-

ország, Lengyelország és a Habsburg-monarchia országai „a Nyugat keleti zónájából a Kelet nyugati peremvidékévé tolódtak-e el, vagy külön sajátosságokkal rendelkező, közbülső régióvá váltak-e?”

E kérdés eldöntéséhez a térség gazdaság- és társadalomtörténetét veszi szemügyre. Magyarország fejlődése a XVI. századtól kezdve valóban lemaradt a nyugati korai kapitalizmushoz képest, a XVIII. század végétől viszont a „porosz típusú fejlődésen belül, azt kiegészítve vagy ellentételezve, megjelent az angol és a francia típusú agrárfejlődés tendenciája is”. Ezt mutatja a paraszti áruterelés megindulása, valamint a munkajáradék, a robot csökkenése és a pénzjáradék növekvő szerepe. A megváltás és a szerződéses bérlet formájában pedig megjelent a polgári tulajdon. A zselléresedés felgyorsulása, a bérmunkások tömeges megjelenése is a feudális rend bomlására utal. Ezzel szemben Oroszországban „a XVII. századig fennmaradt a rabszolgasorsú holopok rétege”, sőt e réteg kötöttségei a kedvezőbb helyzetű jobbágságra is kiterjedtek.

Igaz, a kapitalizálódás sem a térség országaiban, sem Oroszországban nem a klasszikus nyugati minta szerint zajlott. Míg azonban Keleten az állam és külföldi tőke játszotta a főszerepet a kapitalizmus genezisében, ez a Monarchia országaiban szerves fejlődés eredménye akkor is, ha első sorban idegen eredetű bevándoroltakból, szerbekből, görögökből s főként zsidókból született meg a tőkés vállalkozó. S azért belőlük, mert a felvásárló zsidó kereskedők — kivül állva a hagyományos társadalmon — „a felhalmozott tőkét ismét az üzletbe, a kereskedelembe, a közlekedésbe, majd a fellendülő élelmiszeriparba fektették be”.

Hanák Péter szerint tehát „Közép-Európában a XVI—XVII. században valóban hanyatló tendenciájú elkanyarodásról volt szó, amelyet a XVIII. század végétől fokozatosan gyorsuló ütemű felzárkó-

Gyengélkedő mexikói gazdaság

A fogyókúra folytatódik

A mexikói kormány gazdasági intézkedései, valamint a nemzetközi gazdasági szervezetek gyógymódjavaslatai ellenére az év eddig eltelt részében nem mutatkozik a kívánt javulás a latin-amerikai ország gazdasági helyzetében. Az adósságok összege eléri a százmilliárd dollárt. Ezzel Mexikó Brazília után a második az adós nemzetek sorában.

Nem hozott számottevő eredményt az infláció letörését előirányzó gazdaságpolitika 1986-ban sem: tavaly száztizennégy százalék volt a pénzromlás mértéke. Az idei esztendő első három hónapjában az infláció 23,6 százalékos volt. A kormány előrejelzése szerint 1987-re nyolcvanöt százalékos infláció várható, a nem hivatalos becslések azonban száz-húsz százalékot említenek. Ezt a véleményt látszik alátámasztani az is, hogy a kormány márciusban azonnali intézkedéssel húsz százalékkal emel-

a gépek kihasználtsági foka, magas a „kapun belüli munkanélküliség”. A felmérések szerint különösen az állami vállalatok hatékonysága nem kielégítő, s a legnagyobb változásokra ebben az ágazatban van szükség. Öt évvel ezelőtt Mexikóban mintegy ezeröt száz vállalat tartozott az állami szektorhoz. Jelentős részük szolgáltatói tevékenységet folytatott, de a termelésben sem volt elhanyagolható az állam szerepe. Bár mintegy öt-száz állami vállalatot adtak újra magánkézbe, vagy szüntet-

Mindez azt jelentette, hogy a költségvetés kénytelen volt egyre nagyobb anyagi támogatást nyújtani az állami cégeknek. Ezek a vállalatok viszont a költségvetés „jótékony ernyője” alatt elkényelmesedtek, nem hajtották végre a termék-szerkezet-váltást, s tevékenységük mind gazdaságtalanabbá vált. A szociálpolitika viszont megkövetelte az állami vállalatok támogatására fordított összeg olyan magas volt, hogy a kormány kénytelen volt megkezdni gazdaságpolitikájának felülvizsgálatát.

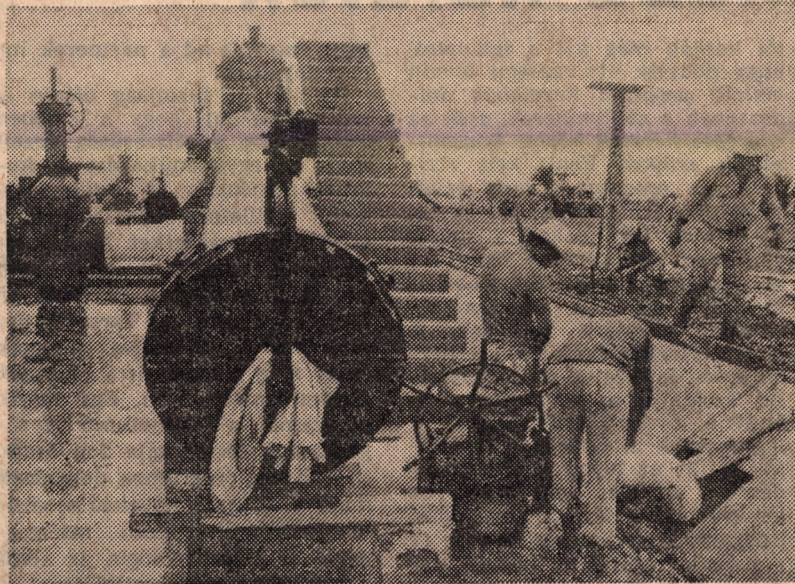
Az olaj árának csökkenése, az adósságok halmozódása nehéz helyzetbe hozta Mexikót. Ameddig a petrodollárok beözönlése „elfedte” az állami szektor gyengeségeit, értelem-szerűen fel sem merült ennek az ágazatnak az „áramvonalasítása”. De a bevételek megcsappanása napirendre tűzte az állami szektor átszervezését, mindenekelőtt hatékonyságának növelését.

Az idei év elején a kormány bejelentette, hogy hamarosan megszünteti, illetve magánkézbe adja vállalatait a textiliparban, a gyógyszeriparban, valamint a vegyipar egyes ágazataiban. További „fogyókúra” várható az állami szektorban, s a tervek szerint az állami cégek száma néhány éven belül nem haladja meg majd a kétszázötvenet.

A mexikói kormány, valamint a külföldi pénzügyesek természetesen nem az állami szektort teszik elsősorban felelőssé az ország súlyos gazdasági helyzetéért. Ez az ágazat azonban — beleértve az olajipart is — feltétlenül „vérátömlesztésre” szorul. Mindezekelőtt a termelés hatékonyságát kell növelni, akárcsak a mexikói gazdaság egészében.

A latin-amerikai ország gazdaságának helyzete nagy mértékben függ az olaj árának az alakulásától. Az elkövetkező években nem lehet számítani az 1970-es évek áremelkedési hullámára az olajpiacon, ezért Mexikónak már rövid távon is az olajtól való függőség csökkentésére kell törekednie. Ezen az úton már megtették az első lépéseket, az országnak van néhány iparága, amely eredményesen működik — elsősorban a külföldi tőke és vállalatirányítás segítségével. Amennyiben a termelési szerkezet átalakításával párhuzamosan sikerül a termelést hatékonyabbá és versenyképesebbé tenni belátható időn belül, Mexikónak megvan a reménye arra, hogy adósságállományát csökkentse.

Gara Szabolcs

Mexikó exportbevételeinek több mint négyötödét a kőolajeladások adják

te a minimálbéreket. Nem kétséges, hogy ez a nem tervezett pénzkirámlás is árfelhajtó hatással jár.

A termelői árak emelkedése tavaly meghaladta a száz-húsz százalékot, így nem meglepő az inflációs nyomás erősödése. A Nemzetközi Valuta Alap, valamint a hitelező magánbankok — amelyek szeretnék viszontlátni kikölcsonzött pénzüket minél nagyobb részét — több ízben felszólították az ország vezetését, hogy az ediginél szigorúbb, több megszorítást tartalmazó gazdaságpolitikát folytasson. Hosszabb távon a kiutat a jelenlegi súlyos helyzetből a termelés hatékonyságának számottevő fokozása jelentheti — egyéb intézkedések meghozatala mellett.

A statisztikák szerint a mexikói kitermelő- és feldolgozóipar hatékonysága, s ebből következően nemzetközi versenyképessége meglehetősen alacsony. A vállalatoknál alacsony-

tek meg az elmúlt öt évben, de az állam szerepe a gazdaságban továbbra is jelentős maradt. Az állami vállalatok foglalkoztatják az ország munkaképes korú lakosságának öt százalékát, hétszázötvenezer főt. Mexikó exportbevételeinek hetvenkét százaléka az állami cégek tevékenységéből származik. Ennek kapcsán azonban meg kell jegyezni, hogy az ország exportbevételeinek több mint négyötödét a kőolajeladások adják, s a „fekete arany” kitermelésével és értékesítésével a Pemex állami monopólvállalat foglalkozik.

Az állami szektor tevékenységéről készített elemzések kimutatták, hogy 1977 és 1982 között az állami vállalatok „hozták össze” a költségvetési hiány mintegy felét. A munkanélküliség enyhítése érdekében ebben az időben jelentősen felduzzasztották a mexikói állami vállalatok létszámát, termelésük hatékonysága viszont évről évre romlott.

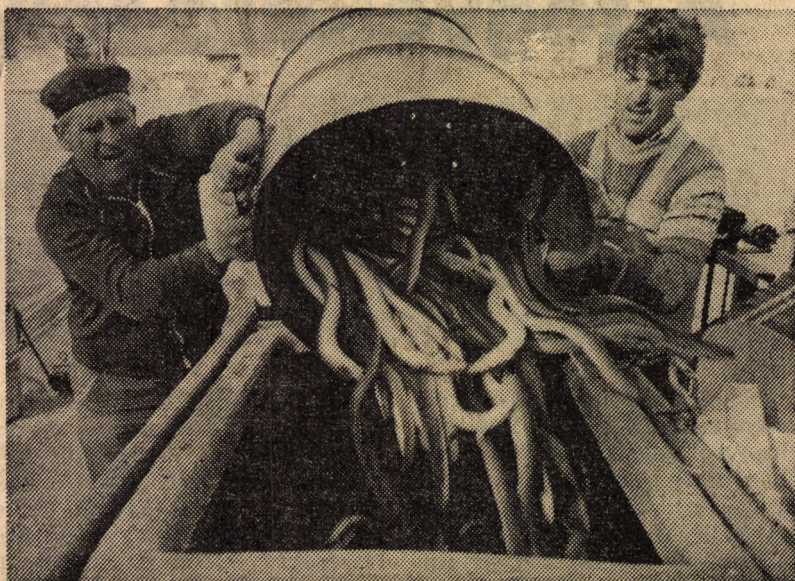
Az Opera sztárjai a gyermekekért

Tudósítónktól.

Gyermekvédelmi segélyalap létrehozásáról tájékoztatta tegnap délelőtt a sajtót a Magyar Állami Operaház igazgatósága és szakszervezeti bizottságának ifjú művészek tanácsa.

Turpinszky Béla, az Operaház szakszervezeti bizottságának titkára elmondta, hogy ifjúsági bizottságuk kezdeményezte a jótékony célú gálaestet — május 25-én —, amelynek teljes bevételét a gyermekvédelmi segélyalap javára ajánlják fel. A segély célja: hozzájárulni olyan gyerekek kezeléséhez, gyógyszerezéséhez, utókezeléséhez, akiknek gyógyításához nagyobb összegre, gyors külföldi orvosi segítségre van szükség.

Jó fogás — angolnából

Néhány hét alatt 17 vagon angolnát emeltek ki a Balatonból a halgazdaság dolgozói. Speciális kamionokkal szállítják majd a finom csemegét Nyugat-Európába.

MTI Fotó: Arany Gábor

Hatékonyabb KGST-együtműködés

Önállóbb kutatók

Balatonszemesen tartja tanácskozását a KGST Mezőgazdasági Együtműködési Állandó Bizottsága, amely — egyebek között — a következő időszak teendőiről hoz határozatokat. A tanácskozás munkájáról *Dobóczy István* mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszterhelyettes az MTI munkatársának elmondotta:

A KGST-tagországok — amelyek, mint ismeretes, erőfeszítéseket tesznek az élelmiszer-termelés fokozására — a korábbinál erőteljesebben keresik a lehetőségeket az együtműködés elmélyítésére. Ennek kapcsán az értekezleten is kifejezésre jutott: csökkenteni kell a közösen föl-vállalt témák körét, mivel azok túlságosan nagy száma miatt is szétaprózódik a szakmai munka, várat magára a gyakorlati megvalósítás. Amúgy is túlságosan sok szálon fut az együtműködés, nem ritka, hogy egy-egy szakmai program több egyezményben, szerződésben is szerepel, így indokolatlanul gyakori a párhuzamos kutatás, kísérlet. Ezen a helytelen gyakorlaton változtatni kell, s a felismerés nyomán a KGST-országok kuta-

tói kapják meg azt a feladatot, hogy döntsék el: *egy-egy témán melyik program keretében dolgozzanak a szakemberek, akik az egységes keretek között koncentrálnak erőiket.* Felül kell vizsgálni az eredményt nem érlelt programokat, témákat is, és ha az érintett területeken a következőkben sem várható siker, fel kell hagyni a további próbálkozásokkal, amelyek minden bizonnyal meddőek lennének. A témák körének szűkítését, a párhuzamos kísérletek megszüntetését szolgálja az a törekvés is, hogy a jövőben véget vetnek a tagországok intézményei, vállalatai között az olyan együtműködésnek, amelyet nem szabályoz konkrét szerződés, megállapodás. Bebizonyosodott ugyanis — és ez a mostani ülésen is hangot kapott —, hogy az ilyen jellegű, többnyire partatlan együtműködés növeli az eredménytelen munka arányát. Felülvizsgálják azt is, hogy valójában milyen információk szükségesek az együtműködő partnerek számára, mert túlságosan sok a csak alig-alig hasznosítható adat az információáramlásban. Ez pedig fölös-

leges munkát ad a partnerek intézményeinek.

Az állandó bizottság ülésén is kifejezésre jut, hogy a jövőben mindinkább a célszerűség vezeti majd az együtműködést. A kutatók, a műszaki fejlesztők a kiemelt területeken használják ki erőiket, képességeiket. A biotechnológiában például az egyik program keretében a magyar Meriklon Gazdasági Társaság vezetésével 31 feladatot oldanak majd meg a szocialista országok érintett intézményei. Egy másik programot a Szovjetunió Mezőgazdasági Akadémiája fog össze, 30 szakmai programon dolgoznak majd a növényi növekedésszabályozókkal kísérletező intézmények. A biotechnológia az állati betegségek diagnosztizálását is segíti majd, ennek a programnak a vezetője a szovjet Összszövetségi Kísérleti Állategészségügyi Intézet, amely 9 ország 56 tudományos intézményének ilyen irányú tevékenységét koordinálja — mondotta a miniszterhelyettes.

(MTI)

**Értékei biztonsága érdekében,
lakása, családi háza
bejárati ajtaját lássa el
a Coopinvest—Elzett
kivitelezésében készült
új rendszerű, fokozott
biztonságot nyújtó, időtálló,
tetszetős kivitelű
TÖMBLAKATTAL.**

A PÁVA RUHAGYAR
1. sz. üzeme felvesz
— szakképzett
és betanított
varrónőket,
— vasalónőket.
Jó kereseti lehetőség,
egyműszakos munkarend.

Műkincs

A művészeti árverések történetében még soha nem fizettek annyit egy festményért, mint az idei esztendő tavaszán a londoni Christie's műkincs-kereskedő vállalat aukcióján: van Gogh Napraforgók című képe mindössze négy és fél perces licitálás után 39,9 millió dollárért talált gazdára. A csaknem 40 millió dolláros eladási árnál is nagyobb meglepetést keltett, hogy a vevő egy japán vállalat, a Kasuda biztosítótársaság. A szigetország cégei ezzel megkezdték a „művészeti felzárkózást” az amerikai óriás vállalatokhoz, amelyek körében az évtized eleje óta vált divattá — és jövedelmező befektetéssé — a festmények és a szobrok gyűjtése.

Az Egyesült Államokban a nagyvállalatok presztízsét a közvélemény és a versenytársak szemében nagymértékben emeli, ha székházuk folyosóin, vagy a kertben értékes festményeket, textiliákat, szobrokat állítanak ki. Ezzel egyrészt művészetpártoló, mecénás szerepet töltenek be, másrészt kamatoztatják a vállalati vagyont, hiszen a jó ízléssel kiválogatott műalkotások ára és értéke folyamatosan emelkedik. Becslések szerint több mint ezerré tehető azoknak az amerikai vállalatoknak a száma, amelyek értékes gyűjteményrel rendelkeznek. A nagyvállalatok és a bankok, valamint a nagyobb biztosítók és tőzsdei cégek külön részleggel állítanak fel műkincsek vásárlására, a gyűjtemény elhelyezésére és gyarapítására. A „művészeti osztály” dolgozói rendszeresen látogatják az árveréseket a világ minden pontján, s állandó kapcsolatot tartanak fenn tekintélyes kortárs képzőművészekkel.

A PepsiCo vállalat 1970-ben épített új székházat a New York melletti festői Purchase kisváros határában. A cég világközpontja óriási parkban van, ami önmagában is ritkaság. A település polgárai körében nagy felháborodást váltott ki annak idején a PepsiCo „betolakodása”, de Kendall, a vállalat akkori elnöke megígérte, hogy „új Versailles”-t varázsol néhány éven belül a parkba. S Kendall állta a szavát: a vállalat székházának folyosói ott-hont adnak korunk legkiválóbb művészi alkotásainak, a park értékes szoborkiállításai pedig fal nélküli múzeumnak tekinthető. A park és a székház folyosói, bemutatótermei nyitva állnak a nagyközönség számára is. Időközben megnyugodtak a kedélyek, s a PepsiCo ma már szívesen látott vállalat az előkelő településen. 1970 és 1975 között a világ második

II. György korabeli ezüstkanocs a Christie tulajdonában

legnagyobb üdítőital-gyártója egymillió dollárért vásárolt festményeket és szobrokat, melyeknek értéke ma meghaladja a tízmilliót. Az elmúlt 10 évben a vállalat továbbfejlesztette gyűjteményét, amelynek értéke ma több mint 100 millió dollár.

Az amerikai vállalatoknak gyakran szemére vetik, hogy könnyű műgyűjteményt szervezniük, hiszen a kiadások egy részét leírhatják az adóból. Ez utóbbi megállapítás kétségtelenül igaz, de a pénzt akkor is ki kell adni. Kezdetben nem is helyeselték a művészetpártolást a részvényesek, de mielőtt divattá vált, és tekintélyt szerzett a cégnek, elmaradtak a bírálatok.

A minneapolis-i First Bank System cég dolgozói is nehezen barátkoztak meg azzal, hogy „múzeumban” dolgoznak. 1980 óta a First Bank 2800 műtárgyat vett, mintegy 3 millió dollárért, s ezeknek értéke ma már hatvanmilliónál is többet

presztízs

ér. Egy vállalati felmérés tanúsága szerint ma a dolgozóknak 69 százaléka helyesli a kollektív műkincsgyűjtést.

A nagyvállalatok vagyonának alakulása természetesen nem a felhalmozott képzőművészeti alkotások értékén múlik, de ez a tevékenység nem ráfizetéses. Miközben a nyersanyagárak meglehetősen hullámzóak, a festmények, a szobrok, a műtárgyak értéke folyamatosan emelkedik, a műkincsek vétele tehát nem rossz befektetés. A Blount cég például 1973 óta ötmillió dollár értékben vásárolt képzőművészeti alkotásokat, amelyek ma — szerény becslés szerint — 10—12 millió dollárt érnek.

Az Egyesült Államok egyik legdinamikusabban fejlődő vállalata, a Domino's Pizza, amely több mint háromezer gyorsbüfét és házhöz szállító központot tart fenn. A cég rendelkezik a világ legnagyobb gyűjteményével Frank Lloyd Wright formatervező tárgyiból. Nemrégiben például 200 ezer dollárt fizettek Wright művéért, egy 1901-ben tervezett székért. A Domino gyűjteményének értéke meghaladja a 12 millió dollárt. (Érdemes megjegyezni, hogy az amerikai vállalatok szinte kizárólag a XX. század művészeinek az al-

kotásait gyűjtik, az ország viszonylag rövid történelméhez a modern művészet közelebb áll, mint a középkori alkotások. Persze, az sem mellékes, hogy a régi mesterek alkotásait múzeumok és magángyűjtemények őrzik, ezek szinte nem is kerülnek árverésre, s értékük gyakorlatilag felbecsülhetetlen.)

Az USA egyik legnépszerűbb havi folyóirata, a Reader's Digest büszkélkedhet a világ legjelentősebb vállalati francia impresszionista és posztimpresszionista festménygyűjteményével. A pleasantville-i székház mintegy 50 műalkotásnak ad helyet. A cég az egyik van Gogh-képet 1951-ben vásárolta, mindössze 20 ezer dollárért, ma ennek a festménynek az értéke meghaladja az egymilliót. Az ugyancsak van Goghtól származó, Virágok vázában című kép ára 1963-ban kétszázezer dollár volt, mai értéke ennek tizenötöszerese. Hasonló értéket képviselnek a Reader's tulajdonában lévő Monet- és Modigliani-vásznak is.

S amelyik vállalat „későn ébredt”, vagy részvényesei ellenállnak a műkincsgyűjtésnek, az sem marad ki a versenyből. A New York-i felhőkarcolók földszinti, vagy emeleti helyiségeiben az épületben dolgozó

cégek galériákat rendeznek, ahol jeles amerikai képzőművészek állítanak ki, időről időre kiállításokon. Mind a kiállítások, mind pedig annak megtekintése ingyenes. Az Egyesült Államok egyik vezető biztosítótársasága, az Equitable például New York szívében fekvő székházának két utcára kiterjedő földszintjét bocsátotta a híres Whitney Múzeum rendelkezésére, ahol az állandó és időszakos kiállításokat rendez. A belépés ingyenes, és a járókelők szívesen betérnek a kellemes környezetben elhelyezett festmények, plasztikák megtekintésére.

A műgyűjtésben is versenyző cégek számára korántsem mellékes az ingyenes kiállítások reklámhatása. A bemutatótermekben, a gyűjteményt ismerető katalógusokban sohasem mulasztják el feltüntetni a tulajdonos, vagyis a cég nevét, hiszen a vállalati presztízs ezzel is emelkedik. Hírek szerint most japán cégek kezdenek nagy műkincsvásárlási akcióba, ezen a területen sem akarnak elmaradni amerikai versenytársaik mögött. Hiszen az igényes vásárlók körében például másként cseng a Sony név — vélik a reklámszakemberek —, ha a gyártó mögött egy műkincsgyűjtemény is áll.

Gara Szabolcs

87. jún. 27

...tett játszóter.
kertjében például, az ötletes, köte-
lek készült mászóknál már többször ki kellett
cserélni a teljes kötélzetet. Tavaly, 890 kerti pa-
dot és 2169 növendék fát tettek tönkre főváros-
szerte a parkokban. A kár összesen meghaladta
a 13 milliót.

Hogy jön mindez a játszóterekhez? Úgy, hogy
ma már nemcsak új játszószerek felszerelésére,
de nagyobb felújításokra se nagyon futja abból
a 213 millióból, amiből a Főkertnek 1800 hektár-
nyi parkot, 2190 játszóhelyet kell gondoznia. Az
előfordul, hogy felújítás helyett le kell sze-
rűk a megrongálódott játszószereket, nehogy
veszélyesüljenek a gyerekek.

Dolgoznak parktervezők a Főkertnél, akik
megszállottai a játszótereknek. *Kecskés Tiborné*
például némi nosztalgiaival emlegeti a jó évti-
zeddel ezelőtti látványos eredményeket, az első
rönkvárakat, faállatkákat, képzőművészek által
tervezett játszószereket.

— Az első példák között volt a szentendrei
játszóter a Bükkös patak mellett, amelyet a
Fiatal Művészek Stúdiójának tagjai terveztek.
Sikert arattak a szobrászok, iparművészek al-
kotásai a Városligetben, a Gellérthegyén, Óbu-
dán, a lakótelepen. Ők igyekeztek természetes
anyagokat, fantáziaémbresztő formákat használni
a pusztán funkcionális, csővázis játszószerek
helyett. A fa, a kötél azonban — sajnos, jó-
val korábban tönkremegy, többet kell költeni
a karbantartásra, a javításra. A Vérmezőn pél-
dával, az ipari formatervezők alkotta játszóter-
ből talán csak a hinta van már meg. Az egyedi,
zsűrített munkák pedig olyan drágák, hogy csak
elvéve rendelhetünk meg egyet-egyet. Karban-
tartás szempontjából például ideális darab a
szöges-gömbös mászóplasztika, azt ugyanis szét-
szedni, tönkretenni legfeljebb dinamittal lehet.

A sima domborulatokon felkapaszkodó és le-
csúszkáló gyerekek e rémes elnevezés helyett
üveghegynek hívják a ligetben és az Almássy
téren is elhelyezett játszószert. Elrontani ugyan
nem lehet, ellentétben a népi fafaragók munkái-
val a Kongresszusi Központ melletti és a XII.
kerületi tanács mögötti játszóterén. Az utóbbin

Trencsényi Zoltán felvételei

a pávafarkat stilizáló mászóka kötélzetét már
csak láncokkal helyettesítették legutóbb.

Péter csalódott. Elmentek az osztállyal — ju-
talomból — a Fenyves térre, ahol egy remek
rönkvárát építettek a felnőttek. De Erzsébet néni
nem engedte, hogy ellenségesít játszanak be-
ne. Márpedig mire való egy vár, ha sem védeni,
sem ostromolni nem lehet? A csúzda is jó lett
volna, de a végénél egy nagy pocsolva éktelen-
kedett, mert esett az eső éjjel. Hát akkor meg
minek jöttünk ide, ha se csatázni, se csúzdázni
nem lehet?

Vasárnap délutáni idill a Kongresszusi Köz-
pont közelében. Jólöltözött szülők sétáltatják
hasonlóképpen kicsipett gyermekeiket. A már
9-10 éves korára testes kislány bizonytalan moz-
dulatokkal, nehézkesen kapaszkodik föl a kötél-
zeten. Félútról visszafordul, bele-bele kóstol a
játszószerekbe. Végül a hintánál köt ki, az a
legbiztonságosabb, mert legalább ismeri. A szü-
lők, önmagukkal elégedetten egy padon üldö-
gélnek. Ha kell, maradnak akár egy órát is, hadd
viháncolja ki magát az egész heti tanulás után
a gyerek.

Péterfy László szobrászművész fafaragó nép-
művészek irányításával is foglalkozik. Miközben
azon töprengett — bő évtizede — hogyan lehet-
ne a dísz tárgy funkcióból kiemelni a népművé-
szetet, rájött, hogy a fafaragókkal teljes játszó-
tereket készíthetnek el. A régi paraszti környe-
zet motívumaira építő játékok ma már sok hely-
en megtalálhatók. Csakhogy társadalmi mun-
kában — vagy hogy is? — készítette vala-
mennyit a Népművészek Egyesülete.

— A nyári faragótáborok eredményei ezek.

kesíthet. Ha pedig gyártót találnánk a játékok-
ra — ilyen veszély nem fenyeget, még soha
senki nem jelentkezett — az a kézi faragásért,
a rezsijét fölszámolva olyan árat kérne, hogy
senki sem tudná megfizetni. Jellemző, hogy az
SOS gyermekfalunak is följánlottunk ingyen
egy játszóteret, s egy év kemény munkájába
tellett, míg hajlandók voltak elfogadni.

Dr. Berdár Béla, a Pilis Állami Parkerdőgaz-
daság főigazgatója szintén érdekelt fajáték ügy-
ben. A gazdaság rusztikus állatai, kisvonatai
mint kiderül, nemcsak azért olyan egyszerűek,
sima vonalúak, mert így diktálja az alapanyag,
a tervező ízlése. Ha több munkát fektetnek bele,
magasabb lesz az ár, senki nem veszi meg a ter-
mékeket. Ezért nem köthetnek üzletet népmű-
vészekkel sem.

Gábor azért kapta élete első intőjét az isko-
lában, mert felmászott az udvaron egy fára.
Marciék, a kert legeldugottabb sarkában, a lom-
talanításkor kített kacatokból búvóhelyet épít-
tettek. Egyetlen gyermekszobában sincs olyan
tisztaság és rend, mint ebben az ólszerű kis épít-
ményben. Odahordta kincseit az egész csapat
gyerek. Véd- és dacsövetségeit kötötték, amikor
a gondnok szét akarta szedni velük a búvóhe-
lyet. A kölykök végül megpuhították az öreget,
azóta a gyermektársadalomban köztiszteletnek
örvend. Marci fogalmazás órán megírta, hogy
nem lett volna igazságos, ha lebontatják velük
a *Bablakot* — így nevezték el építményüket
a gyerekek —. „De én amíg tudok ellenkezek
és megvédem a Bablak becsületét” zárta sorait,
de a dolgozat nem aratott sikert. A tanítónéni
nem fogta fel a búvóhely jelentőségét. Ez vi-
szont a tanító néni tekintélyének és népszerűsége-
nek nem tett jót.

— A Szilvi papája is megmondta, pedig ő
munkavédelmis, hogy nem lenne szabad ezeket
a csúszdákat ilyen magasra építeni. Leeshetnek
róla a gyerekek. Ráadásul az ablakból sem látni
ide, hát hogy engedhetném le magámban a ki-
csit? — érvel egy anyuka a lakótelepen, Kispe-
sten. Az ő három háztömbjük között már nem
jutott hely játszóternek, oda csak egy parkoló
fért el. Azóta is dül a csata az autó- és a gyer-
mektulajdonosok között. Tanácstalanul állnak a
helyzet előtt azok, akiknek gyermeke és autója

ügyelet mellett lenet, mert leeshet róla a gy-
erek, és a pedagógusok nem vállalják a felelős-
séget a balesetekért. Maradnak tehát a játszó-
terek.

Sok szülő viszont veszélyesnek itéli őket. *Kecs-
kés Tiborné*, a Főkert tervezője nem ért ezzel
egyet.

— Ha a munkavédelmi szabályok lennének
érvényesek a játszóterekre, a csúszdát is csúszás-
gátlóval kéne felszerelni. Pedig éppen az a já-
ték lényege, hogy a kicsi próbára tegye az ügyes-
ségét. Az már a felnőttek felelőssége, hogy tud-
ják, hány éves korig szükséges a szülői felügye-
let, és mikor birkózik meg a gyerek egyedül is
az akadályokkal. Az Egyesült Államokban, Ang-
liában, az NDK-ban és még sok más országban
ki van írva a játszótereken, hogy a játszótereket
mindenki saját felelősségére használja. Aki ve-
szélyesnek érzi, ne engedje oda a gyereket.

Országos szabvány egyébként nincs, amihez
a játékok tervezésekor és elhelyezésekor alkal-
mazkodnunk kellene. A nemzetközi gyakorlathoz
igazodva alakítottunk ki egy „házirendet”, ez
szabja meg, milyen magasak lehetnek az esz-
közök bizonyos talajviszonyok mellett, milyen
csatlakozásokat, kötéseket kell használni. Ha va-
lamiért, hát a rongálások következtében vál-
hatnak veszélyessé a játszóterek, mert a törött
csúszda, lógó lánc valóban balesetveszélyt rejt-
het.

Egyesek szerint a nagyvárosi gyermek a ját-
szóterén elégíthetné ki a mozgásigényét. Mások
úgy vélik, erre inkább az iskolai testnevelési
órák, a sportprogramok, az egyesületek lenné-
nek hivatottak, és akkor a játszótereken az in-
dián csatakiáltások közepette kergetőző nagyobb
fiúk és a békésen homokozó csöppségek nem
zúfolódnának össze. Indiánost azonban sehol
sem játszanak, talán mert ahhoz előkészületek
szükségesek és bármely környezetben nem le-
het valaki Winnetou vagy Vadölő. Úgy látszik,
hiába repülnek az évtizedek, erre a célra még
mindig a grund — lenne — a legalkalmasabb
hely.

85. maj. F8

87. jan. 13.

Újat — egyre drágábban

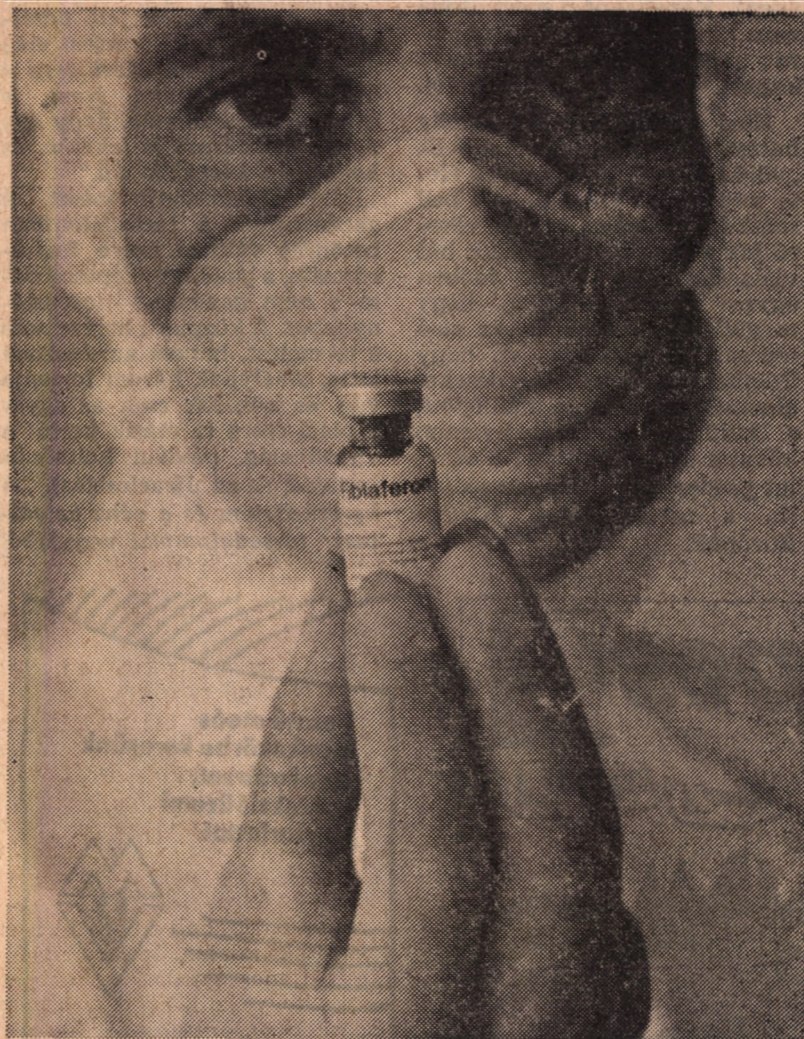
Helyzetük jó, mégis van mire panaszkodniuk. A jelek szerint egy mondatban ez jellemzi a fejlett tőkés országokban működő nagy gyógyszergyárak helyzetét. Bár forgalmuk dollárban mérve nem hasonlítható a nagy olajtársaságokéhoz vagy autógyárakéhoz, nyereségességük sokszor meghaladja a más ágazatba tartozókat. A Fortune magazin híres 500-as listáján például az árbevétel-arányos jövedelmezőséget vizsgáló listán az első 50 helyezett között 12 gyógyszergyár is található. Ebből a szempontból tehát minden rendben lenne.

Az sem vitatható, hogy az ágazat jelenlegi állami szabályozási keretei egyértelműen a nagy és tőkeerős vállalatokat részesítik előnyben a kisebbekkel szemben. A hatvanas évek emlékeztető gyógyszertragédiája óta — egy készítmény szedése következtében gyermekek különféle fejlődési rendellenességekkel jöttek a világra — a hatóságok alaposan megszigorították az új készítmények engedélyezését és forgalomba hozatalát. Számítások szerint ma átlagosan 100 millió dollárba kerül egy új gyógyszer kifejlesztése. A SmithKline Beckman cég által forgalomba hozott *Tagamet* nevű gyomorfekélyt gyógyító szer engedélyezésekor például a cégnek 160 kötetben 45 ezer oldalon kellett a szükséges kísérleteket az illetékes élelmiszer és gyógyszerhatóság előtt ismertetni, beleértve azokat az orvosi jelentéseket is, melyek a készítménnyel kezelt 42 ezer páciens állapotának változására vonatkoztak.

A kutatásfejlesztés ugyanakkor meglehetősen időigényes is. A tapasztalatok szerint 8—11 évig tart, amíg a laboratóriumi fázisból egy gyógyszer a kiskereskedelemhez jut. Mindez

alaposan lecsökkenti azt az időszakot, amikor az új termék — megfelelő szabadalmi védetség mellett — extraprofitot hozhat.) A szabadalmi védetség jelenleg az Egyesült Államokban 17 év, Európában viszont 20). Mindezek alapján aligha meglepő, hogy a felfedezett új gyógyszerek száma érezhetően csökkent a hetvenes évek közepe óta. A piacon pedig egyre nagyobb szerephez jutnak azok a nagyvállalatok, amelyek meg tudják maguknak engedni nem csupán a jelentős kutatási-fejlesztési kiadásokat, hanem a termékek árának mintegy 10 százalékát kitevő marketing-ráfordítást is. Tetemes hirdetési költségvetés nélkül ugyanis az új készítményt aligha lehetne nagyobb mennyiségben eladni, hiszen a piacon legalább 5—6 azonos hatású, egymással versenyző szer van állandóan jelen. Nyilvánvaló, hogy gyógyító hatásuk különbö-

ző lehet és ennek alapján a receptet kiállító orvosok különbséget is tesznek közöttük. Ez azonban még kevés lenne. A recept nélkül kapható készítmények esetében teljesen elfogadott például a televízióban történő hirdetés, míg a vényre kaphatóknál inkább a szakmai orgánusok „megdolgozása” kívánatos. Az arányokat jól jellemzi, hogy míg 1985-ben a tőkés világ gyógyszerkereskedelme 88 milliárd dollárt tett ki, addig a receptre kapható készítmények ebből mintegy 70 milliárd dollárt képviseltek. A vállalatok számára a legnagyobb problémát a jelek szerint most mégis az jelenti, hogy az engedélyezési folyamaton túlmenően az egészségügyi és társadalombiztosítási hatóságok különféle módszerekkel erőteljesen befolyásolják a gyárak jövedelmezőségét. Az állami érdeklődés teljesen érthető, hisz a gyógyszerköltségek — például

Nyugat-Európában — a költségvetés egészségügyi célú kiadásainak 10—20 százalékát is kitehetik. Nagy-Britanniában az indokolatlan költségemelkedés ellen az egészségügyi hatóságok úgy védekeznek, hogy bár az ármegállapítás jogát a vállalatnál hagyják, korlátozzák annak nyereségrátáját. A részletes szabályozás egyébként nem nyilvános, hírek szerint azok a vállalatok kapnak preferenciát,

amelyek kutatási tevékenységüket a szigetországban végzik. A cégek értékesítését nyilvánvalóan közvetlenül befolyásolja az a lista is, melyen az egészségügyi kormányzat a társadalombiztosítás által megtéríthető készítményeket regisztrálta. Hasonló listát alkalmaz Olaszország is, bár itt a rendszer közvetlenül meghatározza a gyógyszergyárak által felszámítható árakat. Az Egyesült Államok-

ban sem a hatóságok sem pedig a társadalombiztosítás nem alkalmaz közvetlen árkontrollt, elvileg a gyártók készítményük árát szabadon határozhatják meg. Ténylegesen azonban a szövetségi társadalombiztosítási rendszerek (például a Medicaid vagy a Medicare) meglehetősen jó pozícióban ülhetnek le a cégekkel való tárgyalásra, hiszen nagy mennyiségben vesznek és megegyezés hiányában még mindig átpártolhatnak a hasonló hatású szert előállító konkurenshez.

Az állami szabályozáson kívül a gyógyszergyárak számára még az úgynevezett generikus készítmények jelenthetnek komoly veszélyt. Ezen a néven azokat a készítményeket tartják nyilván, melyek egy új termék szabadalmi védetségének lejártával, azt „lekoppintva”, azonos hatással, de más néven jelentkeznek a piacon. Jelenleg a forgalom mintegy 2—3 százalékát teszik ki ezen gyógyszerek Nyugat-Európában. Az orvosok ugyanis általában továbbra is a régi szert írják fel — hisz jórészt érdektelenek a társadalombiztosítás költségeinek alakulásában — a beteg pedig szívesebben szedi a megszokottat — a számla nagy része amúgy sem az ő zsebébe terheli. Egyes vélemények szerint viszont a fejlett tőkés országok költségvetéseiben mutakozó feszültségek miatt a generikus készítmények becsülete hamarosan nőni fog és az egészségügyi hatóságok egyre inkább támogatni fogják forgalmazásukat. Van olyan számítás is, hogy súlyuk az értékesítés 50 százalékát is elérheti. Ekkor pedig az eredeti készítményekkel jelentkező nagy gyógyszergyárak számára is alapvető változás következik be.

G. Sz.

szinte folyamatosan bukkannak elő Karlak publikálatlan és napjainkban hozzáférhetetlen írásai (bár műveiből apránként két-két nyí válogatást már közzétett a Gondolat Könyvkiadó, s ez folytatódik.) Apám legnagyobb-részt angolul írt, előtte eredetileg németül és utána fordították angolra. Magyarul csak fiatalkori művei keletkeztek, meg néhány írás a legutolsó időkből.

Mindez azonban voltaképp csak előkészület a „nagy leckére”: a szellemi életrajzhoz, amely eszmei fejlődését mutatja majd be. Az alapkérdés: hogyan felelt meg Polányi Károly a kortársi, a társadalommal változó mind újabb követelményeknek. Kari Polányi-Levitt, kérésre, akkor és ott érzékelteni próbálta a fő vonulatot, a fontosabb állomásokat.

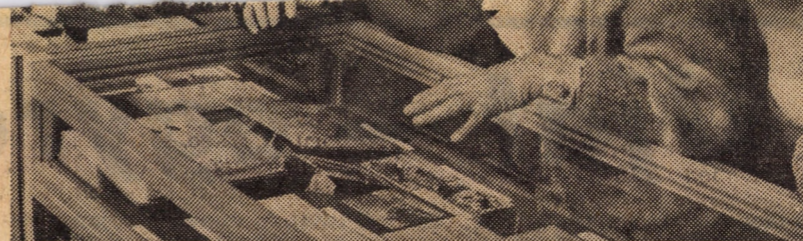
... évén nyerte el első egyetemi oktatói kinevezését a New York-i Columbiára, de csak mint vendégprofesszor, és szerződésének évenkénti megújításával, ráadásul „bejáróként” Kanadából, mert Ilona nem követhette őt a Columbiára: „vörös múltja” miatt nem kapott vízumot a hatóságoktól.

Karl gondolatvilágára mély hatást gyakorolt a húszas évek „vörös Béce”. Voltaképpen élete végéig azt kutatta, mit kell másképp csinálni, hogy elkerüljék a kudarcot? Elindult hát visszafelé, térben és időben egyre távolabb jutva, hogy megtalálja a választ. Az első lépéseitől segítette az, hogy Bécsben nemzetközi kérdéseket elemző újságíróként működött, s különösen szoros nyomon követte a brit politika, a szovjet gazdaság és Kína eseményeit, s természetesen Közép-Európáét.

kapitalizmus kulturális degradálódása miatt.

„Ötvenéves voltam — írja Polányi Károly haláláig bensőséges jó barátjának, Jászi Oszkárnak —, amikor Angliában a körülmények gazdaságtörténelmi tanulmányok felé vezettek. Kenyeremet kerestem meg vele, mint tanító. Mert erre a hivatásra születtem. Nem is sejtettem akkor még, hogy egy másik hivatásom is lehetne, és hogy arra készülök elő.”

Mint gazdaságtörténész, a gazdaságnak a társadalomban betöltött változó helye foglalkoztatta, a gazdaság kapcsolódása a nem gazdasági intézményekhez. A központi helyre nem a termelést, hanem az elosztást tette, amelynek három formája van, és közülük csak az egyik a piaci csere (a másik kettő: a viszonyosság, például kölcsönös juttatás, és az újraelosztás). „A kereskedelem és a pénz az emberi társadalommal nagyjából

Az 1986-os centenáriumi kiállítás tárlói előtt Kari Polányi-Levitt és dr. Vezér Erzsébet

tőről fakadt. Támadta az olyan gazdaságszociológiát, amely a piacrendszeren belüli — és csak ott — érvényes gazdaságelméleti fogalmakat kényszeríti rá a primitív, az archikus elemeket fölmutató társadalmak gazdaságára, amivel gáncsot vet az új népek önívású fejlődésének, a neokolonializmus eszközeként és annak érdekében.” E gondolatmenet több írásában tükröződik és győztes kibontakozásának tekinthető Polányi Károly főműve, „A nagy átalaku-

— s így nem akarta magát az ő személyében képviseltetni. A margón élt, de sohase elszigeteltségben.

1956 magyar tanulságai és következményei tették lehetővé, hogy Polányi Károly, Duczynska Ilona és a haza — egymásra találjanak. 1961-ben, majd újra — és utoljára — „az 1963. októberi budapesti hazalátogatás volt Polányi életének beteljesülése, már betegsége halálos fordulatának tudatában” — írja Duczynska.

szellemi hazatérése.

A születésének centenáriuma alkalmából rendezett ünnepségek részeként Polányi Károly és élete társa: Duczynska Ilona hamvait hazai földbe helyezték nyugovóra. Szellemi kincseit méltatták a Magyar Tudományos Akadémia és a Magyarok Világszövetsége által közösen rendezett tudományos ülésszakon.

Szinte végrendeletként hat élete utolsó nagy vállalkozása. Immár halálos betegen látott hozzá a Co-Existence című folyóirat megteremtéséhez. Végző erőfeszítéssel végiglevelezte, körülutazta a világot, s tekintélye, szándéka meg is nyerte a hatvanas évek számos kiváló személyiségét, gondolkodóját. A folyóirat alig élte túl öt. Célja, programja a címében foglaltatik: együtt kell élni eltérő rendszerek hordozó, nézeteket hangoztató atomkorunkban. Élni kell...

Molnár S. Edit

MINDIG HAT A képes

A JANUÁR 3-I (1987. 1. SZÁM)
TARTALMÁBÓL:

- A vonal végén Marek Kotanski a kábitószerekek „megváltója”
- Nem Reiseführer — Führerreise (Bormann jól ismerte Hitler gyengéit)
- Még egyszer a Challenger-katasztrófáról (a visszaérkezés után Christina végigjárta volna az Egyesült Államokat)
- Szent Mihály lovagjai — („halottszállító” — ilyen szakma nincs)

- Színes, 64 oldalas családi magazin
- a KÉPES 7 32 oldalas rádió- és televízióműsor melléklete

Megjelenik minden pénteken!

Vezető meős munkakörbe keresünk munkatársat, konfekcióüzemi gyakorlattal.

Munka- és Védőruházati Ipari Szövetkezet
1067 Budapest VI.,
Rudas L. u. 43.

Jelentkezni lehet munkanapokon,
9–15 óráig
a munkaúgyön.

Nézzé meg, hogy mit néz meg!

MOZGÓ KÉPEK

film, tv, video — egész hónapra szóló olvasmány.

A decemberi szám tartalmából:

- Részletek Jávor Pálnak a nyilas-érában írott naplójából.
- Sherlock Holmes századik születésnapja.
- Beszélgetés Czinkóczi Zsuzsával, forgatás közben.
- A daytoni majomper a filmen és a valóságban.
- Mesék gyerekeknek és Zöldeknek.
- Klipmustra, Videokarácsony, Ajánlat gyűjtőknek.
- Kivételes karácsonyi ajándék: száz nyeremény a rejtvényfejtőknek!

MOZGÓ KÉPEK

15 forintért 32 nagy újságoldal, a világ kultúrájához és szórakoztatóiparához kapcsolódó, a hó elejétől a hó végéig változatlanul aktuális olvasmány!

A Nemzetközi Valutaalap prognózisa

Jövőre talán jobb lesz

A hatvanas évekre persze nem szabad gondolni. Annak az időszaknak vége. Manapság aligha pályázhat bármelyik fejlett tőkés ország (Japán talán?) arra, hogy huzamosabb ideig 5 százalékos reálnövekedést érjen el. Úgy tűnik, hogy a jelenkor kiugró teljesítménynek inkább azt kénytelen tartani, ha egy gazdaság középtávon stabilan képes a 3 százalékos éves átlagos bővülésre. Erre pedig alighanem sok országnak van meg az esélye.

Az idei év egyértelműen pozitív fejleményeket is hozott. Az olaj ára nominálisan a felére esett vissza, mintegy 90 milliárd dollárral növelve az importőrök vásárlóerejét, a kamatok szintje is öt évre visszatekintve a legalacsonyabb. A fejlett tőkés országoknak — tegyük hozzá, áldozatok árán — sikerült az inflációt is megfékezniük, az áremelkedés üteme ma hasonlatos a hatvanas évekéhez. 1985 ősze óta jelentős mértékben csökkent a dollár árfolyama is — elvileg ösztönözve a gazdasági növekedést Nyugat-Európában és Japánban. Az OECD-országokban tehát a gazdasági növekedésnek már 1986 első felében gyorsulnia kellett volna. Nem így történt.

A Nemzetközi Valutaalap értékelése szerint az idei év első hónapja kifejezetten gyengé teljesítményt hozott. A világszervezet azonban nem tartja a jelenséget tartósnak, inkább úgy fogja fel, mint egy felkészülési időszakot, az alacsony kamatokhoz és energiaárakhoz való igazodás fázisát. A tavasszal kiadott prognózissal ellentétben most szakértői erre az esztendőre a korábbi-nál kissé lassúbb, 2,8 százalékos növekedést várnak. Jövőre viszont a fejlett tőkés országokban átlagosan reálértékben a bruttó nemzeti termék 3 százalékkal bővül. A gazdasági növekedés tehát a második felétől kezdve fokozatosan megélelni és a folyamat az előrejelzés szerint jövőre is folytatódni fog.

Ez kétségtelenül pozitívum. Az is kedvező, hogy az infláció az OECD-körben valószínűleg jövőre nem fogja elérni a 4 százalékot sem, egyes országokban pedig kifejezetten jelentéktelen szintre esik vissza. (Japán és az NSZK esetében az 1,5 százalékos áremelkedési ütemet már nem illik inflációnak nevezni, 4,5 százalékot meghaladó mértéket is egyedül Olaszországban fog jövőre a statisztika regisztrálni.) A gazdasági növekedés üteme sem egyformán gyorsul. A lista élén az Egyesült Államok és Kanada áll 3 százalékot érezhetően meghaladó mértékkel, utánuk az NSZK következik, míg Nyugat-Európa többi jelentős államai kénytelenek kisebb bővüléssel beérni. Az, hogy a növekedés inkább a tengerentúlon jelentkezik majd, és nem kontinensünkön, egyértelműen előnytelen azon országok számára, amelyek elsősorban Nyugat-Európa felé orientálódnak, termékeik hagyományosan ott találnak elhelyezési lehetőséget.

A Nemzetközi Valutaalap prognózisa az 1988–91-es időszakra is kitekintést ad. A világszervezet számításai szerint a fejlett tőkés országok a nyolcvanas évek második felében a lassú, de kiegyensúlyozott növekedés periódusába lépnek, recesszióra nincs kilátás. A vizsgált években a legtöbb jelentős OECD-állam a 2,5 százalékos ütemet meghaladó dinamikus növekedésre számíthat úgy, hogy az infláció — Olaszországot kivéve — az 1987-re prognosztizálthoz képest nem fog gyorsulni.

Vannak azért aggasztó jelek is. Mikközben a munkanélküliségi ráta az Egyesült Államokban jövőre 7 százalék alá csökken, Franciaországban, Angliában és Olaszországban változatlanul a foglalkoztatottak több mint 10 százaléka fog 1986-ban hiába munkát keresni. (Az EGK bizottsága közelmúltban közzétett elemzése szerint a nyugat-európai integráció területén a munkanélküliségi ráta

még 1990-ben is átlagosan 10 százalék felett lesz.)

Ez azonban csak egy a negatív tényezők közül. Az IMF-tanulmány utal arra is, hogy napjaink világgazdaságában még jó néhány feszültségforrás van. Annak ellenére például, hogy a dollár árfolyama az elmúlt évben jelentősen esett, az Egyesült Államok folyó fizetési mérlege az idén és jövőre egyaránt 110 milliárd dolláros hiánnyal fog zárulni. Hasonló, de ellenkező előjelű gondot okoz az NSZK és Japán többlete, a nyugatnémet fizetési mérleg szufficite a két évre összesen 59 milliárd dollárt tesz ki, míg Japán bevételei 150 milliárd dollárral fogják az előrejelzés szerint meghaladni kiadásait. Az IMF a számok fényében joggal állítja, hogy a fenti strukturális egyensúlytalanság komoly feszültségekhez vezethet az eltérő — mert eltérő helyzetű — fejlett tőkés országok között is.

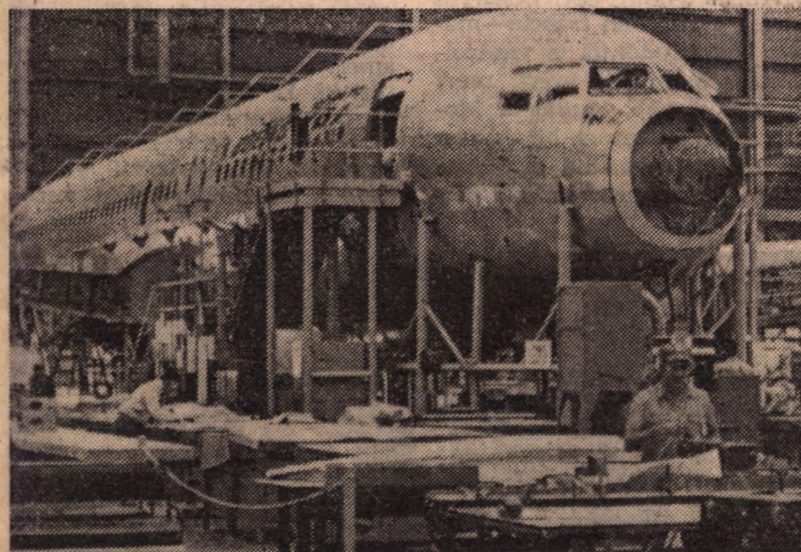
Alighanem tévednek persze azok, akik a fejlett tőkés országokra prognosztizált enyhe megélelnkülestől azonnal minden ország számára kedvező exportlehetőségeket várnak. Ilyen automatikus kapcsolat nincs. A világpiacon nem minden termék iránt és nem azonos mértékben fognak az igények növekedni. A prognózisok szerint változatlanul alacsony marad az olajár és nem várható újabb „nyersanyagboom” sem. A közepes kategóriájú feldolgozott termékek piacán alighanem élesedik majd a verseny, hiszen egyre több fejlődő ország képes ilyen termékekkel jelentkezni, miközben adósságszolgálati kötelezettségeik miatt kénytelenek az exportot erőltetni. Egyértelműen profitálni a megélelnkülestől csak azok tudnak, kik korszerű, anyag- és energiatakarékos, az elektronika vívmányait is alkalmazó árukkal tudnak jelentkezni. A többiek számára a legtöbbször csak a lehetőség marad...

G. Sz.

Amerikai repülőgépgyártás

Az európai hódítás

Az Egyesült Államok két legnagyobb repülőgépgyártó óriásvállalatának, a Boeingnek és a McDonnell-Douglasnak nagy fejfájást és komoly üzleti veszteséget okozott az a bejelentés, hogy a Northwest légitársaság 100 darab A-320 típusú repülőgépet vásárol Nyugat-Európából. A gyártó és az eladó a Franciaország, az NSZK és Nagy-Britannia által létrehozott repülőgépgyártó konzorcium, az Airbus Industries vállalat.

A Northwest rendelése 3,2 milliárd dollár értékű, az amerikai repülőgépgyárak végül is ekkora bevételtől esnek el. (Érdemes megjegyezni, hogy az Egyesült Államok gazdaságának a jelenlegi lanyha konjunktúra idején is a repülőgépgyártó ágazat az egyik húzóereje. A kereslet azonban nem elsősorban a polgári, hanem a katonai gépek rendelésére összpontosul.) S az előrejelzések szerint több amerikai légitársaság is szándékozik a közeljövőben rendelést feladni az Airbusnak: a 150 személy szállítására képes légiflotta lecserélésére készül az American Airlines, a Texas Air és a Delta.

Az amerikai repülőgépgyártás két nagyvállalata a külföldi piacokon gyakran találja magát szemben a nyugat-európaiak versenyével. Az Airbus termékei mind népszerűbbek a világon, s az elmúlt években a nyugat-európai konzorcium elsősorban a Boeing és a McDonnell rovasára terjeszkedett a világpiacon. Az elmúlt évben például a Boeing 767-es típusának eladásai 50 százalékkal estek vissza, mert a légitársaságok külföldön szívesebben

több üzemanyagot fogyaszt, kisebb a csomagszállító tere, s rövidebb a hatósugara.

Az Airbuszal folytatott piaci versenyben a McDonnell a legnagyobb vesztes, mert a mai viszonyok között már korszerűtlen DC-9-esek helyébe nem tud mit ajánlani. Ráadásul az Airbus 3 milliárd dollárt költött egy 300 személyes interkontinentális, úgynevezett széles testű repülőgépre, az A-340-es típus kifejlesztésére. A McDonnell hasonló gépet épít, az MD-11-et, amelyet a jelenleg világszerte közlekedő DC-10-ek helyébe ajánl. A jelek szerint ebben a gépkategóriában is meg kell küzdenie a nyugat-európaiak versenyével. (Nem vezettek eredményre a McDonnell és az Airbus tárgyalásai az együttműködésről a nagy hatósugarú gépek gyártásában.)

Az amerikai gyártók véleménye szerint a nyugat-európai konzorcium kedvező versenyhelyzete annak is köszönhető, hogy a megalapítása óta eltelt 15 évben hétmilliárd dollár értékű állami támogatásban részesült. (Az Airbus nem ismeri el az állami támogatás tényét, ugyanakkor arra hivatkozik, hogy az amerikai repülőgépgyártók kutatási, fejlesztési és gyártási tevékenységét az állam közvetett módon, a katonai megrendeléseken keresztül támogatja.)

Az Egyesült Államok repülőgépgyártása a hazai piacon ezekben az években szenvedni el a történelmének első vereségét a külföldi versenytársaktól. Míg az autópálya esetében a japán gépkocsigyártás volt a „betolakodó”, a repülőgépek területén Nyugat-Európából indult meg a támadás. S az Airbus a jelek szerint tovább terjeszkedik: a 32 millió dollárért árult A-320-asokból az elkövetkező években összesen ezer darabot szándékozik eladni.

Gara Szabolcs

A chipek piacán kié a vezető szerep?

A kis „szeletek”, közismertebb nevükön a chipek piacán dúló japán—amerikai versenynek presztizsszempontjai is vannak. Sőt: alighanem nemzetbiztonsági elemek sincsenek kizárva. Nem csupán arról van tehát szó, *kié a vezető szerep* a tőkés világ mintegy 27 milliárd dollárosra becsült piacán. Az USA szakértőit az is egyre jobban izgatja, hogy berendezégyártó ágazataik (és közvetve hadiiparuk) egyre inkább függőségbe kerül a külföldi szállítóktól.

Mindez persze nem volt mindig így. 1982-ben az amerikai vállalatok még a chip-piac 49 százalékát uralták, míg Japán csak a világigény 27 százalékának kielégítésével büszkélkedhetett. Az idénre azonban már gyökeresen megváltozott a helyzet.

Elsők, de nem olcsók

A japán gyártók piaci részesedése 38 százalékra ugrott megelőzve ezzel a 35 százalékos súllyal bíró egyesült államokbeli szektort. Bár a szilícium-völgy vállalkozásai minden egyes új félvezetőtípus kifejlesztésében *elsők voltak*, japán versenytársaik rendre behozták őket és olcsóbban tudták hamarosan az újdonságot ajánlani. (Egyes szakértők szerint e jelenség teljes mértékben jellemzi a két ország félvezetőgyártásában uralkodó értékrendet. Az Egyesült Államokban a legnagyobb presztizs — és ennek megfelelő jövedelem — a chipek tervezőinek jár, míg Japánban a termelésben dolgozó mérnökök tekintélye azonos a kutatásban dolgozó társaikkal.) Egy tipikus 245 K típusú dinamikus RAM memoriachip ára néhány éve még 40 dollár volt, mára már értéke — elsősorban az agresszív japán árpolitika következtében — 3 dollárra esett vissza. Az amerikai vállalatokat más gondok

is nyomják. Az ágazatban két éve *visszaesés* van, 280 000 munkahelyből mintegy 60 000 szűnt meg és a vállalatok folyó ráfordításai csaknem 1 milliárd dollárral haladják meg bevételeiket. Nemrég még a felhasználó számítástechnika igénye évi 18 százalékkal nőtt, napjainkban a bővülés közelebb van a 10 százalékhoz. A félvezetőgyártók persze a konjunktúra időszakában a kereslet folyamatos emelkedésére számítva erőteljesen növelték kapacitásaikat. Az eredmény: a kapacitások csaknem 50 százaléka áll az USA-ban megrendelések hiánya miatt, miközben a gyártók jól tudják, hogy berendezéseik öt év alatt erkölcsileg teljesen elavulnak. Kifizetni a felvett hiteleket persze változatlanul kötelező...

A konjunktúra mellett az is a japánoknak kedvez, hogy a félvezetőgyártás egyre inkább összefonódik a berendezések előállításával. Azok a vállalatok, melyek nem csupán a chippek előállítása révén tesznek szert nyereségre, többszörösen is kedvező helyzetben vannak. Nem csupán biztos piacot jelentenek ugyanis a „szeletek” szállítóinak, hanem arra is van mód, hogy a berendezések nyeresége terhére támogassák meg a félvezetők eladásait. A szigetországi vállalatok — a Nippon Electric, Hitachi, Toshiba, Fujitsu és társaik — tehát sokkal védettebbek a chipciklusok hirtelen változásaival szemben, mint amerikai kollégáik.

Kik persze maguk sem ülnek tétlenül. A reakció egyik megnyilvánulása az a megállapodás volt, mely kormány szinten rendelkezett a japán szállítások *dömpingárainak elkerülésének* szükségességéről. A gyakorlatban mindez azt jelenti, hogy az USA Kereskedelmi Minisztériuma megbecsüli minden egyes exportőr típusainak önköltségét, erre 8 százalékos nyereséget tesz rá és az így kialakult szintet tartja minimális exportárnak. Az amerikai berendezégyártók persze

protestálnak, versenyképességük csökkentésétől tartva. Erveiket erősíti, hogy egyes esetekben a hatósági beavatkozás hihetelen „minimumárakat” produkált, csaknem *háromszorosára* emelve azt a korábbi szintről. Nincs az államközi megállapodással megegyedve az EGK sem, tartva attól, hogy kizáródik a japán piacról.

A Fujitsu—Fairchild házasság

Mások abban bíznak, hogy megnövekedett versenyképességük, termékeik kiugró műszaki színvonala huzamosabb ideig képes lesz piaci részesedésüket garantálni. A Texas Instruments — jellemző, hogy berendezéseket is gyárt — például nemrég rukkolt ki azzal a szuper félvezetővel, mely gyermekkorömnny helyen négy-millió egységnyi információt képes tárolni. Más gyártók esetében a szóbeszéd arról szól, hogy alighanem kénytelenek lesznek a jövőben megőrizni önállóságukat. Az Intel-ben amúgyis jelen van az IBM 20 százalékos részesedéssel — miért ne olvasztaná be teljesen? Hasonló módon alakulhat az Advanced Micro Devices sorsa is, a vevőjelölt ebben az esetben a Siemens lenne.

A legnagyobb port azonban mégis az a Fujitsu-elhatározás vert fel, mely szerint a szigetországi cég megvásárolja a kaliforniai Fairchild-et. A tranzakcióval az egyik legrégebbi gyártó, világszerte ismert vállalat kerülne „idegenek” kezébe. Ezen persze nem lehet sokat segíteni, hacsak Washington nem kész az ügyletet valamilyen hatósági ürüggyel megvétózni. Egyelőre nem került sor erre. A Fujitsu a maga részéről azt várja, hogy emelkedni fog az USA-ban piaci részesedése, mégpedig olyan forrásból, melyeket — hisz amerikai illetőségű gyártók — a Kereskedelmi Minisztérium nem vethet alá *dömpingvizsgálatnak*...

MEGNYITOTTUK
MŰSZER ÉS ELEKTRONIKA SZAKBOLTUNKAT.

M MŰSZERTECHNIKA
KISSZÖVETKEZET

Műszerek	multiméterek, kéziműszerek
Alkatrészek	IC-k, monitorcsövek, trafók
Részegységek	IBM XT/AT-hoz kártyák, csatolók, tápegységek
Tárolóegységek	CM 5300 typ. 1/2"-os mágnesszalag-egységek illesztéssel, vagy illesztés nélkül
Mechanikák	terminálok, mikrogépek, külső tárolóegységek számára

Készletfől függően különböző alkatrészek, egységek kedvezményes áron!

Készletünket a vásárlók igényei szerint alakítjuk!
1075 Budapest, Majakovszkij u.—Asbóth u. sarok.